BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
BUCUREȘTI
Inventar Nr. 28104

Biblioteca Bucureștilor

10
Octombrie
2003

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN BUCUREȘTI • BIBLIOTECA METROPOLITANĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

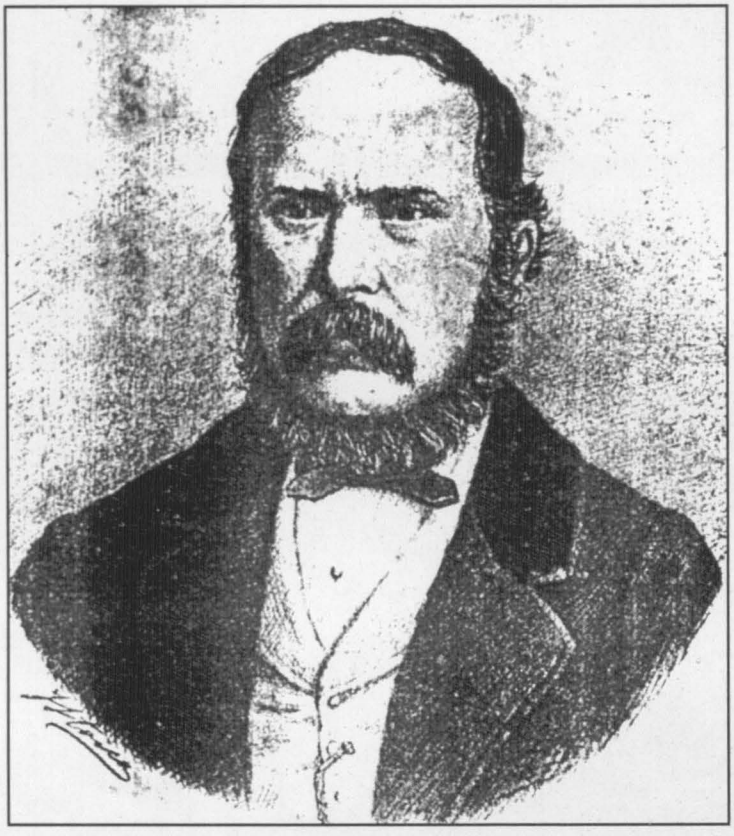

ANDREI MUREȘANU

1816 – 1863

140 de ani de la moarte

"Mureşan scutură lanțul cu-a lui voce ruginită,
Rumpe coarde de aramă cu o mână amorțită,
Cheamă piatra să învie ca şi miticul poet,
Smulge munților durerea, brazilor destinul spune,
Şi bogat în sărăcia-i ca un astru el apune,
Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet".

M. Eminescu, Epigonii

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Bucureștii de altădată

Victor EFTIMIU – Bucureşti. 1935 2

Pagini din "Gazeta Municipală"

Ana Maria ORĂŞANU – Cum erau odinioară Bucureştii (X) 8

Cartierele Silvestru şi str. Sălciilor 9

Iernile grele de odinioară 11

Patrimoniu 13

Istoria cărții

Pleiada. Poeți francezi din secolul al XVI-lea 14

Autografe contemporane

Radu LUPAN 16

Scrisoare din...

Victor RUSU – Biblioteca Județeană "I. G. Bibicescu" Mehedinți 18

Meridian biblioteconomic

Aurelia ALBU – Profesia de bibliotecar în schimbare 21

EBLIDA – Orizonturi. Programe. Inițiative 22

Liviu BUTUC – Scurtă istorie a bibliocidului (IV) 24

Dimitrie Cantemir – 330 34

Catalog 36

Agenda culturală

Jean-Yves CONRAD – Vâlcea editorială la Târgul Internațional de Carte de la Frankfurt 38

Lector 38

Calendar 39

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

București. 1935

Victor EFTIMIU

Mă reîntorc după o lipsă de aproape un an și nu mai recunosc atâtea și atâtea cartiere ale Bucureștilor.

După luni și luni de rătăciri prin Parisul cenușiu, armonios și definitiv, după lungi meditații în milenara cetate liniștită, reculegeri transcendentale, meditațiuni grave, privite din calmul înalt al secolelor de linii și de piatră, – acest iureș de curbe și zigzaguri, de var și de cărămidă, această superbă furie de-a construi a bucureștenilor îmi umezește pleoapele...

Lăcrimează ochii din pricina molozului prăfuit care-i îndurerează sau de bucuria vitalității românești, a grabei de-a se moderniza, a râvnei poporului acestuia spre forme înaintate de confort și de civilizație? Praf de cărămidă, pulbere de vis, – în cetatea lui Bucur se construiește. Case mari, de toate formele, de toate culorile, de toate stilurile, de toate dimensiunile înlocuiesc maidane, uliți, grupuri de cocioabe, grădini boierești.

– Capitala d-voastră îmi face impresia unui imens șantier, instalat în mijlocul unui sat imens! mi-a spus, anul trecut, la Bruxelles, deputatul Louis Pierard, președintele P.E.N. Club-ului belgian...

De la satul lui Bucur Ciobanul, până la orașul de azi, ce salt!

Să fie într-adevăr satul lui Bucur?

Se pare că nu vestitul cioban a întemeiat Cetatea de pe malurile Dâmboviței, ci numitul Abu-Kureiș, fiul lui Gebel-el-Himmé, din tribul Kureișilor, care s-au revoltat împotriva califului Omar și au fondat și Gebelul din Siria.

Așa cel puțin mărturisește muezinul Evliyâ Celebi, călător turc, care, pe la jumătatea veacului al șaptesprezecelea, a bătătorit marea împărăție a sultanului de la porțile Vienei până la granița persană, din Crimeea până-n Egipt și până la Higiaz.

Povestea călătoriilor lui Evliyâ Celebi a apărut de curând (opt volume din zece) în Editura Institutului de Istorie Turcă și cuprinde date foarte interesante, privitoare la provinciile românești.

Nepot al marelui vizir Ahmed Melek-pașa, muezinul Evliyâ Celebi s-a dus să-și vadă unchiul care, scos din vizirat, era valiu la Silistra.

Această primă călătorie prin părțile noastre a stârnit pofta muezinului să mai facă vreo două, cu vagi misiuni oficiale, când religioase, când de controlor financiar.

Nume de localități românești abundă în paginile lui Celebi Evliyâ, cele mai multe scrise corect, de la Mangalia, Caraormanul și Babadaci, până la Bârlad, Tecuci, Focșani, Râmnic, Buzău și până în Turnu-Severin.

București = Abu Kureiș. Ce stranie asemănare de nume!

Nu cred să fie capitală mai misterioasă decât această cetate a lui Bucur sau a lui Abu-Kureiș. Cine a fondat-o și când? Ce vestigii vorbesc de trecutul ei?

Romanii nu s-au oprit pe aici. Ei zideau în piatră și numai pe locuri al căror climat și punct geografic putea înfrunta mileniile (Roma, Lutația, Vindobona...). Iar climatul și locul Bucureștilor n-au nimic care să îndreptățească așezarea unor aglomerații numeroase. Aici numai apa este bună. Nicăieri, nici în munți, nici la Viena, apa nu e așa de ușoară, de vie și de gustoasă decât cum este aceea captată din izvoarele Bucureștilor. De la o vreme, apa, ca să fie abundentă, s-a amestecat și nu mai are calitatea de odinioară. Dar uneori sunt zile și cișmele binecuvântate, în ctitoria lui Abu-Kureiș.

Urme de cetate veche nu s-au găsit pe aci. Nici lespede cioplită, nici fărâmătură de templu, nici zid de metropolă. Din materialul fragil al câmpiilor (mâl și salcâm) nu rămâne lucru mare peste veacuri.

Totuși, un nume: Perun. Într-o hartă [În realitate "harta" este o eroare a istoricilor bulgari – n. ed.] care înfățișează împărăția de acum o mie de ani a țarului Simeon, am văzut, cam pe locul unde ar fi azi Bucureștii, un inel care însemna un oraș: Perun. La vechii slavi Perun era zeul focului (Perun la slavii sudici, Perkun la cehi și la polonezi, Perkunaz la lituaneni.)

Cum de nu știm nimic despre acest oraș, cum de n-a rămas nici o mărturie? Nici un istoric român nu vorbește de existența unui oraș acum numai o mie de ani, pe locul actualei capitale.

S-ar putea ca acel inel să nu fie exact pe locul Bucureștilor, ci alături, unde e acum Perișul.

Căci Periș, ca și Perun, însemnează pară, de la grecescul piros – foc. Iar Perun era Zevs al elenilor, stăpânul trăsnetului și al războiului. Creștinând pe ruși, țarul Vladimir a bătut cu biciul și a aruncat în Nipru ultimele statui ale lui Perun. Ce căuta acest nume prin coclaurile Dâmboviței și până la ce punct românii s-au închinat la un moment dat panteonului slav, căruia i-au dedicat orașe?

Tulburătoare întrebări și mare taină, mult mai mare decât altele, privitoare la neamuri mult mai vechi și mai depărtate...

Popor de păstori și de plugari, ce păcat că românii au cunoscut prea târziu puterea cuvântului scris și nu cunosc, încă, porunca de a clădi în piatră!

*

În fiecare primăvară, iată dansul târnăcoapelor pe coperișe, pe chenare de uși și de ferestre, până-n bolți de pimniță. Ciocănitoare uriașe ciugulesc varul și cărămida; praful cenușiu se amestecă în văzduh cu pulberea verzuie a ramurilor, pe care întârziata primăvară nu le-a înfoiat încă.

Și-n acest vârtej de zile, când ploioase, când caniculare, ziduri cad, tavane se prăbușesc, ca într-un ralenti de film ce-ar presupune sfârșitul pământului sau numai efectele unui cutremur parțial în Australia.

Din coaste de vechi ziduri bucureștene curge sângele cărămizilor rănite. Fâșii de tapete atârnă, ca o piele ruptă. Molozul se scurge, – oase măcinate.

Aci au trăit oameni cunoscuți nouă, s-au ospătat în acea odaie largă ce ni se părea căptușită cu lemn sculptat și nu era decât o pictură imitând fibrele stejarului: o vedem acum, în razele puternice ale soarelui. Minciună convențională.

Dincoace a visat un gânditor. Colo a complotat un vestit politician. Iar peste tot, anonimi, anonimi, anonimi.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Piața Palatului Regal – 1934 (Calea Victoriei)

*

Iată un grup de provinciali. Printre ei țărani.

Au venit să manifesteze pentru cutare partid, – sau la Săptămâna Bucureștilor?

Se opresc în fața Palatului Telefoanelor.

Un ghid improvizat le vorbește. Ca și cum ar fi bănuit prezența admiratorilor de jos, cineva, dinăuntru, aprinde mulțimi de ferestre. Închid ochii, adunând în mine incandescenta feerie modernă.

Uriașa culă americană ia foc, arde până-n temelii, se prăbușește, iar din cenușa ei se ridică fum de fantome...

*

A fost odată aici o veche casă boierească, și-n poala ei un parc imens, cu arbori centenari, cu lampioane și privighetori, în nopți de bal sau de logodnă, sub cerul parfumat cu tei și oțetari, al lui iunie... Boierii Oteteleșeni erau oameni primitori și darnici. Casa lor deschisă tuturor, la îndemâna tuturor, pe Podul Mogoșoaiei, în inima Bucureștilor.

Se făceau nunți și botezuri, soarele vestite, cu jerbe și cofeturi, cu lăutari și idile, pregătitoare încuscrirlor de mâine.

Pe urmă neamul s-a irosit... Oteteleșenii și-au lăsăt acareturile Academiei, Academia a închiriat parcul unor cântăreți și vechea zidire patriarhală negustorilor de bere.

Până mai deunăzi au spumegat halbele în curtea dinspre Calea Victoriei, în sunetele improvizațiilor muzicanți ruși de estradă, subt coviltire vărgate pentru vreme de ploaie... A fost scris ca această casă, până-n zilele din urmă, să fie cuib dc cântece și desfătare: întâi a obrazelor boierești, apoi a intelectualilor, apoi a micei burghezii care se avânta până-n centru, cucerindu-și dreptul de stăpânitor al cetății lui Bucur.

Iar în zilele-i din urmă am văzut oameni de treabă, înghesuiți la grilajul dinspre stradă, uitându-se cu jind înăuntru, – fiindcă n-aveau zece lei să se așeze la o masă – și ascultând balalaicele și corurile ucrainiene, ore întregi, gratis. Crescută din belșug, casa boierilor Oteteleșeni a sucombat în mizeria generală, sub cazmale, ca să se înalțe-n locul ei acest simbol al vieții multiple: Palatul Telefoanelor.

*

Dacă Parcul Oteteleșeanu va rămâne-n amintirea tuturor așa cum era acum un sfert de veac, pe vremea regretatului Grigoriu, în epoca de aur a Operetei, cu Leonard-Carussy-Ciucurette și Maximilian, protagoniști bărbătești, – cu Florica Florescu, plină de farmec și temperament (retragerea ei de pe scenă parcă a însemnat lovitura de grație dată operetei), "Terasa" va fi înscrisă-n paginile hronicului teatral și literar din anii cari au precedat Războiul cel Mare.

Prima sală, din dreapta, fusese consacrată, din 1910, local de întâlnire a poeților și-a oamenilor de teatru.

Pân-atunci, scriitorii se adunau la cafeneaua "Kübler" – devenită "Imperial" – din Calea Victoriei, colț cu str. Imperială; se răzlețiră unii – cum era Alexandru Macedonski peste drum, la "High-Life", alții urmară pe tata Kübler în cafeneaua lui cea nouă, puțin frecventată, din Str. Academiei. Cu ani înainte, gazetarii și actorii se duceau la "Fialcovscky" și "Gambrinus" – unde este acum "Elyseul", peste drum de intrarea lojei regale, la Teatrul Național, pe Câmpineanu.

Acuma, iată-i adunați pe toți la berăria lui Mihai Stere, de unde i-a gonit, înainte de 1916, poate sațiul de același loc, poate pianola automată instalată în încăperea obscură de alături și care,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

pentru zece bani, cânta *La arme*, al lui Castaldi. Baba care păzea uşa dosnică de lângă această maşină cu muzică nu iubea tăcerea; am surprins-o introducând fatidicul gologan, când liniştea se prelungea, din pricina indiferenţei clienţilor şi delectându-se la sunetele metalice ale celebrului marş, care a trecut Dunărea cu entuziasm şi s-a reîntors cu holera.

Douăzeci şi trei ani sunt de când am călcat întâia oară la "Terasă": se jucase *Înşir'te, mărgărite*, împreună cu un act de Mihail Sadoveanu: *De ziua mamei*. Venisem de curând din Paris, cu entuziasmul tinereţii, cu respectul înaintaşilor, având cultul camaraderiei literare, al solidarităţii omeneşti şi profesionale. Ni se dădea o masă, lui Sadoveanu şi mie, pentru reuşita premierei. Sadoveanu era în apogeu, eu debutam.

Vă mărturisesc că toată petrecerea mi-a fost stricată de impresia că acea sărbătorire a mea era îndreptată, de colegii de vârstă şi carieră ai lui Sadoveanu, împotriva scriitorului care-i întrecuse şi pe care îl puteau amărî, o clipă, opunându-i un începător... Am simţit lucrul acesta şi am închinat pentru Sadoveanu...

Nedreptăţii din acea seară i-a urmat alta, în curând: cronicarul dramatic al revistei *Luceafărul* din Sibiu, d. Bogdan-Duică, scriind despre spectacolul de la 11 februarie, consacra întreaga recenzie piesei într-un act *De ziua mamei*, ca să încheie cu o frază scurtă: "Spectacolul s-a sfârşit cu *Înşir'te, mărgărite* de V. Eftimiu". Atât. Cele două nedreptăţi m-au impresionat profund, dacă nu le-am uitat până azi. De atunci, am cunoscut multe lovituri, campanii şi comploturi împotriva mea şi a altora, tentative de desfiinţări totale, de asasinate morale; le-am primit şi le primesc pe fiecare cu un surâs, cu întrebarea "numai atât?", în aşteptarea loviturilor de mâine, mult mai tonice decât un banchet ipocrit sau un banal succes de casă ori de vitrină.

Acum douăzeci şi trei de ani, în al doilea salon al "Terasei", printre scriitori şi artişti, simţind rânjetul confraţilor lui Sadoveanu, mă miram cum se pot face asemenea gesturi, lipsite de eleganţă şi camaraderie. Astăzi mă mir atunci când nu se fac. De altfel, n-am prea multe ocazii să mă mir...

*

Cea mai luminoasă şi reprezentativă figură a "Terasei" mi se pare Em. Gârleanu.

Poate fiindcă şedea mai mult decât alţii. Mânca acolo, scria la un colţ de masă şi avea în permanenţă misterioase conciliabule cu comisionarii... Îl văd, ca azi, – înduioşătoare amintire! – cu zâmbet blând şi ochi visători, prieten cald, iubit de toţi, veşnic strâmtorat, trimiţând bilete directorilor de ziare sau de teatru, prietenilor mai înstăriţi, vreunui puternic al zilei... Îl serveau toţi, căci toţi îl iubeau... Un răspuns bun adus de comisionari îl însenina pentru ziulica întreagă... Şi Gârleanu fredona, într-un surâs optimist: *"O Magali, ma bien-aimée..."*, din *Mireio*.

*

Iată-l şi pe Dragoslav, în căutare de "biştari", cu geanta voluminoasă, sub braţ, aşa cum îl evocă [atât] de plastic Lovinescu, în primul său volum de *Memorii*. Iată-l şi pe Lovinescu, venit şi el proaspăt de la Paris, cu păr cărunt şi pardesiu pe talie, căutându-şi drumul între proza elegantă a unor novele pe nedrept uitate, şi însemnările critice, cari s-au desăvârşit an cu an, împlinind o operă monumentală, unanim apreciată.

*

Pe urmă, Bogdan-Piteşti. Un profil superb, un aplomb inegalat, gust artistic, fanfaronadă şi inegalate atitudini de cinism. Lansa epitete grele, clama sentinţe, impunea artişti, mângâindu-şi barbişonul şi proptindu-şi vocea în omuşor, ca să gâjâie:

– Mă, e unu, Ressu... ăsta o să-i bată pe toţi pictorii...

Sau:

– Mă! E unu, Arghezi... ăsta e ăl mai mare poet de la Eminescu... Am eu nişte poezii de el, iscălite: Senar... Să veniţi o dată să vi le citesc...

Bogdan-Piteşti, existenţă neverosimilă, inteligenţă rară, e cunoscut de unii numai prin escrocheriile pe cari le făcea şi le afişa cu emfază. De alţii, pentru cuvintele sale de duh, de alţii pentru imoralitatea şi închisorile sale.

Eu îl voi preţui totdeauna ca pe cel mai pasionat animator al plasticei româneşti, ca pe un colecţionar de lucrări de artă, din casa căruia au pornit multe entuziasme şi reputăţii, afirmate mai târziu în recunoaşterea oficială, cum e cazul Ressu şi T. Arghezi, ca să nu vorbesc decât de domniile-lor.

E păcat că admirabila-i galerie, în care figurau Luchian, Baltazar, Pallady, Ressu şi alţii, – preţuiţi pe atunci numai de Bogdan-Piteşti, – icoanele, scoarţele, broderiile vechi, cărţile rare, cari alcătuiau aproape un muzeu, s-au risipit în cele patru vânturi. Un gust unic prezidase la alcătuirea acestei colecţii, oferită în mai multe rânduri Statului, de către Al. Bogdan-Piteşti şi refuzată, absurd, de miniştrii hiper-morali, după războiu.

*

Unii atribuie Terasei "Otetelişanu" importanţa pe care, în viaţa literară a Parisului, au avut-o celebrele cafenele "Tortoni", "Procope", "Vachette"...

Altora însă, acest local nu le-a fost prea simpatic... În orice caz, nu l-au frecventat multă vreme.

Ani întregi n-a mai călcat nimeni pe acolo... Gloria "Terasei" n-a ţinut decât trei-patru ani, înainte de 1916.

Amintirile au murit toate, o dată cu războiul, o dată cu prietenii morţi sau ajunşi.

Străbunii romani ne-au impus dictonul că despre morţi nu trebuie să spui decât bine. Cred, dimpotrivă, că de morţi suntem liberi să spunem tot ce-avem pe inimă: puţin le mai pasă! De bine să vorbim mai ales pe cei ce trăiesc; să ascundem lucrurile neplăcute, fiindcă şi aşa viaţa e plină de neplăceri.

Bietul Mihai Stere, patronul, Dumnezeu să-l ierte, era un om destul de antipatic. Consumaţiile şi curăţenia localului lăsau de dorit, iar pianola zgomotoasă, instalată în 1913, enerva discuţiile, exaspera vocile şi sporea tristeţea localului de culoare castanie, cu mese nude şi tărâţe pe podele.

Ne duceam acolo, fiindcă n-aveam unde aiurea – ne întâlneam – ne căutam – cum ne ducem azi la "Corso", cum ne duceam până anul trecut la "Capşa" – înghesuiţi unii într-alţii, cu paltoanele pe scaune, în fum gros, în curent sau în căldură exagerată şi plecam cu gândul să nu ne reîntoarcem, dar ne reîntorceam, fiindcă în altă parte n-aveam unde merge.

La "Terasă" era frig şi întuneric, iar inoportunii roiau din masă în masă şi-i suportai, fiindcă n-aveai încotro, pe unii, fiindcă îţi spuneau "maestre", pe alţii din nevoia de a se cufunda în platitudine şi mediocritate. Mai veneau şi câteva nenorocite, cărora trebuia să le săruţi mâna, ca să nu se simtă jignit confratele – ibovnic... Mai veneau şi câteva soţii autentice, care, în virtutea contractului marital, îngreunau situaţia, tulburând cenaclul – impunând soţilor respectivi să nu le ducă la aceeaşi masă cu "d-alea". Cel puţin bietele "d-alea" erau surâzătoare şi modeste, iar bravele soţii române – cicălitoare şi pretenţioase.

*

De fapt "Terasa" se rezuma în prima sală, pe dreapta, cum veneai de pe Podul Mogoşoaiei.

În această încăpere – cea mai puţin vastă – era "casa",

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

două-trei mese de patru persoane și două mese mari: una în dosul ușei, lângă fereastra ce da spre curte, alta mai în fund la stânga, lângă ușa ce da în sala cu pianola. Avea și canapea de piele.

La această masă au figurat pentru Camil Ressu, scriitorii Ion Minulescu, T. Arghezi și C. Moldovanu, pictorii Satmary și Iser, compozitorul Castaldi, în tabloul celebru, reprodus la infinit de autor. Originalul – se zice – se află în invizibila pinacotecă a Statului. Bietul Al. Satmary! și el, topindu-se în fumul de fantome, în aceeași rondă cu Luchian și Șt. O. Iosif, cu Anghel și cu Macedonski.

*

Cele două mese lungi erau rezervate, după premiere, eminențelor teatralo-literare. Se puneau și fețe de mese. Mi se pare că din exigența d-nei Lucia Sturdza-Bulandra răposatul Stere luase acest bun obicei.

Îmi aduc aminte – fiindcă urmau unor căderi răsunătoare – de două "supeuri", după premiere: întâiul, prezidat de Barbu Delavrancea, după *Luceafărul*, al doilea de Alexandru Davila, după *Cocoșul negru*, amândouă aceste piese jucate la Teatrul Național, cea dintâi sub direcția lui Pompiliu Eliade, a doua sub Davila.

Conu Barbu era furios, după *Luceafărul*. Se instalase la "Terasă", la masa din dreapta, așteptă să se degrimeze interpreții și care cum sosea, intra la mașină. I-a judecat pe toți, cu enervarea firească a autorului ce se socotește trădat. Iancu Brezeanu asista mahmur și impasibil la aceste execuții.

La sfârșit aruncă un:

– Coane Barbule, numai capul lui Gritta a rămas nejudecat! (Capul lui Gritta era adus pe tipsie, în al treilea act din *Luceafărul*.)

Enervarea lui Delavrancea era firească. *Luceafărul* merita altă soartă. E păcat că nu s-a mai reluat. Primul act – în zori, la porțile Sucevei, când Oana își recunoaște fratele, Petru Rareș – este poate tot ce a scris mai frumos Delavrancea. E un act wagnerian, în care trece suflul anticilor și-al lui Shakespeare. Tot așa, mi se pare că tot ce a scris Ion Minulescu mai frumos, în teatru, e primul act din *Amantul anonim*, apariția eternului Don Juan...

Ca și *Amantul anonim*, *Luceafărul* nu s-a menținut din pricina insuficienței actului final. Rătăcirile lui Petru Rareș în munți sunt penibile. De altfel, Delavrancea a mai scris acte penibile: al patrulea din *Apus de soare*, agonia lui Ștefan cel Mare, căruia i se prăjește rana cu fierul roșu, sub ochii spectatorului... Penibil mai e și primul act din *Viforul*, când Ștefăniță Vodă își saltă țiitoarea pe genunchi în horcăiturile beției Mogârdici. Penibilă agonia lui Hagi-Tudose, al cărui prim act e atât de pitoresc!

În schimb câtă forță dramatică în al treilea act din *Viforul*, câtă poezie epică, evocatoare, proaspătă și grandioasă în atâtea scene din *Apus de soare*!

Scris după *Apus de soare* și *Viforul* – două triumfuri – *Luceafărul* era menit să nemulțumească presa și publicul. Pe de o parte oboseala autorului – a treia piesă într-un scurt răstimp – pe de alta oboseala publicului – aceeași atmosferă istorică, lupte, comploturi, capete tăiate, sânge pe scenă – și pe de altă parte – poate mai grav decât celelalte – anumite insuficiențe de interpretare au făcut ca *Luceafărul* să n-aibă decât vreo cincisprezece reprezentații din care șapte fuseseră cumpărate înainte de premieră, atât era de mare și firească așteptarea.

Luceafărul și *Hagi-Tudose* așteaptă o reabilitare.

*

Cocoșul negru, venit după *Înșir'te, mărgărite* și mai ales după farsa pe care o făcusem criticilor, reprezentând pe *Akim* ca opera lui Cehov, era condamnat dinainte.

Un ziar de teatru pregătise un număr, în care titlul *Căderea "Cocoșului negru"* se întindea pe amândouă paginile de la mijloc. Imaginea unui cocoș zbârlit, un articol placid, de Liviu Rebreanu și altul teribil, de Arghezi, consfințeau catastrofa.

Atmosfera de cădere plutea în sală de la primele replici. Spectacolul se prelungi monoton, târziu, după miezul nopții. Decorurile (erau fericitele vremuri, când decorurile se puneau pe scenă în seara spectacolului, sau cel mult la repetiția ultimă de peste zi) se schimbau greu și erau pline de haz. Actul trei care înfățișează parcul de luxură al Satanei, avea doi lei pitici cu limba scoasă, asemeni mâțelor de la "Terasă", care vărsau după ce mâncau frankfurteri alterați.

Fântânele miraculoase din același Paradis al lui Epicurus își revărsau cascadele înspumate pe pânza pictată, iar în momentul când pânza ajungea pe podele, valurile erau retezate, așa că pe drept cuvânt se întrebau unii spectatori realiști: ce s-a făcut apa?

Când am văzut acest decor la repetiția generală, am reclamat lui Davila. Conu Alecu a venit pe scenă, s-a tras de câteva ori de nas, repede, și mi-a răspuns că e epatant. (Mă așteptasem să omoare pe toată lumea de indignare, dar decorul era, pentru dânsul, epatant.)

A fost prima mea decepție, despre Davila, om de teatru. Mai târziu m-am convins că, într-adevăr, autorul lui *Vlaicu Vodă* se bucură de o reputație exagerată, ca revoluționar și estet. El a fost un admirabil animator, a descoperit și a strunit o pleiadă de actori tineri și a adus "lumea bună" la teatru. A făcut și unele mici inovații tehnice, punând uși adevărate la decoruri. Această inovație este și astăzi pomenită și lăudată. Dumnezeu să mă ierte, dar cu aș pune tot uși zugrăvite la teatru, fiindcă din moment ce zidul e de pânză pictată, nu înțeleg de ce ar fi poarta de scândură veritabilă. Dar acestea sunt considerațiuni personale și n-am nici o veleitate să polemizez postum cu bietul conu Alecu și cu numeroșii săi admiratori.

*

Alexandru Davila a fost un diletant de mare talent. Repertoriul său a cam lăsat de dorit și nu-mi amintesc realizările de artă pe care le-a făcut. Meritul său incontestabil este că a înzestrat Capitala cu al doilea teatru, după ce obținuse minunate ansambluri la Teatrul Național, în piese fără prea greu cântar literar.

Personal, am purtat, totdeauna, o mare stimă și afecție, autorului lui *Vlaicu Vodă* și al *Baladei strămoșilor*. Am avut în el un apărător generos totdeauna. La premiera lui *Înșir'te, mărgărite* era spectatorul cel mai cald. A spus despre această piesă cuvinte de cari mă rușinez să le reproduc și pe cari P. Locusteanu mi le-a atribuit mie, iar despre *Cocoșul negru* o frază atribuită, pe nedrept, lui E. Lovinescu. În seara premierei simțise atmosfera ostilă a sălei și căuta s-o schimbe, ducându-se din om în om și acoperind cu flori cocoșul agonizant. A nimerit – cu mine împreună – și în Loja Regală, copios împodobită cu principii moștenitori Ferdinand și Maria și frumoasele principese – copile cari, cu o dărnicie într-adevăr augustă, binevoiau să mă complimenteze.

– Nu-l lăudați atât, că o să se umfle în penele *Cocoșului negru*! interveni suveranul nostru de azi...

*

După premiera *Cocoșului negru*, foarte abătut, am rătăcit pe stradă fără țintă și fără consolare. Într-un târziu mi-am luat inima în dinți și am intrat la "Terasă". Alexandru Davila prezida masa din dreapta.

La intrarea mea se făcu tăcere. Am înțeles... Totuși nu înțelesesem bine: a doua zi am aflat că scumpul nostru Conu Alecu nu făcea altceva decât, brav cum îl știam toți, îndârjit în

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

opiniile sale, indiferent de impresia unei seri ratate, continua să mă apere.

Ceva mai perfid, Cincinat Pavelescu mă consola cam așa:

– Dac-ar fi scris Shakespeare piesa asta, n-ar mai fi spus nimeni că e tâmpită...

O săptămână mi-a fost rușine să ies pe stradă.

*

Pentru a fi pe deplin obiectiv, trebuie să notez că această faimoasă "cădere a *Cocoșului negru*" a existat numai în imaginația mea și-a confraților: piesa s-a jucat înainte de război, de patruzeci și cinci de ori, jumătate din spectacole, cu prețuri de premieră... Dar, bolnavi de orgoliu, nu ne ajunge concursul onest al publicului disprețuit: ne satisface mai mult epitetul bombastic al unui estet, chiar dacă în sală sunt numai doi spectatori și jumătate, – această jumătate reprezentând o umanitate somnolentă...

*

La "Terasă" venea, rareori, și G. Coșbuc. Anecdota despre el e arhicunoscută:

Într-o zi, Coșbuc nimeri în sala din dreapta și se instală la locul privilegiat.

Chelnerul, care nu știa cu cine vorbește, refuză să-l servească.

– Aici e masa poeților... Alte persoane n-au voie să stea!...

... Dac-am reprodus, o dată mai mult această păținie a lui badea Gheorghe, am făcut-o ca s-adaug că un almanah german de acum vreo cincizeci de ani o atribuie lui Goethe.

*

Mi-aduc aminte o oră de mai lungă conversație cu G. Coșbuc. Îl întâlnisem în Cișmigiu – A. de Herz cu mine – și-l adusesem la cafenea, mândri și fericiți că stăm de vorbă cu marele poet, învățat pe de rost în școală și care binevoia acum să ne strângă mâinile. Eram numai ochi, urechi, amândoi... Recolta însă nu ne-a fost prea fericită, căci gloriosul înaintaș n-avea o conversație excepțională. Vorbea puțin și spunea, fără strălucire, lucruri obișnuite. După o jumătate de oră, A. de Herz începu să se uite la mine, dezolat. Eu mă uitam la el tot așa. O nouă decepție...

Dac-aș scri o carte despre casa pe care au dărâmat-o, cu cazmalele, ca să ridice în locul ei Palatul Telefoanelor, aș numi-o "Terasa decepțiilor".

*

Aș fi vrut să scriu despre această cafenea un articol emoționant, punctat cu lacrimile, melancolia și reflecțiile de rigoare.

Dar cu mâna pe inimă, vă mărturisesc că n-am găsit în mine sursa amară cu care să stropesc molozul proaspăt din Podul Mogoșoaiei.

Mi se rupe însă inima la gândul că s-au dus uriașii platani din parcul de la vale, platanii de sub stelele verilor bucureștene de demult... Acolo am trăit multe seri de feerie... la mesele din fund, uneori cu Paul Gusty, de cele mai multe ori cu soții Bulandra.

Viorile cântau, privighetorile se alungau în tufișuri. Era cu noi și fiica d-nei Bulandra, Michaela Costescu, mică de tot, cu pălărie mare, cu părul blond, revărsat pe umeri... Privea, cu ochii albaștri, visători, spre scena de departe, unde dansau frenetic Leonard și Florica Florescu. Visa, poate, să joace teatru, într-o zi, dacă nu cu Leonard, măcar cu Tony.

*

Trec, pe o noapte luminoasă, cu Paul Gusty, pe strada Câmpineanu. Omul atât de tânăr care mă-nsoțește e plin de amintiri. Parc-ar vorbi un bunic al său:

– Aici a fost grădina "Union", de care pomenește Caragiale în *Noaptea furtunoasă* – îmi spune Paul Gusty, arătându-mi hotelul "Simplon". Cânta cuplete vestitul Ionescu.

În fața magazinului "Gospodina", tovarășul nopții bucureștene surâde înduioșat, pe depărtatul lui trecut:

– Aici era grădina "Orfeu". În 1876 eu jucam aici, împreună cu Iancu Petrescu și Al. Catopol, trei "gigerli"... spuneam cuplete, cântam și dansam... Parcă văd bastonașele pe care le răsuceam între degete...

Mai departe, unde e un azil de bătrâne:

– În odaia asta a murit Pascaly...

O singură stradă... Și, din această stradă, întâlnind Podul Mogoșoaiei, iată Pasagiul Român, care ni se pare îngust azi, dar constituia, pe vremuri, promenada protipendandei bucureștene. Erau cofetării și cafenele cu mesele în drum, la care se așezau clienți de seamă, privind pe cei ce se preumblau de colo până colo pe acest Corso minuscul. Dacă de la "Capșa" la Palat pare azi o cale prea îngustă, cum să nu surâzi privind acest loc de întâlnire al bucureștenilor de odinioară?... E drept, prostimea se ducea la "Zdrafcu" și-n grădina "Eliad", la Moși, nu venea tocmai în inima Capitalei. Boierii s-au dus de mult. Acum li se duc și casele una câte una, în dans de târnăcoape, în fum de fantome...

*

Cad pereți, descoperind tavane cu îngerași și hore de trandafiri, cad tavane, lăsând să se vadă pereți de toate culorile, în cari ovalul tablourilor de familie s-a păstrat, alături de pătratul ornicului: fumul și praful n-au putut pătrunde sub rame...

Toate aceste case ce se duc ar trebui fotografiate în ruină, căci peisagiul de la spatele lor va pieri de veci, desființat de clădirile cu multe caturi, ce se vor ridica la vară.

Iată, de pildă, "Imobiliara", din Calea Victoriei.

Când o vom mai vedea atât de înaltă și de falnică, așa cum s-a ridicat câteva săptămâni, după ce-a căzut "Terasa" și înainte de-a crește Palatul Telefoanelor? A fotografiat-o oare cineva din groapa străzii Matei Millo, când "Imobiliara" se înalța fantomatic între ramurile ultimilor arbori ai imobilului "Oteteleșanu", fantome și ei, ca și boierii cari au dăruit Academiei averea lor din urmă?

*

Mai devreme de cum i-ar fi venit sorocul, a căzut și casa lui Alexandru Marghiloman.

Tinerețea noastră a fost intimidată, dacă nu extaziată de prezența acestui om care înfățișa eleganța, aristocrația.

Știam că are tacâmuri de argint, herghelii bogate și că-și scrobește gulerele la Londra. În Parlament ținea discursuri altiere, la curse era cel mai la modă cavaler.

Marghiloman mi s-a părut, pe vremuri, suprema distincție, aristocrația cea mai perfectă.

Admirația pentru Marghiloman mi-a mai fost potolită de apariția memoriilor sale, scrise primar și în cari preocupările mărunte denotă încântarea de sine însuși a omului pentru care evenimentele sunt un simplu cadru personal, iar micul său propriu amănunt cotidian – eveniment.

Iată acum și casa dărâmată violent... Casa lui Al. Marghiloman, în locul căreia se ridică transatlanticul "Asigurării Românești"...

O bănuiam mai plină de mister și de abundență. Ni s-a

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Palatul Sturdza – 1936

părut şi dânsa făcută de material fragil, cu ipsosul vopsit în lemn sculptat, cu "boazeriile" sale, cari nu erau decât simple tapete, imitând scândura fină.

Fără îndoială, au fost ospăţuri suculente în această casă; doamne decoltate vorbind franţuzeşte, domni în smoching – se pare că patronul se punea în smoching chiar atunci când n-avea invitaţi – lachei cu mănuşi albe, servind sub lumânări de ceară veritabilă. Au fost şi interesante conciliabule politice. "Marchiza" de la intrare a cunoscut răni glorioase, oferindu-şi geamurile entuziasmului tinerimei intervenţioniste, pe la 1915.

Jochei vărgaţi şi mărunţi, cum au lorzii şi magnaţii, forfoteau în grajdurile de alături.

Dar toată această noblețe era de dată recentă.

Cadă zidurile, ridică-se imobile de raport, garajuri şi cinematografe, n-avem o prea mare strângere de inimă: nouă şi dânsa, fără caracter – nici românesc, nici personal – dărâmă-se în pace casa lui Marghiloman!

Ne-au durut, însă, adânc, topoarele subt cari s-au prăbuşit copacii bătrâni ai fostului parc Oteteleşanu, când fiecare frunză plină de manelele lui Barbu Lăutaru sau de romanţele lui Leonard îşi exala ultimul suspin, în molozul infam, într-o primăvară grea de tragedii municipale.

*

Ne va durea moartea fiecărui arbore, a fiecărei ramuri, care pâlpâia de viaţă nouă, în freamătul lui april şi arunca dantele negre de umbră, vara, şi plângea lacrimi de aur în amurguri de octombrie, toate crengile, toţi arbuştii, tot firul de iarbă surâzând cu verdele-i odihnitor în peisagiul din ce în ce mai mineral al acestor Bucureşti cari se făleau cu grădinile şi cerul lor, odinioară... Unde sunt castanii din faţa Teatrului Naţional? Unde e micul scuar cu primul fân cosit şi nasturii trandafirilor agăţători?

Era înainte acolo o staţie de trăsuri şi noi am făcut-o grădiniţă şi era să facem Fântâna Blanduziei, cu apă curgătoare, să lumineze ariditatea însorită a pieţii. Dar grădiniţa a fost arsă cu păcură şi în locul ei s-a întins asfalt şi iarăşi s-a făcut staţie de trăsuri. Iarăşi catran şi staţie de automobile şi în faţa Cercului Militar care înviora cu tufele-i de roze roşii, cascade de sânge şi parfum, în fiecare mai, până-n octombrie, cel cu "gladiole" uriaşe, înflăcărate...

Ah, domnilor primari, de ce aveţi un suflet mineral? De ce prigoniţi florile şi apa, de ce gândiţi numai în piatră şi asfalt? Furaţi-ne cerul, populându-l cu etaje de beton armat, dar lăsaţi-ne câteva petice de peisagiu vegetal şi din loc în loc un havuz, acolo unde a fost un havuz înainte, iar acum sunt numai pompe de pompat benzină...

Redaţi-ne fântânile de odinioară şi tufele de rozmarin... Fântâni... fântâni... fântâni... Ni-s ochii însetaţi de apă şi de verde fremătător subt cel mai frumos dintre ceruri, cerul bucureştean...

Text apărut în vol. *Fum de fantome*. Evocări, 1940, reeditat în Victor EFTIMIU, *Opere*, vol. 17, ediţie şi note de Constantin MOHANU, Editura Minerva, 1994, pp. 11 – 24

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Pagini din "Gazeta Municipală"

Gazeta Municipală

Organ oficiosul de informație și critică edilitară

Cum erau odinioară Bucureștii
(X)

Ana Maria ORĂȘANU

În 1942 săptămânalul își informa cu regularitate cititorii interesați despre "Cum erau Bucureștii odinioară" prin rubrica specializată. Marea majoritate a articolelor erau semnate de G. Potra (articole din seria "Bucureștii de altădată"), Ion Ghica (fragmente extrase din "Convorbiri economice", 1876), dr. C.D. Severeanu – Amintiri, evocări, referiri la sănătatea populației și viața sanitară a Capitalei. Pe lângă aceștia semnează și C. Bacalbașa, Radu D. Rosetti, P.P. Peretz, I.A. Stoenescu și alții.

Politica răzbate printre rânduri fără ca tema să fie abordată direct, cu toate că erau ani de război, și, pe frontul de Est, bătălia pentru Stalingrad a fost foarte grea pentru români. Din paginile "Gazetei Municipale", aflăm despre starea populației, eforturile Primăriei pentru o relativă normalitate în aprovizionarea cu alimente și combustibil, ținerea sub control a prețurilor, lupta cu specula și abuzurile funcționarilor publici.

Reflexe ale evenimentelor politice se găsesc în câteva articole: *Marele Front Național de Luptă al Mareșalului Antonescu – din cuvântarea domnului ministru baron von Killinger* (nr. 508), *Rânduri de pe front pentru "Gazeta Municipală"* (nr. 511), *Toți românii trebuie să creadă orbește în misiunea neamului nostru, așa cum au crezut înaintașii noștri. Crâmpeie din epocala cuvântare a dl. prof. Mihai Antonescu, vicepreședintele Consiliului de Miniștri* (nr. 514), *Capitala și împrumutul Reîntregirii – un apel călduros al dl. primar general Constantin Florescu* (nr. 515) și *Danie românească pentru ajutorul de iarnă – apelul doamnei Maria Gen. Antonescu* (nr. 545).

Arhitectura și urbanismul se regăsesc în comentarii asupra locuințelor modeste (*Casele-vagon*, nr. 529), a unor valori patrimoniale (*Monumente de artă din cimitirul Bellu – mausoleele Ghica, Cantacuzino și Gheorghieff*, nr. 506) și a spațiilor verzi (*Peisajul capitalei*, nr. 527).

Proiecte pentru intervenții în zona centrală sunt prezentate prin articolele *Piața Palatului Regal* (nr. 518) și *Palatul Ministerului de Interne* (nr. 537).

Interesant pentru noi este articolul *România în proiectul comunicării europene* (nr. 526) cu referiri la București ca port dunărean sau ca metropolă racordată la autostrada paralelei 46, preconizată să lege Europa de la Vest la Est. Gânduri pentru un viitor al comunicării pașnice.

*

Prezentăm lista articolelor de memorie comunitară publicate în rubrica "Cum erau odinioară Bucureștii" de "Gazeta Municipală" în anul 1942, întocmită de Antoaneta Pfeiller și Diana Macarie:

Rosetti, Radu D.: *Ionescu Gion* (nr. 503), Extras din volumul ERI, apărut la ed. "Universul", *N.N. Basarabeanu* (nr. 504), *La arme* (nr. 505), Extras din volumul ERI, apărut la ed. "Universul";

Zweifel, Henri: *Amintiri din Bucureștii de acum 60 ani* (nr. 506);

Șeinescu, Radu: *Cartierele Silvestru și str. Sălciilor* (nr. 507);

Bacalbașa, Const.: *Frământări politice în anul 1888* (nr. 508);

Ghica, Ion: *Sub Mavrogheny și mai târziu* (nr. 509), Extras din "Convorbiri economice" din 1876: *Înfățișarea orașului acum 70 de ani* (nr. 510), *Casele boerești din alte vremuri* (nr. 511), *Industriile din Bucureștii de acum 100 ani* (nr. 512), *Stoian și fiul lui Stoian* (nr. 513), *Restaurantul lui Constantin Dobrotinescu* (nr. 514), *Lichidarea unei datorii, acum 100 de ani* (nr. 523), *Un boier cum a dat Dumnezeu* (nr. 526);

Potra, George: *Primăria Capitalei acum o sută de ani* (nr. 515), *Fotografia și vechii fotografi din București* (nr. 517), *Bucureștii în 1574* (nr. 518), *Biserica Sf. Nicolae-Jignița* (nr. 520), *Biserica Stavropoleos* (nr. 522), *Gospodăria Bucureștilor acum o sută de ani* (nr. 524), *Breasla bărbierilor* (nr. 525), *Lagarde despre Bucureștii din vremea lui Caragea* (nr. 527), *Biserica Ienei* (nr. 528 și 529), *Petrecerile bucureștene de acum o jumătate de veac* (nr. 552);

Severeanu, C.D.: *Alimentarea Capitalei în alte vremuri* (nr. 536), *Salepul, braga, halvaua și halvița* (nr. 537), *Petrecerile boerești de altădată* (nr. 538), *Cum erau străzile în Capitală* (nr. 539), *Călătorii, igienă și necazuri, acum 70 ani* (nr. 540), *Medicina în București, acum 80 ani* (nr. 541), *Medicii din alte vremuri ale Capitalei* (nr. 542), *Cum era Spitalul militar în anii 1850 – 1860* (nr. 543), *Cum se făceau alegerile acum 60 ani* (nr. 544), *Fleva, Niță Stere și Popa Tache* (nr. 545), *Fapte din viața generalului dr. Carol Davilla* (nr. 546),

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Cum era condusă Eforia Spitalelor Civile (nr. 547), *Eforia Spitalelor Civile acum 50 ani* (nr. 548 şi 549), *Doi ani în consiliul comunal al Capitalei* (nr. 550), *Expertize medicale din alte vremuri* (nr. 551);

Peretz, Petru Paul: *Îngroparea fostului Domn Grigore Ghica Voevod* (nr. 516);

Stoenescu, Ion Aurel: *Şcoala de gimnastică din mahalaua Scorţarului* (nr. 519);

Bolliac, Cesar: *Maiu întâiu 1846* (nr. 521);

Ureche, V.A.: *Prima baie sistematică din Bucureşti* (nr. 535);

Fără autor: Extras din istoricul Serviciului sanitar al Bucureştilor: *Sănătatea publică în trecutul oraşului* (nr. 530, 531, 532), *Începuturile organizării sanitare în Capitală* (nr. 533), *Doctorul Vennert, medic şef al Bucureştilor* (nr. 534).

Cartierele Silvestru și str. Sălciilor

Interesante amintiri ale d-lui general Radu Șeinescu

Continuând culegerea datelor privitoare la cartierele Capitalei, am rugat pe d. general Radu Şeinescu să ne povestească din amintirile sale.

Tatăl prietenului nostru George Şeinescu, fost avocat în Contenciosul Municipiului, astăzi director la Ministerul Propagandei, a binevoit a ne spune următoarele:

M'am născut în casele părinteşti din strada Martirului, astăzi denumită strada Marin Serghiescu, în amintirea marelui patriot care a jucat un rol de seamă în revoluţia dela 1848.

Marin Serghiescu, supranumit şi Naţionalul, era fratele mamei. Casele sale există astăzi în cartierul acela din jurul străzei Vasile Lascăr la intersecţia cu str. Batiştei şi str. Robert de Flers.

Proprietatea lui Marin Serghiescu, cu terenuri vaste, pline de arbori bătrâni, se întindea pe mai multe din străzile învecinate: Serei, Popa Rusu, Speranţei, etc. Plopii şi castanii bătrâni ai proprietăţei au rămas până în vremea tinereţei mele. Târziu de tot, am tăiat un castan de care îşi priponea calul Alexandru Ioan Cuza, primul domnitor al României unite, când venea să-l vază pe *"Moş Serghiescu"*.

Mama avea o moşie prin împrejurimi. Când venia cu trăsura cu şase cai în Bucureşti o lăsa în curtea hotelului Londra din calea Moşilor, aflat pe aproape de librăria Cartea românească.

A mai fost a mamei mele şi casa din str. Berzei Nr. 2, astăzi Cobălcescu, unde este acum restaurantul unor greci. Casele aveau grajduri mari, unde ţineam trăsurile şi caii.

Tatăl meu, Teodor Şeinescu, era polcovnic în armată, un grad care echivala cu acela de colonel, şi era mai mare peste 12 judeţe. A luat parte la revoluţia dela 1848, iar pentru faptele sale a fost pedepsit cu închisoare, fiind exilat la mănăstirea Căldăruşani, unde a stat patru ani.

Colonelul, tatăl meu, cânta perfect în strană şi ştia slujba bisericească pe de rost. Având o voce frumoasă, în tot timpul cât a fost exilat în mănăstirea Căldăruşani, el om bogat cu multe moşii şi proprietăţi, dădea răspunsurile slujbei bisericeşti. Iar mitropolitul Nifon care venia des la Căldăruşani, proprietate a Mitropoliei din Bucureşti, îl auzea şi-l aprecia. De câte ori venia la mănăstire, mitropolitul Nifon îi propunea tatălui meu să-l facă preot.

Până într'o zi, când mitropolitul, venind din nou, a adus cu el un rând de haine preoţeşti şi odăjdii.

După terminarea slujbei mitropolitul l-a pus pe tatăl meu să slujească şi el o dată, ca să vadă dacă a învăţat bine. Iar la urmă l-a uns cu harul Domnului.

Când a venit acasă îmbrăcat în hainele preoţeşti, mămămea n'a vrut să-l mai primească, spunând că d-sa a înţeles să ia de soţ un ofiţer, nu un preot. În urma stăruinţelor mamei sale, s'a împăcat cu gândul că va fi preoteasă.

Tatălui meu îi mai spunea şi Popa Boeru. Era înalt, frumos, impozant şi avea o inimă de aur. Mitropoliei din Bucureşti i-a dat una din moşiile sale, după ce a fost numit paroh al bisericei Silvestru.

După fiecare vizită în parohie, venia acasă cu săracii după el, şi începea să le împartă de ale mâncărei, aduse dela moşie.

Dădea mult de pomană tuturor enoriaşilor săraci din parohie.

Era dealtfel un preot cu trecere multă. Preoţii ajutori şi diaconii bisericei sale şi-i alegea singuri la seminarul Nifon, dintre cei mai buni elevi.

Pentru faptele sale mari, a fost îngropat lângă altarul bisericei Silvestru.

Între primii ajutori pe cari i-a luat, a fost preotul Chiriac Bidoianu care a urmat tatălui meu şi a slujit cu cinste şi râvnă. Preoţi cari au mai servit cu tatăl meu, au fost: părintele Arţăreanu, tatăl d-lui Dim. Arţăreanu, fost deputat şi părintele Grigore Ionescu, socrul d-lui Gh. Kerciu, directorul ziarului Ordinea, care avea casa pe str. Donici, fostă Lipscani.

CARTIERUL SILVESTRU

Copilăria mi-am petrecut-o în cartierul bisericei Silvestru.

Marginea oraşului în acele vremuri de dinainte şi după războiul dela 1877, nu era departe de casa noastră.

Între străzile Silvestru şi Profetului, la colţul dinspre str. Gh. D. Palade, erau nişte gropi mari de nisip. În timpul războiului copii fiind, ne jucam de-a românii şi turcii, bombardându-ne toată ziua cu pietre în chip de ghiulele.

Dela strada Romană începea marginea oraşului. Strada Tunari era afară din oraş, iar şoseaua Ştefan cel Mare, un drum de ţară care lega comunele din jurul Bucureştilor cu oraşul propriu zis.

În Precupeţii Vechi şi mahalaua Dichiu erau case de ţigani, Dichiul având cei mai buni lăutari din Bucureşti, pe acele vremuri.

În mahalalele Birjari şi Făinari, casele erau mari, cu porţi înalte şi cu grajduri imense în fundurile curţilor. La ferestre erau veşnic lăsate perdelele. Casele erau ale muscalilor, secta aceia de ruşi cari după ce făceau câte un copil, se castrau şi duceau o viaţă ciudată, cu totul aparte de a celorlalţi mahalagii. Decenii dearândul, mahalalele Birjari şi Făinari au adăpostit muscalii şi faimoasele lor trăsuri.

Calea Moşilor, fostul Pod al Târgului de afară, ducea la Colentina unde era în floare celebra Zaihana. Toamna se găseau acolo fripturi de ficat de bivol, pastramă de muşchi de bivol şi must. Şi se mai găsea la Zaihana acea cunoscută Kaiserpastrame, făcută din muşchi şi învelită într'o pojghiţă de ceară.

Şcoala primară dela Silvestru era într'o altă clădire mai veche tot pe locul unde se află şcoala de astăzi, construită pe un teren donat de părintele meu.

Din cele patru clase, trei aveau ca învăţători pe preoţii bisericei. Clasa I era condusă de preotul Bidoianu, a doua de un învăţător laic, a treia de preotul Grigore Ionescu, iar clasa a patra de preotul Arţăreanu.

Şcoala primară dela Silvestru era vestită încă de pe atunci. Se învăţa carte foarte bună. În clasa a patra am dobândit noţiuni de ridicare în plan şi geodezie, care astăzi nu se învaţă nici în liceu.

Părintele Tudor Arţăreanu ne scotea primăvara cu jaloane, planţete şi rulete înspre Plumbuita şi Tei, pentru a face pe câmp aplicaţiile practice ale studiilor de geodezie.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Casă în București, pe la 1850

Strada Olarului era înfundată și se termina în clopotnița bisericei. În partea de jos era o ușe prin care treceau mahalagii din cartierul Moșilor – Zece Mese, înspre biserică.

Strada Olarului așa cum este astăzi, a fost deschisă de Pricopie Dumitrescu, pe timpul primariatului său.

GERUL DIN IARNA 1888

După ce am terminat clasele primare, am trecut în gimnaziu. O clasă am făcut-o la gimnaziul Matei Basarab care avea localul pe calea Rahovei, peste drum de Primăria de Albastru, unde se află acum liceul Mihai Eminescu.

În anul următor am trecut la gimnaziul Mihai Bravu, transformat mai târziu în liceul Mihai Viteazul; pe atunci se afla pe str. Caragiale în casele colonelului Solacol, tatăl inginerului Marcel Solacolu dela U.C.B.

Când eram în școală încă gimnaziul s'a mutat într'o clădire veche din str. Alex. Lahovary, dărâmat acum doi ani în vederea construirei palatului Casei Oștirei.

Strada Alexandru Lahovary făcea parte pe atunci din calea Dorobanților care începea din calea Victoriei la biserica Albă.

Șirul de bulevarde: Lascăr Catargi – Tache Ionescu – Brătianu, nu exista pe la 1880. Grădini imense în jurul caselor boerești se întindeau în tot cartierul.

În drumul meu spre gimnaziu, treceam din cartieul bisericei Silvestru prin intersecția de astăzi unde se află liceul Cantemir și școala primară V. Alexandri, la întretăierea străzilor Viitor cu Gh. D. Palade și Gemeni. Casele erau rare și de câte ori dădea câte o ploaie mai mare, se făcea în acel loc o baltă, de trebuia să ne agățăm de garduri, ca să putem trece dintr'o stradă în alta.

Când a venit vremea milităriei, am intrat în școala militară pregătitoare de ofițeri. A mai fost o iarnă atât de grea și un ger năpraznic și în 1888, când mă aflam în școala militară. Ca să putem înfrunta gerul ni s'au dat hârtii cerate cu care ne îmbrăcam pe dedesubtul vestoanelor.

Eram în școala militară când s'au deschis marile bulevarde trasate de Pache Protopopescu.

Se împliniseră 25 ani de domnie ai Regelui Carol I și urma să se desfășoare o mare paradă în Capitală, la care fuseseră aduse mai multe unități din toate regiunile țării.

Regele Carol I căuta un loc mai mare pentru paradă. În jurul statuei Mihai Viteazul s'ar fi putut desfășura, dar bulevardul nu exista decât din fața Universității până aproape de str. Brezoianu. Înspre statuia Brătianu așezată cu mult mai târziu, bulevardul se înfunda în strada Colței care trecea prin fața Spitalului Colțea, ca să ajungă prin fața Primăriei Vechi și a casei lui I.C. Brătianu, până dincolo de locurile unde se află acum biserica Italiană.

S'a propus ca acea mare defilare să se facă la Șosea. Pache Protopopescu a cerut să se aleagă tot statuia Mihai Viteazul, luându-și obligația să termine bulevardul la care lucra, și să dărâme toate casele cari mai erau în drum.

Pache s'a ținut de cuvânt și defilarea s'a desfășurat pe bulevardul dinspre Piața Rosetti de astăzi spre Brezoianu.

ÎN STRADA SĂLCIILOR

Blocul din str. Sălciilor colț cu strada Sf. Spiridon în care locuiesc, a fost construit pe locul fostelor case de zestre aflate pe un teren care făcea parte dintr'o vastă proprietate cumpărată de profesorul Gh. Eustațiu Ciocanelli, tatăl soției, în anul 1858.

Mai mult, locul era denumit La Stejari, și se întindea în prima jumătate a secolului al 19-lea până în str. Maria Rosetti, denumită pe atunci str. Sf. Spiridon. Locul era o grădină mare unde

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

venia lumea să petreacă vara la iarbă verde, ca la Bordeiul din str. Jianu.

Tatăl meu a apucat Grădina Icoanei pe vremea când era o baltă mare cu raţe sălbatice şi stufăriş, care acoperia toate cartierele învecinate.

Pământurile din fostul trup *La Stejari* s'au parcelat cu timpul. Toată stradela Sf. Spiridon care leagă strada T.G. Masaryk, fostă Sălciilor, cu str. Maria Rosetti, s'a trasat pe terenul nostru. La început era o mică ulicioară de trei metri lăţime, iar cu vremea am lărgit-o şi după ce s-a dat în folosinţă publică, a fost pavată prin străduinţa unui vecin, Ghiţă Lungu, politician liberal de acum 50 ani.

Înspre statuia lui Vasile Lascăr erau mai mulţi stejari frumoşi. Unul de peste 100 ani, a fost tăiat când s'a construit Casa Roda, a treia dela noi înspre str. Vasile Lascăr.

M'a cununat Procopie Dumitrescu, fost de două ori primar al Capitalei, care avea o casă somptuoasă pe str. Batiştei, chiar pe la Nr. 25.

Casa a fost dărâmată acum doi ani pentru construirea blocului Creditului naţional agricol, unde se află Direcţiunea financiară a Municipiului.

Petrecerea de cununie am avut-o în grădina caselor de zestre, din str. Sălciilor. Un vecin al meu era pe atunci concesionar al luminatului Capitalei, şi mi-a dat nişte felinare pe cari le-am pus prin pomi, încât toată grădina avea un aspect feeric.

În acele timpuri, când bulevardele Carol – Pache Protopopescu nu fuseseră încă tăiate, strada Vasile Lascăr sau Teilor cum i se spunea, se întindea până în spatele spitalului Colţea, trecând peste locul statuei Rosetti şi înglobând bucăţica de stradă care se denumeşte şi astăzi str. Teilor.

Pe locul pieţei Rosetti era o încrucişare de străzi: Scaune, astăzi N. Filipescu, Dianei, Teilor şi Pensionatului. Ultima stradă a dispărut.

O bucată din această stradă care avea un traseu încâlcit, a mai rămas până la dărâmarea casei Oscar Niculescu, care eşia în bulevardul Brătianu alături de spitalul Colţei.

Întreg cartierul era locuit numai de oameni cu stare, şi plin de locuinţe cu grădini vaste în jur. Ceva mai departe, unde este acum Parcul Ioanid, era o mare grădină de pomi fructiferi, proprietatea librarului Ioanid din Calea Victoriei.

Grădina era înconjurată cu un gard înalt cu ţepi. Joanid punea în vânzare nu numai fructe dar şi pomi. În grădina noastră am plantat pomi cumpăraţi dela Ioanid.

Cu vremea, toate s'au schimbat. Blocul construit de mine pe terenul din str. Sălciilor, colţ cu stradela Sf. Spiridon, este a treia casă ridicată pe acel teren, de când a fost cumpărat. În planul de sistematizare al capitalei s'a prevăzut un mare bulevard, pe alinierea căruia a fost aşezat blocul.

O clădire modernă cu şapte etaje este semnul prefacerilor la care am asistat timp de aproape şapte decenii, *încheie d. general Radu Şeinescu, interesantele sale lămuriri.*

("Gazeta Municipală", nr. 507, anul XI, 1 februarie 1942)

Iernile grele de odinioară

Cronicile şi hrisoavele pomenesc de zăpezi până la brâu şi de viscole de Sf. Gheorghe

Abatele Moreux, un celebru savant astronom, punând pe două coloane datele războaielor şi ale revoluţiilor de o parte precum şi anii cu ierni grele de alta, a observat că aceste date coincid perfect.

Unii învăţaţi au explicat acest fenomen prin aceea că marile bombardamente prin mişcările de aer ce provoacă, ar da naştere la o schimbare a climei, înlesnind precipitarea norilor sub formă de ploi şi ninsoare. Totuşi, coincidenţa între anii de războiu şi cei cu ierni aspre se poate observa din cele mai vechi timpuri, când nu existau guri de foc în numărul şi de calibrele impresionante de azi, sau chiar deloc.

Bazat pe aceste constatări, abatele Moreux crede că atât războaiele, revoluţiile şi iernile aspre trebuiesc să aibă aceiaşi cauză, şi anume apariţia unor pete mai numeroase în soare. În adevăr, notându-se într'o a treia coloană anii când aceste pete au fost mai numeroase, se constată o perfectă coincidenţă cu cei de războiu şi cu iernile aspre.

"CERTARE DELA DUMNEZEU"...

În ţara noastră, multe documente vechi notează existenţa unor ierni haine din trecut. Să nu se creadă deci că anul acesta ne-am aflat în faţa unui fenomen unic.

Astfel, în revista "Natura", d. Mircea D. Ilie, geolog la Institutul geologic al României, publică o serie de citate din vechi documente, care arată că şi altădată au fost ierni năpraznice, şi, lucru curios, aceste ierni cădeau de obiceiu în vremuri de mari frământări şi schimbări istorice.

În Letopiseţul Ţării Moldovei scris de Simion Dascălul, la capitolul "De moartea lui Ştefan cel Mare", cronicarul notează:

"Fost-au mai 'nainte de moartea lui Ştefan Vodă, într'acelaş an (1504), iarnă grea şi geroasă, cât n'a mai fost aşa nici odinioară şi de aci peste vară fost-au ploi grele şi povoare de apă şi multă înecare de apă s'au făcut".

Au fost aşa dar geruri mari, urmate de inundaţii şi de o primăvară ploioasă.

Scriind despre domnia lui Ştefan Lăcustă, acelaş cronicar pomeneşte de geruri teribile:

"Ci Dumnezeu în zilele lui, atâta certare lăsase, că şi copacii şi pomii şi viile secară de geruri mari".

Iată deci că de pe atunci exista credinţa norodului că Dumnezeu pedepseşte prin aceste ierni grele, răutatea oamenilor: "Dumnezeu lăsase certare"...

ÎN URMA MUSCALILOR...

Dar şi mai semnificativ este pasagiul în care Simion Dascălul vorbeşte despre începuturile domniei lui Alexandru Lăpuşneanu, care a urmat la tron lui Lăcustă Vodă:

"Într'acelaş an fu omor mare şi iarnă grea".

Aşa dar, şi atunci iarna aspră a coincis cu mari turburări în ţară, cu mult sânge vărsat...

În altă parte, vorbind despre vremea lui Ştefan, craiul

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

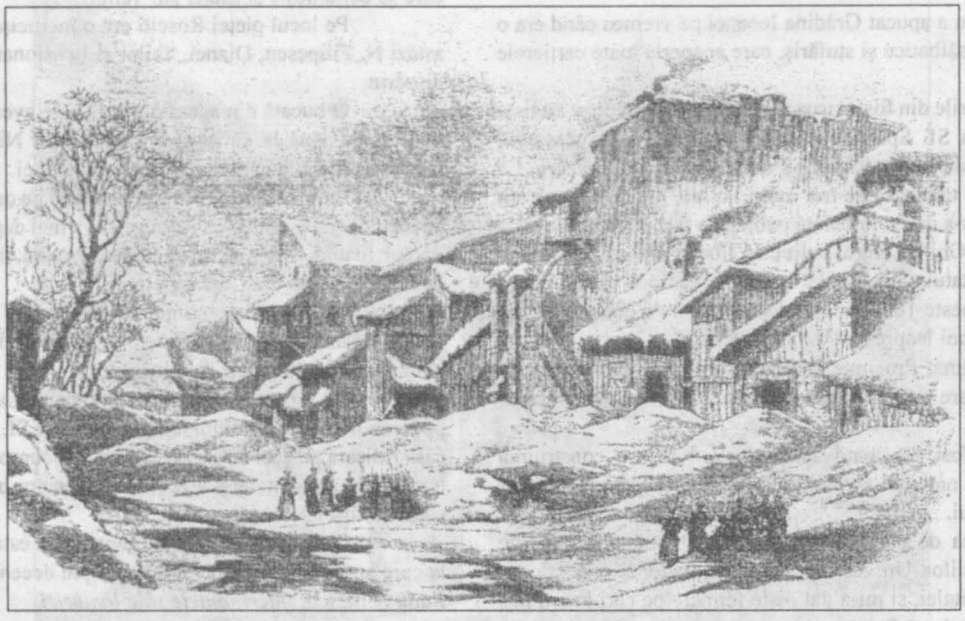

Podul Calicilor, 1841. Gravură de M. Bouquet

unguresc, acelaş cronicar spune:

"Pre aceia vreme fost-a iarnă mare şi friguroasă, de au înghețat dobitoace şi heri prin păduri".

De asemeni, găsim în Neculce descrierea iernii din 1736:

"Şi s'a întâmplat de a căzut iarnă prea mare până la brâu şi a căzut dela Vinerea Mare şi a ţinut până la Sf. Gheorghe, şi piereau şi vitele oamenilor, câte mai scăpase de Muscali".

Aşadar, fusese o cutropire rusească, cu jaful de rigoare, şi apoi o iarnă cu zăpada până la brâu... S'ar zice că Neculce notează evenimente din vremea noastră... E de observat aceiaşi coincidenţă a anotimpului greu, cu unele frământări omeneşti ce es din comun.

Mai fusese o iarnă grea în 1649, despre care Diicu Vel spătar scria într'o epistolă:

"Dar văzut-aţi dumneavoastră ce potop de iarnă fu..."

La 1749, Radu Băcanu ot Râmnic, vorbind despre carele sale cu ceară şi lână, scrie: "dar nu ştiu cum va răzbi, că au nins acum zăpadă de care n'am pomenit aşa"...

Iată deci că zăpada punea şi pe atunci o problemă a transporturilor, problemă atât de acută în vremurile de azi...

SLOIURILE DELA STREAŞINI

Chiar şi călătorii streini prin ţara noastră notează ades iernile aspre dela noi. Astfel, Arhidiaconul Paul de Alep, petrecând în România o iarnă teribilă, – venise în vizită la Mitropolitul Târgovişiei, – povesteşte pentru cititorii din ţara sa acest eveniment meteorologic, precum şi fenomenul formării sloiurilor de ghiaţă, la streaşini, ceeace desigur că în ţara sa caldă nu s'a văzut niciodată:

"În acest an, dela începutul lumii, Canionul II până la finele lunii Martie, căzu prea multă ninsoare, învăluind pământul şi tot timpul până la Paşti. Aşa viscol şi ger şi umezeală şi frig, n'am mai văzut niciodată până acum, chiar vinul îngheţa în vase şi undelemnul. Lămâile şi ouăle se făceau ca pietrele cele mai tari şi se stricau cu totul. Să fi văzut atârnând în jos de pe acoperişele caselor, jur împrejur, nişte beţe lungi de ghiaţă cristalizată; ceeace se întâmplă atunci când prin căldura dinăuntrul caselor ninsoarea se topeşte şi apoi prin acţiunea îngheţului fiecare picătură ce se coboară se preface în beţe lungi de ghiaţă: obiect de mirare pentru oamenii noştri..."

În anul 1833 a nins de Sf. Paşti.

Iarnă grea a fost şi în 1850.

Hrisoave din Transilvania ne spun că în 1767 a nins în ziua "Sângiorzului", iar în 1772 în ziua de Paşti; în 1776 "omăt în noaptea de Rusalii"; în 1785: "a înghețat în luna august" (mai ştii?...)

În arhivele Bistriţei se găseşte notarea că în 1779, în Ianuarie a fost îngheţ şi ger aşa de puternic, "că nici nările nu sunt slobode..."

În 1806: "jer" în luna Aprilie!...

În 1817: "zăpadă pe munţi până la Sf. Gheorghe, ca în miază-noapte, aducând cu sine şi foamete mare..."

Iarnă în adevăr năpraznică a fost în Ardeal şi în 1839, "greutate de iarnă", cum spun hrisoavele. Fânețele nu pot fi coborâte dela munte, de Paşti "îngheaţă" la umbră, arăturile de primăvară au întârziat, "noroc însă că morile pot măcina..."

În timpul războiului trecut, iarna anului 1917, a fost deasemeni una dintre cele mai grele...

("Gazeta Municipală", nr. 518, anul XI, 26 aprilie 1942)

Pagini îngrijite de
Serviciul Colecţii Patrimoniu. Memorie Comunitară
al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Patrimoniu

Din Colecţia de Memorie locală "N. Iorga" a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

HISTOIRE
DE
L'EMPIRE OTHOMAN,
OU SE VOYENT LES CAUSES
DE SON AGRANDISSEMENT
ET
DE SA DECADENCE.
Avec des Notes
Par S. A. S. DEMETRIUS CANTEMIR,
Prince de Moldavie.
TOME I.
A PARIS,

A
SON EXCELLENCE
MONSEIGNEUR
LE COMTE
DE NOAILLES

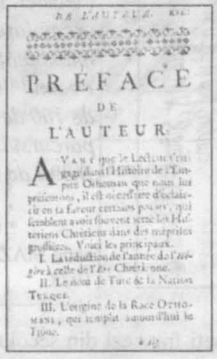
PREFACE
DE
L'AUTEUR.

HISTOIRE
DE
L'AGRANDISSEMENT
DE
L'EMPIRE OTHOMAN,
OU
ALIOTHMAN.
EN TROIS LIVRES.

Histoire de L'Empire Othoman, où se voyent les causes de son aggrandissement et de sa decadence
Par S. A. S. Demetrius Cantemir, Prince de Moldavie
A Paris, M D C C. XLIII

SATYRES
DE
MONSIEUR LE PRINCE
CANTEMIR,
AVEC L'HISTOIRE
DE SA VIE.
TRADUITES EN FRANCOIS.

VIE DU PRINCE
ANTIOCHUS CANTEMIR.

SATIRE I.
A SON
ESPRIT.

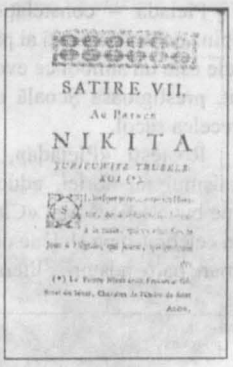
SATIRE VII.
Au Prince
NIKITA

Satyres **de Monsieur Le Prince Cantemir. Avec l'histoire de sa vie.**
A Londres. Chez Jean Nourse. M. D. C C. XLIX

ISTORI'A
IMPERIULUI OTTOMANU
DE
DEMETRIU CANTEMIRU
TRADUCERE ROMANA
DE
Dr. IOS. HODOSIU

PARTEA ANTAIA
ISTORIEI OSMANE

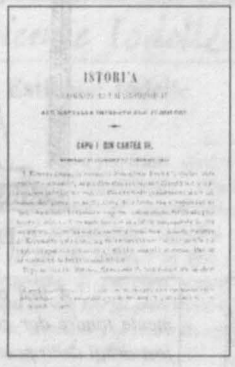
ISTORI'A
CAPU I. DIN CARTEA III.

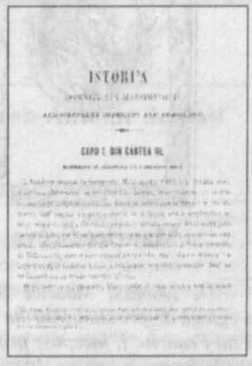
ISTORI'A
CAPU I. DIN CARTEA III.

Istori'a Imperiului Ottomanu. Crescerea şi scaderea lui **de Demetriu Cantemiru**
Traducere romana de Dr. Ios. Hodosiu, Bucuresci, Editiunea Societatei Academice Romane, MDCCCLXXVI

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărții

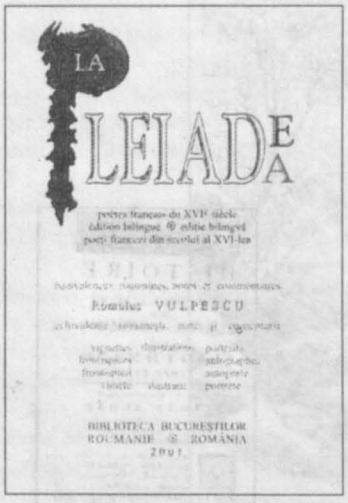

Colofon

Cu titlul Poeți ai Pleiadei, *această lucrare a apărut în 1965, într-o primă ediție tipărită în 12.160 de exemplare (10.100 broșate + 2.060 cartonate). Elaborată în 1963 (numai în versiune românească), antologia nu prezenta decît șase poeți ai Pleiadei (cu excepția lui Ronsard). Cu titlul* Poeții Pleiadei. Poeții lyonezi, *această nouă ediție apare în 2001, tipărită în 1.000 de exemplare (752 pp.). Sporită cu un capitol Ronsard, actuala culegere îmbunătățită (în versiune bilingvă) a fost concepută în 2000 și apare în 2001. Poemul* Foflenchi *de Remy Belleau apare într-un tiraj separat,* hors commerce, *de 100 de exemplare numerotate. Munca de redactare a cărții s-a desfășurat pe parcursul întregului an 2000. Culegerea pe calculator: iunie – decembrie 2000. Bunul de tipar: decembrie 2000...*

* Caracterizările poeților în textele reproduse de noi din volum aparțin lui Fernand MAZADE, *Antologie a poeților francezi, de la origini pînă în zilele noastre*, Paris, 1928.

poètes français du XVIe siècle • poeți francezi din secolul al XVI-lea / édition bilingue • ediție bilingvă / équivalences roumaines, notes et commentaires • echivalențe românești, note și comentarii Romulus VULPESCU / 191 vignettes, ilustrations, portraits, frontispices, autographes • 191 viniete, ilustrații, portrete, frontispicii, autografe / Biblioteca Bucureștilor, 2001.

Preambul

Pleiada – constelație «nepereche» a cerului înstelat – întîmpină ochii fermecați ai pămîntenilor cu strălucirea a șapte aștri. Numele este un simbol ce evocă mitologia și încununează, pe drept cuvînt, prestigioasa Școală de poezie franceză din cel de-al șaisprezecelea secol.

Rostești «Pleiada», iar vorba stîrnește automat parcă mecanismul memoriei, aducîndu-ți aminte începutul unui sonet aflat pe buzele fiecăruia: «Cînd mult-bătrînă...»; și numele poetului care-a celebrat-o pe Hélène de Surgères: Ronsard, considerat de cea mai mare parte a istoriei literare drept primul dintre egalii săi, căpetenia lor de necontestat (cu toate că adesea contestată)...

Du Bellay, socot, se dovedește a fi veritabila culme a Școlii, magistru ce-a stat ornic (statornic) mișcării. Cel dintîi conetabil al literelor (pace rămășițelor pămîntești ale lui Barbey d'Aurevilly!). El, du Bellay, este marele poet liric imposibil de ignorat, remarcabilul filolog al grupului. Oricum, spre acest angevin de geniu mi se-ndreaptă și gîndurile afectuoase, și temeinica prețuire de cititor impenitent, și credința nedezmințită. Rămîne în eternitate apărătorul și ilustratorul limbii franceze, adevăratul parangon al verbului ei și eminentul cavaler fără preget și fără prihană al poeziei «franțuzești» moderne.

Și de-aceea *lui* îi închin această carte, în care mi-am închipuit că pot face un strop de dreptate celor iubiți într-o dungă.

POEȚII LYONEZI

Maurice Scève

De lyonezul Maurice Scève (care, într-o eglogă despre stingerea din viață a unui fiu al lui Francisc I, începuse prin a se arăta marotist) depindea soarta Académiei de pe colina Fourvière, unde cîntăreți [id est poeți] din Italia în drum spre Franța și cîntăreți din Franța îndreptîndu-se către Italia dădeau peste cele mai încîntătoare cîntărețe [id est poetese] din lume: Sibyla și Claudina Scève, Pernette du Guillet, cele doua surori Perréal, Jeanne Gaillarde și Luiza Labé...

Lyoneza

... A fost o femeie înzestrată cu sentimente tandre dar caste, căreia la poeți nu i-au fost dragi decît poemele acestora, la muzicieni – melodiile; și pentru care era de neconceput ca fie și cea mai măruntă plăcere în dragoste ar putea fi gustată, în mod onest, în afara căsătoriei. De-aceea se măritase devreme și rămăsese credincioasă bărbatului ei pînă-n ceasul în care acesta i-a închis pentru totdeauna ochii...

Louise Labé

... Atîta vreme cît verbul francez va mai flutura pe buze omenești, adolescenți sensibili au să spună și-au să respună versurile admirabilei făpturi care-a fost numită – și pe nedrept și pe bună-dreptate – Sapho lyoneza; și-aceste versuri vor înrîuri cîntecele Muzelor noastre voluptuoase. Căci Luiza Labé a fost un talent proaspăt, firesc, fermecător și puternic. Petrarchismul, teoria amorului platonic, la preț în anturajul ei, nu i-au impregnat sufletul deschis, ritmurile fascinante...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

POEȚII PLEIADEI

Pierre de Ronsard

... *Pierre de Ronsard n-aducea numai un «suflu» necunoscut pîn-atunci, o armonie savantă, o artă fastuoasă, ci scotea la lumină cea mai rodnică imaginație, o magnifică senzualitate, cît și o rafinată definire a inimii omenești. Nu era doar un erudit, un poet laborios, livresc și autoritar: constatăm că adesea, cu-o încîntătoare ingenuitate, a contemplat natura, pe care a-nțeles-o și pe care a iubit-o...*

Charles IX

Către Ronsard

Ți-e spiritul mai sprinten decît al meu, Ronsard,
Dar trupul mi-e mai tînăr, mai tare așadar;
Constat că în știință mă-ntreci tu; prin urmare,
Cum primăvara-mi iarna să-ți biruie e-n stare.
A versurilor artă – proteste de-aș stîrni –
E mai presus cu mult de arta de-a domni... / 1575

Jean Daurat

... *ar fi părut insignifiant ca-nfățișare, dacă din gesturi, din priviri, din zîmbet și chiar din rostire nu s-ar fi băgat de seamă că este gentilom, ba încă gentilom din Limousin... Se poate dovedi că și pieptarul cu guler drept și mântia scurtă erau din cea mai bună stofă și de-o croială fără cusur. Mai mult, acestui cărturar, căldura sufletească, bunăvoința și vioiciunea îi fuseseră hărăzite cu asupra de măsură...*

Pontus de Tyard

... *Pontus de Thyard nu era lyonez: era din Mâconnais. Dar se ducea des la Lyon, unde era atras și reținut nu doar de prietenia cu Maurice Scève, ci – fără să mai vorbim de dragostea pentru Frumoasa funăreasă – și de-o pasiune pentru blonda Pasitheea, cît și de alte pasiuni pentru alte blonde ale căror nume n-au ajuns pînă la noi. Pontus avea o inimă primitoare (primitoare ca o saltea de puf) și o sănătate de fier...*

Joachim du Bellay

O inimă duioasă și zbuciumată. Un spirit original și nobil. S-a afirmat drept cel mai strălucit poet al Pleiadei, după Ronsard. A fost cel dintîi care-a condensat ideile grupului și i-a formulat năzuințele. El este cel care, în elevata Apărare și ilustrare a limbii franceze *– cu un an înainte ca vendomezul să-și fi publicat primele patru cărți de* Ode *– s-a rostit că acestei limbi i se cuvine un destin magnific...*

Remy Belleau

Într-o seară în care, acasă la Victor Hugo, se vorbea despre poeții Pleiadei, gazda i-a cerut unei femei frumoase părerea despre Remy Belleau; aceasta i-a răspuns că «trebuie să fi fost un domn foarte simpatic». Răspunsul a fost considerat desigur un picuț neglijent, nițel cam vag. Dar e mai semnificativ decît pare. Remy Belleau a fost un copil bun, un băietan de treabă, un bărbat curtenitor, drăguț, fratern: un om care plăcea. Inteligent de altfel, sîrguincios, instruit și capabil, la nevoie, să scoată cutezător din teacă spada cu prăsele aurite...

Estienne Jodelle

... *Acest parizian, alcătuit din crîmpeie desperecheate, «înălțat pe coturni» și destrăbălat, spontan și prepuielnic, mîndru și milog, la fel de înfocat în ură ca și-n dragoste, și pe care sorții îl osîndeau la un sfîrșit nenorocos și timpuriu, avusese parte de începuturi magnifice. Prieten al lui Ronsard și discipol al acestuia, a fost cel mai tînăr dintre poeții Pleiadei: și-a cucerit gloria dintr-o mișcare. Pentru că vendomezul i-a spus: «Tu ai să fii Sofoclele nostru», Jodelle a scris în cîteva zile* Cleopatra captivă...

Jean-Antoine de Baïf

... *Cu mulți ani în urmă, Baïf visase să supună acelorași legi melodice și poezia franceză și muzica. Sedus de practica poeților Eladei și cei ai Romei, s-a străduit să introducă și la noi metrica lor; și avem dreptul să presupunem că tentativa ar fi avut oarecare succes, dacă Ronsard n-ar fi rămas absolut credincios tehnicii din Franța... Cît despre Baïf, el a scris cîteva mii, care, din fericire, nu s-au pierdut, căci multe sînt pline de grație...*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Bio-bibliografie

N. 1920, 23 martie, Galați.

Facultatea de Litere și Filosofie, București, 1948.

Lector, catedra de Limba și literatura engleză, Universitatea București, 1951 – 1953.

Visiting Fellow, College of Education, University of Hull.

Catedra de Literatură engleză și comparată, 1968 – 1969, Anglia.

Guest Professor, literatură comparată, Antioch University.

Summer Writing Programs, Oxford, Anglia, 1978 – 1979 – 1980.

Fulbright Scholar, English Dept. State University of New York at Buffalo, 1989.

Visiting Lecturer, Freie Universität, Berlin, RFG; Southern Illinois University at Carbondale, USA, University of Mississippi, USA.

Publicații

A. Originale

- 1958: *G.B. Shaw* (monografie), ESPLA;
- 1966: *Hemingway, scriitorul*, EPLU;
- 1980: *Ca și cum* (versuri), Cartea Românească;
- 1983: *Text și context* (eseuri), Cartea Românească;
- 1988: *Moderni și postmoderni*, Cartea Românească;
- 1998: *Viziuni americane*, Cartea Românească (Premiul pentru critică al Asociației Scriitorilor București);
- 2003: *Proust / Joyce, anticipări*, Muzeul Literaturii Române.

B. Traduceri – selectiv

- 1958: Graham Greene, *Americanul liniștit*, ESPLA;
- 1960: Graham Greene, *Omul nostru din Havana*, ESPLA;
- 1960: Ernest Hemingway, *A avea și a nu avea*; *Adio, arme*, ESPLA;
- 1961: John Galsworthy, *Mărul în floare*, EPL;
- 1964: Ernest Hemingway, *Cîștigătorul nu ia nimic*, EPL;
- 1964: William Faulkner, *Ursul*, EPL;
- 1964: Richard Aldington, *Moartea unui erou*, EPLU;
- 1968: John Dos Passos, *Paralela 42*, ELU; *Marile afaceri*, ELU; *Nouăsute nouăsprezece*, ELU;
- 1972: Somerset Maugham, *Vălul pictat*, Eminescu;
- 1973: William Faulkner, *Lumină de August*, Univers;
- 1980: John Updike, *Muzee și femei*, Univers;
- 1983: James Joyce, *Corespondență*, Univers;
- 1992: Saul Bellow, *Herzog*, Cartea Românească;
- 1994: Ernest Hemingway, *Zăpezile de pe Kilimanjaro*, Univers; *Nimeni nu moare niciodată*, Univers (Premiul pentru traduceri al Asociației Scriitorilor București);
- 1996: Tom Wolfe, *Rugul deșertăciunilor*, Univers;
- 1997: George Orwell, *Omagiu Cataloniei*, Univers;
- 1997: John Irving, *Hotelul New Hampshire*, RAO;
- 2001: Isaiah Berlin, *Adevăratul studiu al umanității*, Meridiane (Premiul pentru traducere al Asociației Scriitorilor București);
- 2003: Fr. Dürenmatt, *Pană de automobil*, Humanitas; 1964 EPLU.

Majoritatea cu prefețe sau studii introductive.

Radu LUPAN

Ca și cum

ca și cum am trăi
ca și cum am muri
ca și cum n-am ști
ca și cum n-am fi
ca și cum norul ar fi cămilă
ar fi nevăstuică
ar fi balenă
și pumnalul ar aștepta după nor
după cămilă, după nevăstuică, după balenă
întîlnire sîngeroasă dintre nor
și pumnal
dintre balenă și nor
cine sfîșie pe cine
victima desemnată dinainte
se plimbă neștiutoare cu capul în nori
și cu picioarele pe pămîntul
ascuns după perdea
cu faldurile răscolite
de vîntul iluziei
că nu ar fi ca și cum
cel ales ar merge
spre arsura pumnalului
spre legănarea norului
spre mările balenei
ca și cum

Visul ca text

III.

Marea majoritate a criticii, a exegezelor consacrate *Căutării timpului pierdut*, a înclinat de cele mai multe ori să considere romanul ca "o uriașă arheologie imaginativă a timpului trecut". Dar, la o examinare eliberată de această aproape o condamnare a textului la "capacitatea narațiunii de autonomie temporală" (Gérard Genette) dinamica temporală a romanului relevă o dispariție frecventă a timpului ca prezență, el fiind mai mult o absență, o amintire involuntară. Fluxul temporal este anulat și înlocuit prin moment și prin revenirea lui întâmplătoare. Se suprapune, de asemenea, un trecut care înlătură prezentul, un închipuit prezent care presimte sau anunță o revenire a unui presupus viitor, un viitor care nu este decât un presupus trecut. Liniaritatea și direcționalitatea unică a timpului sunt anulate, timpul fiind o ficțiune a unui narator fictiv el însuși. Aparent acest mod de a experimenta timpul ar părea a fi o întărire a afirmației lui Genette, fiind consecvent cu încercările romanelor moderne ale lui Joyce sau Virginici Woolf de a evalua dimensiunea temporală. Este adevărat că Naratorul vorbește sau poate eroul despre intenția de a se situa în afara timpului, despre "ființa extra temporală", despre "un minut eliberat de ordinea timpului" care ar recrea "omul eliberat de ordinea timpului", și astfel s-ar elibera de angst-ul existențial și istoric.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Totuşi, aceste reflecţii sunt făcute în text tocmai ca textul să le poată deconstrui. În diferite momente şi modalităţi, Naratorul evidenţiază futilitatea încercării de a opri sau subordona timpul şi la nivelul discursului narativ toate aceste tentative devin ambivalente prin instabilitatea şi fragmentarismul lor permanent. Această frecventă accentuare a fluxului contingent al temporalităţii în detrimentul instaurării unui stasis temporal metafizic relevă o permanentă tensiune în *Căutarea* care desfide şi încheierea naraţiunii (de altfel, sfârşitul ei nu e decât un nou început), tensiune care nu rămâne doar între forma tinzând către o întregire (ultimul volum al romanului dezminţind astfel îndoielnica satisfacţie a unui "timp regăsit" care abia urmează să înceapă) şi experienţa repetată a disconectării, ci şi în însăşi textura romanului. Finalul nu dizolvă sau împacă tensiunile şi contrariile diferitelor momente existenţiale ci revine la ideea fundamentală a întregului text care este aceea a alcătuirii unei viitoare cărţi care va trebui să fie creată ca o "lume", dar fără a lăsa la o parte, mai cu seamă, subliniez, "acele mistere care probabil nu au explicaţia decât în alte lumi". (*Temps retrouvé*, p. 424) Mereu această recurenţă a multiplicării unor lumi în care nu sunt explicaţii, ci numai posibilităţi ale imaginarului desprinse de reguli sau de cadre fixe de referinţă, depinzând numai de un contingent inerent imprevizibilului, indefinitului, care rămâne a se fiinţa heideggerian. E asemeni acelei aurore la care se referă Naratorul când recurge la cea de-a doua muză, a desprinderii din vis şi nu mai ştii "cine eşti, nefiind nimeni, nou, gata la orice". (*Sodome et Gomorrhe*, p. 34) Textul nu mai trimite în acest mod la real ci la un alt text al posibilului imaginat. Accentul cade pe textualitate şi nu pe legătura ei cu realul, care rămâne un joc mereu reluat al unor semnificaţii imaginare, care nu au nici un centru de referinţă, acesta recreându-se de fiecare dată altul potrivit contingentului, diferenţei şi pluralităţii nediriguite de vreo autoritate atoate reglementatoare. Însă această a doua muză care este, în înţelegerea Naratorului, visul, înseamnă mai cu seamă depăşirea determinismului, prin mijlocirea unui scenariu oniric cu virtualităţi oricând deschise. Rămânând numai la suprafaţa acestui vast colaj al textualităţii, un recent eseist, Paul Bayard, într-un volum intitulat *Proust et la digression* (1997), aprecia că într-adevăr scriitura romancierului favorizează "complexitatea digresivă". De aici, susţine cu o ironică pedanterie eseistul, variate specii de digresiuni explicite şi implicite (?) de contiguitate şi de asemănare. Dificultatea intervine însă când eseistul îşi propune să încerce o posibilă scurtare a *Căutării* şi atunci ajunge la un paradox: Proust e prea lung deoarece face digresiuni. Dar digresiunile nu sunt chiar digresiuni, deci *Căutarea...* nu e totuşi prea lungă.

Desigur, rămânând la acest nivel al considerării textului, nu vom ţine seama de faptul că păienjenişul de semnificaţii care accentuează valenţele diferitelor episoade, unitare şi fragmentare în ele însele, deschise relaţiilor cu celelalte, alcătuieşte un complex şi subtil sistem de continuitate-discontinuitate sintagmatică, în care alternarea registrelor lingvistice, dezordinea cronologiei, neurmărirea unor evenimente cruciale alături de revenirea obsesivă asupra altora, deconstruirea unor biografii întrerupte sau lăsate fără final, nu pot fi cuprinse doar într-un paradox, ci cer o analiză mai aprofundată. Neîncetata traversare a unui timp care nu ţine seama de desfăşurări unitare, şi este desprins de cătuşele semnificaţiilor metafizice este mereu întoarsă către un început, eluziv în mod permanent. E şi aici un alt aspect al experienţei romanului proustian care depăşeşte modernismul cu a sa spaţializare a timpului, făcând din asimilarea timpului ca preexistent, premisa fiinţării ontologice heideggeriene. Chiar aparenta finalitate a naraţiunii care pare a tinde către o încheiere este contrazisă de o puternică tendinţă spre deschidere, spre un nou început. Mişcarea existenţială se opune în mod irevocabil cadrului estetic al cărţii şi-i minează astfel o posibilă centralizare sau o presupusă autoritate asupra vreunei concluzii definitive. De aici şi afirmaţia, care deconstruieşte întreaga valabilitate a unei naraţiuni a faptelor şi a eroului (şi a Naratorului, care se confundă acum cu el): "la vraie vie... la seule *vie par conséquent* réellement vécue, c'est la littérature" (*Temps retrouvé*, p. 256). (s.m.) Accentul cade şi aici nu pe sensul epistemologic, căci enunţă modalitatea în care poţi trăi cu adevărat, şi nu care ar fi, finalmente, sensul vieţii, ci cum poate fi trăită ca o ficţiune.

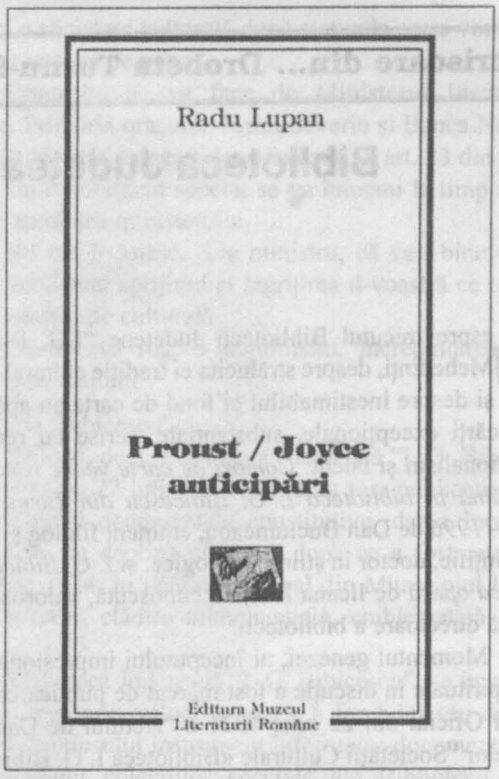

S-a vorbit şi s-a comentat în chip excesiv despre caracterul şi semnificaţia pe care ar avea-o cele şapte încăperi în care s-ar derula procesele rememorărilor Naratorului. În fapt, nu este vorba de canonicul topos referenţial al interiorului în care ar fi adusă lumea din afară, exteriorul. Căci tipul de manipulare al acestui interior atrage spaţiul public în interior pentru a-l transforma într-un fel de scenă – aşa cum arătam şi în cap. II – o arie a diverselor jocuri ale rememorării. Acest tip de manipulare subversivă a semioticii spaţiului este prezent în proiectarea saloanelor ca şi altor diverse locuri, Naratorul înfăţişându-le asemeni desfăşurării unei acţiuni teatrale la care el, poate şi alţii, sunt văzuţi ca spectatori, iar actanţii devin nişte personaje marcate de acel "signe de l'irréalité des autres", angrenate într-o complicată sau mai puţin complicată piesă mondenă. În felul acesta se constituie un sistem semiotic secundar al spaţiului care mediază între artă şi viaţă – imaginată şi ea – şi asigură naraţiunii o desfăşurare interioară proprie non-referenţială.

În retorica romanului proustian se relevă de asemeni un al doilea sistem semiologic care se opune primului şi îl neagă: visul. Căci visul nu contrazice şi nici nu explică realul. El se constituie în *Căutarea* ca un "clivage du moi", ca încă o posibilitate de distanţare de cel care narează. Aşa cum sublinia şi Roland Barthes în *Le plaisir du texte* (p. 123) între lucrul şi aparenţa sa se dezvoltă visul, tot aşa cum între referent şi semnificat se interpune semnificantul. Şi esenţial în definirea discursului narativ proustian e "semnificantul, locul imaginarului" transformând *Căutarea* într-o "mandala a oricărei cosmogonii literare".

Revenind la ideea de la care am pornit, aceea a unei lecturi a textului proustian dintr-o posibilă perspectivă a esteticii şi a strategiilor literare postmoderne, şi despre care am comentat în cap. I şi II cu caracteristica sa înclinaţie antimetafizică, cu sublinierea discontinuităţii, discoerenţei, întâmplătorului, absenţei, a necontenitei perspective istorice a textului, aş vrea să reiau câteva trăsături care pot, fie că anunţă şi prefaţează o mai subtilă legătură între modernism şi postmodernism, fie îndreptăţesc o mai flexibilă definire, şi nu numai neapărat univocă, a modernismului, perioadă plină de paradoxuri epistemologice, determinate de limitele unei estetici a încercărilor de a pune "ordine în haos", cum sublinia T.S. Eliot [...]

(*Proust / Joyce, anticipări*,
Editura Muzeul Literaturii Române, 2003)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scrisoare din... Drobeta Turnu-Severin

Biblioteca Județeană "I. G. Bibicescu" Mehedinți

prof. Victor RUSU
Director

Despre trecutul Bibliotecii Județene "I.G. Bibicescu" Mehedinți, despre strălucita ei tradiție cultural-artistică și despre inestimabilul ei fond de carte au apărut deja două cărți excepționale, substanțiale, scrise cu remarcabil profesionalism și talent: *Comori de carte veche românească și străină în biblioteca I. G. Bibicescu din Turnu Severin 1921 – 1996* de Dan Buciumeanu, eminent filolog și cercetător științific, doctor în științe filologice, și *I. G. Bibicescu sau viața ca operă* de Ileana Roman, cunoscută, valoroasă poetă și fostă directoare a bibliotecii.

Momentul genezei, al începutului impresionantei ctitorii spirituale în discuție a fost marcat de publicarea în Monitorul Oficial din 22 iulie 1921 a "Actului de Danie" și a statutelor "Societății Culturale «Biblioteca I. G. Bibicescu»", care fuseseră trecute repede prin parlament de către deputatul de Mehedinți, Theodor Costescu. Donația de început este făcută de către marele patriot, publicist, folclorist și guvernator al Băncii Naționale, I. G. Bibicescu, născut în comuna Cerneți, județul Mehedinți, în anul 1848, numărând în jur de 30.000 de volume, la care s-au adăugat încă 4.000 de volume, cumpărate de la urmașii familiei Grigore N. Manu, precum și o însemnată parte a bibliotecii profesorului C. I. Istrati, achiziționată de incomparabilul ctitor și animator cultural, Theodor Costescu. Într-un timp surprinzător de scurt, Biblioteca "I.G. Bibicescu" se va înscrie în rândul celor mai importante biblioteci publice din țară, printr-un fond de carte de peste 40.000 de volume și prin susținute, bogate activități cultural-artistice.

Impresionant, de-a dreptul răscolitor este textul "Actului de Danie" semnat de marele patriot și cărturar I. G. Bibicescu:

"Domnule ministru,

Prin cuvintele «Luminează-te și vei fi» a arătat nemuritorul C.A. Rosetti calea cea mare și cea mai sigură pentru înălțarea sufletească a oamenilor și pentru întărirea neamurilor.

Pentru a da țării sale și neamului său lumina culturii prin știință, literatură și politică, nemuritorul apostol a lăsat rangul familiei sale domnești și s-a făcut negustător de cărți, s-a făcut librar, s-a făcut întemeietor și scriitor de ziare și a muncit viața lui întreagă – peste o jumătate de secol – spre a răspândi lumina culturii în viața concetățenilor săi.

Am avut fericirea ca și eu, fiu mic și sărac al Olteniei, să lucrez din fragedă tinerețe până la vârsta înaintată, sub conducerea acelui apostol neuitat și sub deviza lui luminoasă.

Acuma, ajuns la bătrânețe, a sosit timpul să dau ființă dorului de mult hrănit în sufletul meu, de a lăsa, după trecerea mea din viață, compatrioților mei și cu deosebire iubiților mei Mehedinteni, un mijloc de a se continua răspândirea culturii și în generațiile viitoare.

Am avut fericirea să ajung să văd cu ochii împlinirea dorului de veacuri al tuturor românilor de a fi cu toții întrupați într-un singur stat național. România Mare și întregită. Doresc să pun și eu o pietricică la temelia organizării vieții viitoare a neamului, care va trebui să fie și va fi strălucită.

Cu acest gând, de mulți ani am adunat – pe cât mi-a fost putință – o bibliotecă formată mai ales din cărți privitoare la țările românești și la istoria neamului nostru.

Dăruiesc această bibliotecă a mea, [...] Ministerului Instrucțiunii Publice pentru scopul de a fi organizată ca bibliotecă publică în orașul Turnu-Severin și instalată într-un local potrivit și înzestrat cu inventariile și cataloagele întocmite după regulile bibliotecilor moderne cu inventar, catalog alfabetic și catalog științific pe materii.

Ea va fi pusă în mod gratuit la îndemâna tuturor iubitorilor de cultură atât din Mehedinți cât și de aiurea, în special a elevilor și elevelor cari urmează cursurile în școlile secundare, comerciale, normale și profesionale din Turnu-Severin.

Rog pe cetățenii severineni să aibă grijă de dania mea pe care le-o fac din dragoste fiiască și fierbintea dorință de a contribui la înălțarea generațiilor viitoare ale iubiților mei olteni și fraților din ținuturile de peste munți împreunați acum cu noi în de secoli doritul Stat național românesc.

Dorința mea este ca la modesta bibliotecă pe care o dăruiesc, să se adauge daniile altora, în bani sau în altă avere, spre a se putea dezvolta o mare bibliotecă în care să se poată ceti și din care să se poată împrumuta cărți folositoare în toate ținuturile învecinate și astfel să radieze dintr-însa răspândirea culturii și a științei.

Prin aceasta s-ar realiza cea mai vie dorință a vieții mele.

Aș fi voit să alătur pe lângă această carte de danie și inventarul cărților care formează biblioteca dăruită de mine, dar nu e încă gata.

La biblioteca mea, Banca Națională a României a ținut să alăture și o bibliotecă a ei cumpărată prin mine la licitație publică de la Grigore Manu [...]

Mulțumesc cu recunoștință Băncii Naționale pentru acest prețios dar și pentru ideia de a da în folosință publică acele cărți, cari de alt fel stăteau în rafturile ei și cei de afară nu puteau trage nici un folos.

Rog pe d. ministru al învățământului a primi această bibliotecă astfel alcătuită și a o lua sub îngrijirea sa mai cu osebire după încetarea mea din viață.

Biblioteca este în totalitate la Turnu-Severin căci am ținut ca aceasta să se facă fiind eu încă în viață.

Fiecare carte va purta pecetea cu inscripțiunea «Biblioteca I. G. Bibicescu, T.-Severin».

Îi voiu adăuga stampele ce posed, hârtiile vechi ce am, monedele vechilor domni români și o mulțime de monezi menite a întocmi colecția monezilor străine care circulau în țară în momentul când s-a introdus moneda națională, cum și exemplare din această monedă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Petru Maior – *Istoria pentru începutul românilor în Dachia*, Buda 1812

Ideia acestei colecții de monede m-a preocupat din primii ani ai tinereții mele, căci la apariția monedei naționale actuale, prin 1869 sau 1870, am avut – fiind elev al liceului din Craiova – o polemică asupra monedelor românești, dovedind unui scriitor care spunea că atunci pentru întâia dată țara noastră posedă monedă – acest semn de independență – și dovedind cu citate din Papiu Ilarian că la Viena se găseau monede de la Brâncoveanu.

Am căutat să adun semne ale trecutului, mai cu seamă după ce studiul publicat de Hașdeu în Magnum Etimologicum a dovedit că și alți domni mai vechi decât Brâncoveanu au bătut monedă.

N-am isbutit să le am pe toate, dar sper să le pot găsi și să completez astfel colecțiile tuturor monezilor emise de statul român până acum.

Am adaos și o colecție de bilete străine pe care se află scris și românește. Astfel sunt biletele austriece cu culoare neagră și biletele emise de Kossuth în timpul revoluției de la 1848.

Am, se înțelege, și exemplare din biletele ipotecare emise de guvernul român în timpul războiului independenței și exemplare din cele transformate în bilete ale Băncii Naționale a României, cum și întreaga colecție a biletelor emise de această bancă până acum.

Tot ce voiu mai putea colecționa, fie cărți, fie monedă, tot la această bibliotecă vor merge.

Pentru administrarea și dotarea acestei biblioteci în viitor cu cărți și reviste noui, doresc să se înființeze în Turnu-Severin o societate culturală după statutele ce se vor întocmi și se vor aproba de mine.

Controlul se va face de Ministerul Instrucțiunii Publice, Primăria orașului Turnu-Severin și Banca Națională a României, prin delegații lor prevăzuți în art. 23 din Statute.

Un regulament special se va întocmi la timp și se va supune aprobării ministerului.

Nu mă îndoiesc, d-le ministru, că veți binevoi a da acestei biblioteci sprijinul și îngrijirea d-voastră ce o merită ca orice instituție culturală.

Primiți, vă rog, d-le ministru, încredințarea înaltei mele considerațiuni.

I. G. Bibicescu"

Oficial, deci, Biblioteca Județeană "I. G. Bibicescu" a luat ființă pe 22 iulie 1921, când au fost publicate în Monitorul Oficial documentele constitutive, dar a început să funcționeze cu deplină eficiență după ce a fost mutată, în octombrie 1924, în Palatul Cultural din Municipiul Drobeta Turnu-Severin, clădire monumentală, emblematică a localității.

Biblioteca Județeană "I. G. Bibicescu" s-a impus încă de la început prin valoarea aparte a fondului său de carte. Conform prețiosului instrument informativ-documentar, care este Catalogul colecțiilor speciale ale Bibliotecii "I. G. Bibicescu", întocmit de către profesorul Dan Buciumeanu, fondul special al bibliotecii cuprinde următoarele secții: 79 cărți manuscris românești dintre anii 1715 – 1881, 4 cărți manuscris scrise în limba slavonă, nedatate, aparținând însă secolelor XVII și XVIII, 16 cărți manuscris în limba grecească (neogrecească) dintre anii 1751 – 1860, 7 cărți manuscris în alte limbi europene (latină, italiană, franceză, spaniolă și sârbă), 287 cărți + 103 dublete imprimate pe teritoriul României sau de români de peste hotarele țării noastre între anii 1575 – 1830, 208 cărți rare imprimate în diferite alte țări și limbi, cea mai veche dintre ele datând din anul 1517, catalogul oprindu-se la cartea lui Ciacconius, *Colonna Traiana*, album in folio tipărit la Roma la finele secolului al XVII-lea, 51 de cărți din biblioteca lui Gheorghe Asachi și 12 cărți care au aparținut familiei Asachi sau cu dedicații ale scriitorului.

Cea mai veche tipăritură existentă aici este *Octoihul* lui Coresi, tipărit la Brașov în anul 1575, scris cu alfabet chirilic și în limba slavonă.

Dintre raritățile tiparului românesc mai menționăm: *Carte de învățătură*, Iași, 1642; *Îndreptarea legii*, Târgoviște 1651; *Biblia lui Șerban*, București, 1688; lucrările Școlii Ardelene: *Biblia de la Blaj*, 1795; Șincai, *Prima principia latinae gramatices*, Blaj, 1783; *Istoria pentru începutul românilor în Dachia* de Petru Maior; *Dicționarul de la Buda*, 1825; lucrările de lingvistică, dintre care amintim: Enăchiță Văcărescu, *Observații sau băgări de seamă asupra regulelor gramaticii românești*, Viena, 1787; Radu Tempea, *Gramatica românească*, Sibiu, 1797 etc.

La acestea se adaugă ediții princeps ale operelor lui Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga, George Călinescu, volume cu ex-librisuri și adnotări ale unor personalități renumite: Asachi, L. Rebreanu, N. Densusianu, I. G. Bibicescu, Em. Gârleanu, Lavoisier, numeroase și prețioase ediții contemporane.

Fiind un mare patriot și un luptător fervent, energic și neistovit pentru înfăptuirea înaltului ideal de unitate națio-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Palatul Cultural

nală, I. G. Bibicescu şi-a conceput "dania" şi superba ctitorie spirituală ca pe un veritabil centru cultural naţional, "metropolă, citadelă a cărţii", care îşi extindea într-un mod impresionant sfera de influenţă şi asupra românilor din afara graniţelor de atunci ale ţării, printr-o incredibil de întinsă reţea de biblioteci filiale, care se ridicau la un număr de 250. Astfel, conform textului broşurii *Dările de seamă ale Bibliotecii populare I. G. Bibicescu*, în 1929, fiinţau următoarele biblioteci filiale: 116 în Mehedinţi, 70 în Banatul românesc şi în Banatul sârbesc, pe valea Timocului, 9 în Ardeal, 17 în Basarabia, 3 în Bucovina şi 8 în diferite regiuni ale vechiului regat. Chiar şi în America, pentru comunităţile româneşti din Cleveland au fost înfiinţate 20 de filiale. Toate aceste filiale se înfiinţau la iniţiativa conducerii Bibliotecii "I. G. Bibicescu" şi pornindu-se de la o modestă "danie" (donaţie) a ei de 400 de volume şi un dulap de stejar, tip bibliotecă, frumos sculptat.

Între cele două războaie mondiale, Biblioteca "I. G. Bibicescu" devenise un puternic centru cultural al ţării, o veritabilă tribună a gândirii, literaturii, artei şi culturii româneşti, de la înălţimea căreia au susţinut conferinţe, în calitate de invitaţi de onoare, mari personalităţi ale neamului: Nicolae Iorga, Octavian Goga, Liviu Rebreanu, Constantin Rădulescu Motru, Ion Minulescu, Victor Eftimiu ş.a.

Fondul de carte, numărul colecţiilor bibliotecii s-au tot extins, prin vreme, în momentul de faţă, în cele 6 sedii ale sale existând un număr de aproape 350.000 de volume. Chiar în condiţiile de azi, când fondurile de achiziţie de carte ne creează serioase probleme, în bibliotecă intră între 7.000 şi 10.000 de cărţi şi publicaţii periodice din producţia editorială curentă. Indicii de lectură ai bibliotecii noastre continuă să se situeze la cote acceptabile, având un număr de 20.000 de cititori înscrişi, o frecvenţă zilnică de aproximativ 250 cititori şi un număr de volume consultate anual de peste 250.000.

Specialişti de înaltă calificare desfăşoară în cadrul bibliotecii o susţinută şi rodnică activitate de informare-documentare şi cercetare ştiinţifică, finalizată în anii din urmă prin publicarea a numeroase lucrări de biblioteconomie de o reală valoare.

Biblioteca Judeţeană "I. G. Bibicescu" Mehedinţi continuă să-şi exercite funcţia sa metodică, de îndrumare a celorlalte biblioteci publice de pe raza judeţului. Se organizează trimestrial consfătuiri metodice în centrele orăşeneşti, comunale şi chiar în sediul central al bibliotecii noastre, este îndrumată operativ activitatea bibliotecilor orăşeneşti şi comunale, prin deplasări la faţa locului efectuate de către bibliotecarul-metodist şi alţi bibliotecari cu experienţă.

Biblioteca noastră are relaţii excelente cu Consiliul Judeţean Mehedinţi, ordonatorul nostru de credite, care se dovedeşte foarte receptiv la solicitările noastre şi ne alocă an de an fonduri tot mai substanţiale, factor hotărâtor în evoluţia ascendentă a destinului bibliotecii noastre.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

Profesia de bibliotecar în schimbare

Cluj-Napoca, 10 – 13 septembrie 2003

Timp de două zile, la Cluj, s-au desfăşurat lucrările celei de-a XIV-a Conferinţe Naţionale a Asociaţiei Bibliotecarilor din Învăţământ din România (ABIR) având ca temă "Profesia de bibliotecar în schimbare", ocazie pentru bibliotecarii din învăţământ şi nu numai de a-şi îmbogăţi cunoştinţele profesionale, de a cunoaşte noi metode de îmbunătăţire a muncii lor şi de a dezvolta proiecte comune.

În prima zi a Conferinţei (10 septembrie 2003), după deschiderea oficială, s-au prezentat Rapoartele Consiliului de conducere pentru perioada 1999 – 2003 şi ale Comisiei de Cenzori, s-au decernat diplomele şi premiile ABIR şi au fost prezentate produse ale firmelor Sweets Blackwell şi Ex Libris. În cuvântul de deschidere, toţi vorbitorii au evidenţiat rolul formator al bibliotecii în procesul de învăţământ, atât în învăţământul preuniversitar cât şi în învăţământul universitar.

A doua zi a Conferinţei ABIR a fost dedicată lucrărilor pe secţiuni şi vizitei la Biblioteca Judeţeană Cluj. Secţiunile au fost următoarele: Catalogare – Clasificare – Indexare, Biblioteci medicale, Informatizare, Legislaţie de bibliotecă şi perfecţionare profesională, Editorială, Achiziţie şi dezvoltarea colecţiilor, Referinţe, Comunicarea documentelor şi împrumutul interbibliotecar, Biblioteci şcolare şi biblioteci ale Caselor Corpului Didactic. Aceste secţiuni au constituit o bună ocazie pentru a schimba opinii şi de a împărtăşi experienţa acumulată.

Vizita la Biblioteca Judeţeană Cluj a constituit un nou prilej de a cunoaşte realizările colegilor noştri,

mutaţi de curând într-un sediu nou şi modern.

Ultima zi a fost rezervată unei excursii documentare la Turda, Aiud, Blaj şi Mânăstirea Râmeţ. Deosebit de interesantă a fost vizita la Biblioteca Documentară "Gabriel Bethlen" din Aiud, filială a Bibliotecii Centrale Universitare "Lucian Blaga" din Cluj, care a rezistat peste veacuri tuturor vicisitudinilor şi care deţine 36 de incunabule.

Participarea la Conferinţa ABIR a fost şi un prilej de a afla care sunt noile publicaţii editate de ABIR, publicaţii deosebit de importante care ar trebui să existe în departamentele fiecărei biblioteci. Printre acestea se numără: *Tezaur interdisciplinar multilingv pentru uzul bibliotecilor: română, engleză, franceză*; *Dicţionar explicativ de biblioteconomie şi ştiinţa informării* (2 volume); *Studii de biblioteconomie* şi *Tezaur bazat pe CZU (clasele 793/799)*.

Consider că orice întâlnire profesională, indiferent dacă este vorba de bibliotecarii din bibliotecile publice sau din cele şcolare, constituie un nou pas în perfecţionarea profesională şi că schimbul de experienţă contribuie la iniţierea de noi proiecte şi parteneriate şi la îmbunătăţirea muncii în bibliotecă.

Aurelia ALBU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

EBLIDA

Orizonturi
Programe
Inițiative

Arhive și biblioteci

Poziția EBLIDA față de propunerea Comisiei Europene privind aplicarea drepturilor proprietății intelectuale

Comisia Europeană a elaborat de curând o propunere pentru o directivă de aplicare a drepturilor proprietății intelectuale în Uniunea Europeană.

Documentul COM (2003)0046, datat 30 ianuarie 2003, menționează scopul Comisiei Europene de armonizare a legilor naționale ale statelor membre ale Uniunii Europene și lupta împotriva pirateriei, evidențiind necesitatea unui echilibru între deținătorii de drepturi și drepturile utilizatorilor.

EBLIDA a conceput următoarele comentarii la textul directivei:

Articolul 2

Pericolul formulării art. 2 este acela de a putea extinde sfera acestei directive dincolo de obiectivul ei. În primul rând, art. 2 se aplică la "orice" violare a drepturilor proprietății intelectuale care derivă din directivele listate în anexă. Acest lucru ar putea fi interpretat că extinde prea mult aplicarea măsurilor și procedurilor propuse de directivă, având în vedere faptul că anexa înregistrează fiecare directivă adoptată din 1986 în domeniul drepturilor proprietății intelectuale.

În al doilea rând, permite statelor membre să introducă măsuri și proceduri mai oneroase în cazul încălcărilor în scop comercial sau al celor care determină daune semnificative deținătorilor de drepturi. Termenul "scop comercial" nu este definit. Ținând seama de faptul că mai multe state membre vor utiliza același termen pentru implementarea formulei "avantaj economic sau comercial direct sau indirect", așa cum este menționat în art. 5.2 (c) din directiva Uniunii Europene privind armonizarea copyright-ului și a altor drepturi în societatea informațională, utilizarea acestui termen trebuie facută cu atenție. Altfel, încălcări minore pot fi pasibile de penalități disproporționate.

În al treilea rând, termenul "daună semnificativă" nu este destul de specific și ar putea duce la o aplicare mult mai largă decât s-a intenționat. Comisia ar fi trebuit să utilizeze o formulare conformă cu termenii folosiți în alte directive ale drepturilor proprietății intelectuale sau un termen mai bine definit.

Articolul 20

Termenul "serios" a fost definit într-un mod insuficient. O încălcare este considerată serioasă dacă este făcută în mod intenționat și în scopuri comerciale. Acest înțeles este însă prea larg. Pentru a fi calificat drept o contravenție penală, comportamentul trebuie să cauzeze deținătorului de drepturi cel puțin o pierdere financiară substanțială, altfel aplicarea ei ar putea fi prea largă.

EBLIDA consideră necesară revizuirea art. 2 și 20, astfel ca aplicarea lor să fie în conformitate cu obiectivele directivei. În absența unor delimitări clare, prezenta directivă antifraudă riscă să penalizeze chiar și cele mai minore încălcări ale copyright-ului.

Educație

Educația în Europa. Rezultatele Eurostat

Eurostat a publicat în data de 12 iunie a.c. rezultatele unei investigații privind educația în Europa, în anii 2000 și 2001. Documentul include cele 15 state membre ale Uniunii Europene, cele 10 țări integrate și cele 3 țări candidate precum și Islanda, Norvegia, Albania și Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei.

Conform documentului, în timpul anului școlar 2000 – 2001, între 55 și 95% dintre tinerii de 18 ani din statele membre ale Uniunii Europene se aflau în procesul educațional; 71% din tinerii care trăiesc în Uniunea Europeană se aflau încă în sistemul de educație. Rata cea mai înaltă a educației a rămas în Suedia (95%), Finlanda (89%) și Belgia (85%). Procentul cel mai mic al tinerilor de 18 ani aflați în sistemul educațional s-a înregistrat în Marea Britanie (55%) și Portugalia (66%).

Dintre țările integrate de curând în Uniunea Euro-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

peană, proporţia tinerilor de 18 ani care se află încă în sistemul de educaţie variază de la 32% în Cipru, unde majoritatea tinerilor studiază în străinătate, la 86% în Republica Cehă.

În plus, în toate statele membre, cu excepţia Austriei, în numărul total al tinerilor de 18 ani care încă studiază procentul mai mare îl reprezintă femeile (74%) comparativ cu bărbaţii (69%). Totodată, în numărul total al profesorilor din învăţământul secundar sunt, în general, mai multe femei decât bărbaţi.

Internet

Consiliul Europei adoptă Declaraţia despre libertatea de comunicare pe Internet

În 28 mai 2003, Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei a adoptat o declaraţie despre libertatea de comunicare pe Internet, în scopul menţinerii unui echilibru între libertatea de exprimare şi informare pe Internet şi alte drepturi garantate de Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, cum ar fi protecţia copiilor faţă de conţinuturile online nocive.

Textul subliniază principiul libertăţii de expresie şi libera circulaţie a informaţiilor pe Internet în conformitate cu prevederile art. 10 (libertatea de expresie şi informare) din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului.

Declaraţia se pronunţă împotriva practicilor care urmăresc restricţionarea sau controlul accesului Internet, mai ales din motive politice. De asemenea, ea se ocupă de libertatea de furnizare a serviciilor prin Internet, responsabilitatea intermediarilor şi anonimatul comunicărilor prin Internet.

(Din buletinul EBLIDA "Hot News", iunie 2003)
Traducere de Ortansa ENĂŞESCU

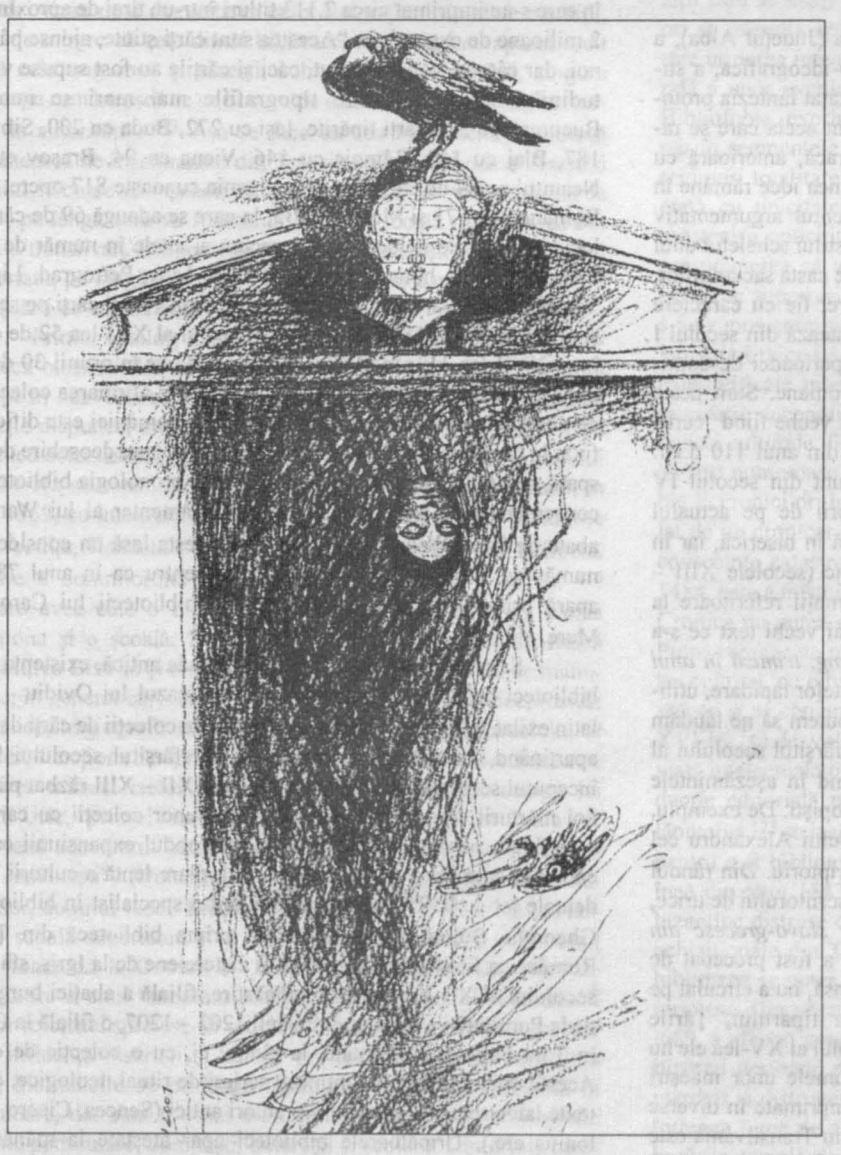

Ilustraţie de Ion Stendl la ediţia bibliofilă *Corbul* de E.A. Poe, Editura Biblioteca Bucureştilor, 2001

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scurtă istorie a bibliocidului

(IV)

Liviu BUTUC

4. Secvențe din istoria bibliocidului românesc

Motto: *Autodafe-ul Bibliotecii Centrale Universitare*
"a fost, dacă putem spune astfel,
o încununare a lungului șir de dezastre din lumea
bibliotecilor românești,
într-o țară în care aproape nici un eveniment istoric nu s-a
putut consuma fără devastarea unei biblioteci
– cel puțin, – aceste așezăminte atrăgând întotdeauna, nu
știu de ce, o înverșunare specială".

(Buluță, Gheorghe – *Scurtă istorie a bibliotecilor românești*,
București, Editura Enciclopedică, 2000)

4.1. Începuturi

Descoperirea, în anul 1961, la Tărtăria (Județul Alba), a trei tăblițe de lut imprimate cu o scriere picto-ideografică, a stimulat vanitatea istoricilor și arheologilor și a atâțat fantezia protocroniștilor români. De atunci tot mai mulți sunt aceia care se raliază ideii că scrierea este o invenție prototracă, anterioară cu aproape 1000 de ani celei sumeriene. O asemenea idee rămâne în continuare nevalidată atâta timp cât fundamentul argumentativ este precar. Cu doar trei dinți nu se poate reconstitui scheletul unui dinozaur. Utilizarea scrisului, în special de către casta sacerdoților, este atestată de numeroasele inscripții lapidare, fie cu caractere grecești, descoperite la Sarmizegetusa, care datează din secolul I î.Hr., fie cu caractere latine, corespunzătoare perioadei de dominație romană (secolele I – III d.Hr.) și postromane. Sunt peste 3.000 de asemenea inscripții pe piatră, cea mai veche fiind "certificatul de naștere" al coloniei Ulpia Traiana, din anul 110 d.Hr. Ultimele inscripții cunoscute cercetătorilor sunt din secolul IV d.Hr. Începând cu secolele X – XI, locuitorii de pe actualul teritoriu al României au adoptat limba slavonă în biserică, iar în scris alfabetul glagolitic și apoi pe cel chirilic (secolele XIII – XIV). Din secolul XV apar și primele informații referitoare la folosirea scrisului în limba română, cu cel mai vechi text ce s-a păstrat: *Scrisoarea lui Neacșu de la Câmpulung, trimisă în anul 1521 jupanului Haneș Begner*. Cu excepția textelor lapidare, utilitare, impregnate pe suporturi anorganice, nu putem să ne lăudăm cu scrieri întinse și de mare valoare până la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul secolului al XV-lea, când în așezămintele mănăstirești apar primele echipe de caligrafi copiști. De exemplu, la Mănăstirea Neamțului, în timpul domnitorului Alexandru cel Bun (1400 – 1432) [106], apare primul mare scriptoriu. Din rândul caligrafilor acestuia se ridică Gavril Uric, fiul scriitorului de urice, de la care s-a păstrat faimosul *Evangheliar slavo-grecesc din 1429*, aflat azi la Londra. Acest evangheliar a fost precedat de Evangheliarul din 1405, al lui Nicodim care, însă, nu a circulat pe tot teritoriul țării. În ce privește invenția tiparului, Țările Românești nu rezonează cu Occidentul. În secolul al XV-lea ele nu figurează cu producție de incunabule, dar numele unor maeștri tipografi transilvăneni sunt înscrise pe cărți imprimate în diverse centre ale Europei. Astfel, numele lui Toma din Transilvania este scris pe o carte imprimată la Mantova, în 1473; numele lui Martin din Codlea pe un incunabul din Brünn; al lui Andrei Corbul, din Brașov, pe o carte imprimată la Veneția etc. Inițierea organizării unei tipografii aparține domnului muntean Radu cel Mare (1495 – 1508) [107], folosindu-se de tipograful ieromonah Macarie [108], sosit la noi din Muntenegru la începutul secolului al XVI-lea. Acesta învățase meșteșugul tiparului la Veneția. Prima tipografie pare a fi funcționat la Târgoviște unde, sub îndrumarea lui Macarie, s-au tipărit în limba slavonă un *Liturghier* (1508), un *Octoih* (1510) și un *Evanghelier* (1512) cu hârtie importată din Italia și Saxonia. În Transilvania, în anul 1528, este atestată o tipografie la Sibiu. Dacă în Țara Românească și Moldova tipografiile apar în principal în reședințele domnești (Târgoviște, București, Iași) și în mănăstiri de seamă (Govora, Dealul, Snagov), în Transilvania acestea se organizează în centrele de cultură (Sibiu, Blaj, Alba Iulia, Arad, Oradea, Brașov) cu vădite finalități politice. Astfel, timp de trei secole, între anii 1508 – 1830, se cunosc 31 de centre tipografice, în care s-au imprimat circa 2.113 titluri într-un tiraj de aproximativ 2 milioane de exemplare. "Acestea sunt cărți știute, ajunse până la noi, dar câte se vor fi pierdut, căci și cărțile au fost supuse vicisitudinilor istoriei. Printre tipografiile mai mari se numără: București cu 318 cărți tipărite, Iași cu 272, Buda cu 200, Sibiu cu 187, Blaj cu 164, Râmnic cu 146, Viena cu 94, Brașov cu 68, Neamțul cu 54 de cărți etc. Transilvania cunoaște 817 opere, Țara Românească 571 și Moldova 335, la care se adaugă 69 de cărți cu locul de apariție neidentificat, precum și altele în număr de 321, tipărite în afara hotarelor (cum ar fi la: Liov, Petrograd, Lipsca, Veneția, Kiev, Paris etc.). Urmărind apariția vechii cărți pe secole, și anume până în 1830, reținem: în secolul al XVI-lea 52 de cărți, în al XVII-lea 113, în al XVIII-lea – 799, iar în primii 30 de ani din secolul al XIX-lea – 1.149. Primul pas în afirmarea colecțiilor de documente scrise pe teritoriul actual al României este dificil de fixat în timp din cauza vidului de informație, spre deosebire de alte spații culturale, Occidentul de pildă, unde cronologia bibliotecilor consemnează în anul 754 "un legat testamentar al lui Wandon, abate de Saint Wadrille",[109] prin care acesta lasă un considerabil număr de manuscrise mănăstirii sale, pentru ca în anul 786 să apară prima mențiune documentară a bibliotecii lui Carol cel Mare. [110]

Se poate presupune, pentru perioada antică, existența unor biblioteci private aparținând alogenilor (cazul lui Ovidiu – poet latin exilat la Tomis) [111] ori a unor modeste colecții de cărți de cult, aparținând comunităților creștine de la sfârșitul secolului III și începutul secolului IV. Abia din secolele XII – XIII răzbat până la noi mărturii sumare privind încropirea unor colecții cu caracter sacerdotal, pentru nevoile cultului, pe fondul expansiunii catolicismului spre est și al tendinței de asimilare lentă a culturii occidentale latine în Transilvania. Renumitul specialist în bibliologie Gheorghe Buluță [112] menționează prima bibliotecă din Țările Române ca fiind aceea a mănăstirii cisterciene de la Igriș, sfârșitul secolului al XII-lea. Această mănăstire, filială a abației burgunde de la Pontiguy va înființa, între anii 1202 – 1207, o filială la Cârța, în Țara Făgărașului, dotată, la rândul ei, cu o colecție de carte. Aceste două biblioteci conțineau scrieri de ritual, teologice, dar și texte laice semnate de renumiți autori antici (Seneca, Cicero, Suetonius etc.). Următoarele biblioteci apar atestate la mănăstirea franciscană din Oradea întemeiată, probabil, între anii 1232 – 1240

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

și la catedrala din Alba Iulia (1277). Și acestea conțineau cărți, manuscrise, caligrafiate pe pergament, cu tematică religioasă pentru uzul călugărilor.

Prima bibliotecă școlară se presupune a fi apărut în secolul al XI-lea, simultan cu apariția unei școli la Cenad (Urbs Morissena), capitala voievodatului lui Achtum. În secolele XIV – XV – odată cu organizarea învățământului în mănăstiri și școli capitulare la Oradea, Sebeș, Baia Mare, Mediaș, – se dezvoltă și rețeaua de biblioteci monahale și școlare și apar biblioteci particulare. Tot în această perioadă începe și laicizarea colecțiilor, iar un document din anul 1419 atestă apariția bibliotecarului plătit care se ocupa de colecția bibliotecii catedralei din Oradea. El se numea Antal și provenea din comuna Valea lui Mihai. Afișând preeminența apariției bibliotecilor în Transilvania, venim și cu precizarea că acestea nu erau românești. Bibliotecile românești apar mult mai târziu și acest fapt se datorează condițiilor de împilare impuse de Imperiul Habsburgic și de cele trei naționalități recunoscute: ungurii, secuii și sașii. "Transilvania nu a avut parte nici de mănăstiri românești, vechi și bogate, unde călugări școliți la Athos ori în mănăstirile slave adunau cu sârg bucoavne și manuscrise, nici de minți luminate precum Brâncoveanu, Mavrocordat, Miron Costin sau Stolnicul Constantin Cantacuzino, recunoscuți pentru pasiunea cu care colecționau cărți clasice și scrieri ce circulau în epocă. Pe de altă parte, în încercarea lor de a-și înființa biblioteci, românii ardeleni n-au primit vreun ajutor de la principii și regii stăpânitori în Transilvania, străini în fond de ființa lor, sau, mai apoi, de la guvernele la fel de indiferente și străine ale căror preocupări vizau doar dezvoltarea celor trei națiuni. În atare condiții, nu e de mirare că cele dintâi biblioteci românești au apărut mult după cele ungurești și săsești, sub oblăduirea bisericii, singura instituție românească ce se bucura de oarecare independență și trecere la autorități". [113] Așa se face că cea mai veche bibliotecă românească de însemnătate din Transilvania a fost cea a Bisericii Sfântul Nicolae din Șcheii Brașovului, lăcaș de cult înființat la 1513, pe lângă care va funcționa și prima școală românească din spațiul transilvan. Bibliotecile și școlile românești vor avea un rol important, pe lângă cel instructiv-educativ, de creare și dezvoltare a mișcării de emancipare națională.

Primul catalog manuscris de bibliotecă este atestat la biblioteca bisericii Sfânta Fecioară Maria din Sibiu, oraș cu vechi tradiții în dezvoltarea bibliotecilor religioase medievale. Această colecție dispunea, încă din anul 1376, de peste 100 de volume cu tematică ecleziastică, dar și laică. În Țara Românească, în secolul al XIV-lea se constituie o rețea de mănăstiri care culminează, în anul 1359, cu întemeierea Mitropoliei Țării Românești. Renumite sunt: Vodița, Tismana – ctitorite de cuviosul Nicodim [114] și Cozia, ctitorie a domnitorului Mircea cel Batrân (1386 – 1418). [115] Fiecare avea câte o bibliotecă, iar pe lângă Mănăstirea Cozia funcționa și o școală. Pe la 1497, banul Barbu Basarab ridică Mănăstirea Bistrița și o dăruiește cu o frumoasă colecție de manuscrise, în general cărți de cult, scrieri dogmatico-polemice, lucrări filocalice, hagiografii etc. În Moldova, la începutul secolului al XV-lea, funcționa *Scriptoriul de la Neamț*, unde se învrednicea cu copierea manuscriselor pentru înzestrarea bisericilor echipa lui Gavril Uric, "primul mare artist și om de cultură român căruia i se datorează adevăratul început al artei cărții manuscrise, al miniaturii românești". (Buluță, G. – *ibidem*). La începutul secolului următor, domnul Iacob Eraclid (Despot Vodă) [116] creează la Hârlău o școală superioară și o *"bibliotecă apuseană"*, iar în anul 1562 fondează la Cotnari o *"schola latina"*. Era o încercare de inaugurare a unui "moment renascentist", pe fondul expansiunii ideilor reformei spre est. În secolele următoare se subțiază tot mai mult influența bisericii și au loc profunde mutații în conștiința laică, bibliotecile de pe lângă instituțiile de cult se dezvoltă în continuare, dar sunt tot mai mult contrabalansate de bibliotecile savante particulare, domnești, boierești și școlare. Din prima categorie se evidențiază bibliotecile domnilor: Petru Șchiopul [117], cea de la Mărgineni, a eruditei familii Cantacuzino, colecția princiară a voievodului martir Constantin Brâncoveanu [118] și cea a eruditului domn Dimitrie Cantemir [119] ori colecțiile familiei Mavrocordat[120] cu peste 1.400 de tipărituri, care ilustrau difuzarea ideilor umanismului și ale iluminismului. Marii boieri cărturari, începând cu Grigore Ureche [121], Miron Costin [122], Udriște Năsturel [123] dețineau, de asemenea, consistente colecții. În Transilvania sunt relevante colecțiile private care vor face trecerea către bibliotecile publice. Dintre acestea amintim: biblioteca lui Ignatius Batthyany, care va avea o destinație publică; biblioteca erudită și poliglotă din Târgu Mureș a cancelarului Samuel Teleki (40.000 de volume), care va fi deschisă publicului în anul 1802; biblioteca de la Sibiu a baronului Samuel Bruckenthal [124], fost guvernator al Transilvaniei între anii 1777 – 1781, devenită publică în anul 1817. În secolul XIX, denumit și *"secolul bibliotecilor"*, îndeosebi publice, aceste instituții iau amploare odată cu ascensiunea burgheziei, conștiente de puterea informației. Se dezvoltă cu precădere biblioteci particulare și de învățământ și se conturează fizionomia unui sistem național de structuri infodocumentare sprijinit pe o legislație adecvată.

4.2. Bibliocidul românesc. Agenți și consecințe

Agenții determinanți ai bibliocidului pe teritoriul românesc sunt aceiași decelați în capitolul 2 al acestei sinteze, cu deosebirea că unii sunt mai pronunțați și cu efecte pe măsură, pe când alții sunt atenuați de circumstanțele istorice și de specificul local ori se exercită episodic. În cele mai multe cazuri bibliocidul nu este urmarea intenționalității, ci se exprimă ca manifestare colaterală a unor evenimente social-politice malefice în plan cultural. Bibliofobia, exprimată prin cenzură, în schimb, se manifestă plenar în segmentele de istorie dominate de stăpâniri străine sau de regimuri totalitare – dictatoriale. Alterabilitatea suporturilor, asociată cu unicitatea, confirmă în contextul lucrării pauperitatea moștenirii antichității și a perioadei premedievale. Plecăm de la presupunerea că au existat mărturii grafiate, autohtone sau alogene, pe suporturi organice (papirus, țesături, piei etc.), dar care s-au supus entropiei naturale, selecția favorizând doar inscripțiile lapidare lithice sumar-informative, cu caractere grecești sau latine exemplificate anterior. La rândul lor, catastrofele naturale (seisme, inundații, incendii etc.) au afectat fie clădirile care adăposteau bunuri culturale, fie valorile spirituale înseși. Fenomenele în cauză au fost numeroase, dar efectele lor nu au fost consemnate cu acribie în cronici ori în documentele de arhivă. Rareori un rând însăilat de un cronicar ia în seamă un asemenea eveniment natural cu consecințe catastrofice, cum a fost, bunăoară, incendiul din anul 1484, care a mistuit numeroase manuscrise de la mănăstirea Putna. Cronica nu putea eluda terifiantul eveniment, având în vedere că Putna reprezenta nu numai un lăcaș de cult, ci și un veritabil centru cultural, cu o bibliotecă și un scriptoriu renumite, unde se conservau și se copiau lucrări unicate. La Brașov, încă din secolul al XVI-lea, se dezvoltase un nucleu burghez progresist dominat de o viață intelectuală intensă, materializată în școli, biblioteci și o producție editorială prodigioasă. De numele marelui umanist Ioan Honterus [125] se leagă ridicarea, în anul 1547, a unei clădiri "anume pentru a fi bibliotecă de învățământ". Colecția bibliotecii, datată încă din anul 1543, conținea cărți provenite din vechi biblioteci bizantine distruse de turci, tipărituri locale, precum și manuscrise achiziționate din Țara Românească și Moldova. Pe la anul 1575 biblioteca se putea mândri cu 600 de volume, din care 70 de manuscrise. Din păcate, un mare incendiu, care a devastat orașul în 1689, a afectat grav și colecția, salvându-se doar 7 cataloage care ilustrau perioada dintre anii 1576 – 1668. Însă cele mai multe pierderi și distrugeri de bunuri de bibliotecă sunt cauzate, ca și în întreaga lume de altfel, de războaiele de cucerire și jaf și de tulburările sociale de amploare. În acest caz, suma mărturiilor este

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Vedere spre Biblioteca Centrală Universitară şi Muzeul Naţional de Artă din str. Dem. Dobrescu, 27 decembrie 1989

mai mare şi ea se iniţiază în profunzimea istoriei bibliotecilor de pe teritoriul ţării noastre. Dovezi în acest sens avem încă din secolul al XIII-lea. Astfel, la Cenad (Urbs Morissena – fosta capitală a voievodatului lui Achtum), pe fondul expansiunii catolicismului spre est, Sfântul Gerard iniţiase, încă din secolul al XI-lea, o şcoală la mănăstirea catolică de aici. Se presupune că ea dispunea şi de o colecţie de cărţi pentru învăţământ care a fost distrusă odată cu edificiul în marea invazie tătărească din anul 1241 [126]. Istoricul Ştefan Pascu [127], în lucrarea *Voievodatul Transilvaniei*, descriind răscoala saşilor de la 1277, consemnează că "rebelii au furat şi au ars mai multe cărţi de la catedrala din Alba Iulia".

Expansiunea turcească în Peninsula Balcanică, cu deschidere ulterioară către partea centrală a Europei, va reprezenta un pericol constant pentru independenţa economică şi politică, dar şi pentru viaţa culturală a popoarelor din zonă. Numeroasele incursiuni de sancţionare a domniilor inobediente, dar şi de devastare şi jaf aveau să tulbure mult timp desfăşurarea normală a activităţii instituţiilor de învăţământ şi de cultură, laice sau religioase. Nu puţine vor fi bibliotecile jefuite sau incendiate din instinct vandalic sau din piromanie. Este elocvent cazul celebrei biblioteci a regelui Matei Corvin (1458 – 1490) din care se mai cunosc azi doar 125 de exemplare ajunse şi păstrate în biblioteci străine, trei rămânând şi între graniţele ţării noastre, la Târgu Mureş, în biblioteca telekiană. Destin tragic a avut şi biblioteca mănăstirii franciscane de la Radna, care a fost complet distrusă de turci în urma incendierii din anul 1695. Frecventele jafuri întreprinse de otomani din lăcaşurile de cult au făcut ca deseori slujitorii acestora să ascundă cărţile şi odoarele de preţ în grote sau peşteri ostile conservării. Este cazul bibliotecii mănăstirii Bistriţa, evocat de Alexandru Odobescu: "Această bibliotecă (...) conţine, afară de descrieri bisericeşti moderne, tipărite în limba românească, o colecţiune de vreo 390 de volume vechi, foarte rău conservate; căci cele mai multe, din pricina neîngrijirii şi mai ales a umezelei ce este în peştera învecinată, unde ele în atâtea rânduri au fost strămutate şi păstrate, împreună cu celelalte averi mişcătoare ale mănăstirii, s-au udat şi s-au mucezit astfel încât cele de hârtie sunt mai mult putrede şi lipite foi de foi, iar cele de pergament, şterse şi scorţoase. Aceste inconveniente sunt, însă, o consecinţă chiar a păstrării lor; fără de peştera cea umedă, comorile bibliografice de la Bistriţa s-ar fi risipit cum s-au risipit cele adunate din vechime la alte mănăstiri antice, precum Snagovul, Târgşorul, Dealul, Govora, Curtea de Argeş şi altele". (Al. Odobescu – *Opere complete*, vol. 3, Bucureşti, Editura Minerva, 1908, p. 18)

Nici incipitul Bibliotecii Naţionale a României de pe lângă "Academia domnească" din incinta mănăstirii Sf. Sava, întemeiată pe la 1678 de stolnicul Constantin Cantacuzino, nu va scăpa nevătămat de război. În anul 1788, în timpul războiului ruso-austriac, biblioteca va fi devastată. Trecuseră doar câţiva ani de când domnitorul Alexandru Ipsilanti [128] semnase un hrisov care prevedea "regulamentul bibliotecii" (1776). Numeroase biblioteci particulare de valoare patrimonială deosebită, aparţinând unor renumite familii boiereşti, cu preocupări intelectuale după model occidental, vor fi distruse sau destructurate pe fondul mişcărilor sociale de amploare din anii 1821 şi 1848 ori în timpul desfăşurării celor două războaie mondiale din secolul XX. Documentele istorice exemplifică bogata colecţie a familiei Iordachi Rosetti-Roznovanu, care a suferit importante distrugeri datorate tulburărilor social-politice de la 1821. În anul 1848, în Ţările Româneşti, ca de altfel aproape în întreaga Europă, au loc mişcări revoluţionare care prefigurează mutaţii tranşante în structura globală a societăţilor europene. Intelectualii, adepţi ai schimbărilor radicale, ai modernizării structurilor socio-economice şi culturale, vor avea cel mai mult de pătimit de pe urma implicării lor la vârf. Multe din colecţiile lor deţinătoare de valori bibliofile vor fi înstrăinate, distruse sau pierdute. Exilat, după eşecul revoluţiei, Nicolae Bălcescu [129] a trebuit să vândă o parte din cărţi, deşi dorise să le dăruiască bibliotecii "Magazinului istoric pentru Dacia", periodic al cărui întemeietor fusese împreună cu August Treboniu Laurian. Un alt fruntaş al revoluţiei, Ion Heliade Rădulescu [130] – scriitor, editor, publicist, pionier al presei româneşti, traducător – va suporta aceleaşi consecinţe. Pe lângă problemele pe care le-a avut cu tipografia (a trebuit să o ipotecheze pentru

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

a-şi plăti datoriile), va pierde şi biblioteca mistuită de un incendiu. "Colecţia, reconstituită după mai multe aventuri, ilustrează curiozitatea posesorului: dicţionare, gramatici, manuale, literatură, istorie, educaţie şi morală politică. Era biblioteca unui militant pentru propăşire, fondator de instituţii, pentru care cartea şi ziarul erau instrumente de educaţie". [131] Interesantă este şi mica odisee a bibliotecii filologului şi lingvistului Timotei Cipariu (1805 – 1887) [132], considerată la vremea ei "cea mai mare bibliotecă particulară din Transilvania". În luna noiembrie 1848, când se apropiau armatele revoluţionarilor maghiari de Blaj, Cipariu se refugie la Sibiu, ducând cu el "din cele literare numai o ladă cu 20 – 30 manuscrise mai scumpe, şi abea vreo 2 – 3 cărţi tipărite, iar celelalte lăsându-se în grija lui Dumnezeu", ca şi în grija unui servitor fidel şi a colaboratorului său apropiat de la "Organul luminării", Ion Maniu, pentru că acesta se avea bine cu ungurii. Dar şi el a fost arestat chiar a doua zi, astfel că "biblioteca mea rămase expusă fatalităţii, de care mă temeam şi de care nu am scăpat". O altă precauţiune a sa, de a-şi strămuta, rând pe rând, la Sibiu, "cel puţin partea cea mai aleasă şi mai scumpă a bibliotecii s-a năruit şi ea. De ce? Pentru că din cauza ploilor ce au ţinut toată luna noiembrie şi decembrie 1848, abea-mi putură veni doar 2 transporturi cam de câte 500 volume unul. Şi aşa, când inimicii ocupară Blajul, mai toată biblioteca mea aflătoare acolo, ca şi toată cealaltă avere, afară de bani şi veşminte, ele se vânturau în 4 vânturi ca şi ale altora". [133] "Colecţia savantă, eclectică şi poliglotă, cuprinzând: carte universală din secolele XV – XIX, incunabule, carte românească veche, carte maghiară veche, manuscrise, codici medievali, fond de carte orientală, corespondenţă şi arhivă personală, a fost distrusă pe jumătate de austrieci în toiul evenimentelor şi abia refăcută până la sfârşitul vieţii în anul 1887". [134]

Pagubele pricinuite de cele două conflagraţii mondiale bibliotecilor şi patrimoniului cultural românesc sunt uriaşe, iar mărturiile documentare, puţine şi disipate într-un vast areal, nu pot da dimensiunea reală a dezastrului. Cert este că au fost distruse clădiri, arse biblioteci întregi, colecţii particulare ale unor boieri luminaţi sau intelectuali savanţi. Iată doar câteva exemple spicuite din lucrarea *Scurtă istorie a bibliotecilor din România*: biblioteca şcolară (în acelaşi timp şi publică) a gimnaziului Ienăchiţă Văcărescu, înfiinţat la Târgovişte, în anul 1874, a fost distrusă complet în primul război mondial şi cu mare greutate refăcută în perioada interbelică. De asemenea, a fost devastată, suferind mari pierderi şi biblioteca "Institutului liber de studii şi cercetări privitoare la Europa Sud-Estică", fondat în 1913 şi inaugurat în 1914 prin eforturile savanţilor Nicolae Iorga, Gheorghe Murgoci şi Vasile Pârvan. Colecţia specializată avea o mare valoare ştiinţifică, cuprinzând titluri de istorie, din care 800 de volume fuseseră donate de Nicolae Iorga [135] din biblioteca proprie. Din fericire, după război biblioteca şi-a reluat activitatea, îndeosebi graţie donaţiilor, dar într-un local neîncăpător. Agnes Murgoci i-a dăruit 280 de volume din biblioteca profesorului Gheorghe Murgoci şi în 1931 colecţiile însumau circa 3.000 de volume. În acelaşi an, regele Carol al II-lea a acordat fondurile necesare pentru a cumpăra biblioteca bizantinologului german August Heisenberg, de peste 5.000 de volume. [136] Exemplele de bibliocid din cel de-al doilea război mondial sunt mult mai numeroase, dar ne vom limita doar la câteva mai senmificative. Biblioteca diplomatului român Constantin I. Karadja (1889 – 1950) de la Grumăzeşti, care îngloba manuscrise, hărţi, cărţi rare şi incunabule, precum şi numeroase obiecte de artă adunate cu sârg în timpul misiunilor diplomatice din ţările europene. Parte din cele care au supravieţuit au fost cumpărate, în anul 1957, de Biblioteca Centrală de Stat. [137]

O bogată colecţie a deţinut şi familia domnitoare a Sturzeştilor. [138] Adiţionarea ei a început încă din secolul al XVIII-lea, când familia strângea manuscrise şi carte românească. În timpul celui de-al doilea război mondial, colecţia a suferit pierderi, iar tulburările survenite în urma schimbărilor de regim au făcut ca biblioteca, având circa 60.000 de volume, să fie dezmembrată. [139] În Transilvania, retragerea disperată a armatelor germane se soldează cu mari bombardamente care vizau distrugerea infrastructurii economice. Pagubelor materiale pricinuite de acestea li s-a adăugat şi distrugerea completă a castelului baroc de la Bonţida, care adăpostea cea mai mare bibliotecă particulară din întreaga provincie istorică. Caz poate unic în istoria bibliotecilor, în urma odiosului Diktat de la Viena (1940), când nordul Transilvaniei a fost cedat Ungariei, biblioteca populară, inaugurată în anul 1921 pe lângă Biblioteca Universitară din Cluj, a fost nevoită să ia calea pribegiei, cartea românească stabilindu-se mai întâi la Turda, apoi Alba Iulia, Sibiu şi Timişoara (Brad, T. – *ibidem*). Pribegia aceasta, cu consecinţe nefaste pentru fondul documentar ca şi pentru cititorii români, este una din multele manifestări ale intoleranţei etnice şi confesionale exercitate în Transilvania de diversele stăpâniri care s-au impus asupra ei. Spaţiu de complementaritate, plurietnic (români, maghiari, saşi şi secui) şi multiconfesional, Transilvania a avut o istorie sui-generis, în care elementul etnic românesc, deşi generos demografic, a fost considerat "venetic şi tolerat", fără drepturi egale cu celelalte etnii conlocuitoare. Aşa se face că până şi primele biblioteci româneşti şi cărţi de cultură şi învăţătură românească vor apărea cu câteva secole mai târziu faţă de celelalte instituţii similare maghiare. Într-un studiu întocmit de Ioachim Crăciun în anul 1940 se concluziona: "... cuvine-se să ne aducem aminte şi de românii din Transilvania, uitaţi până acum, fiindcă nu s-a putut găsi nici o menţiune despre vreo bibliotecă la ei până pe la anul 1680. Dacă ne poate întrista anul destul de târziu, ne bucurăm însă că cea dintâi bibliotecă românească databilă în Transilvania se leagă de numele unei figuri marcante din trecutul românilor ardeleni, de numele vlădicului martir Sava Brancovici (1656 – 1680), umilit, bătut şi întemniţat de unguri în anul ultim al arhipăstoririi sale, când i s-a împrăştiat şi biblioteca. A doua bibliotecă ardeleană, din 1693, e a Bisericii Sfântul Nicolae din Şcheii Braşovului, oraşul rezistenţelor în faţa multor încercări şi locul unde întâlnim şi cea mai veche şcoală românească". În acelaşi studiu autorul spune cu amărăciune: "nu este exclus ca în vremurile vechi să se fi adunat cărţi şi în alte centre româneşti ale Transilvaniei, deşi această provincie nu a avut mănăstiri vechi şi bogate ca Moldova şi Ţara Românească, din cauza persecuţiunilor religioase de sub stăpânirile streine şi nu s-a bucurat nici de dărnicia conducătorilor vitregi, a căror grijă s-a îndreptat exclusiv spre cele trei naţiuni recunoscute (unguri, secui şi saşi) şi spre cele patru religii recepte (romano-catolică, reformată, luterană şi unitară)". [140]

Intoleranţa confesională şi antireforma se exercită odios şi asupra unor biblioteci de cult sau şcolare, care cuprindeau scrieri ale reformatorilor şi umaniştilor din Occident. De exemplu, biblioteca colegiului unitarian din Cluj, întemeiată în anul 1563, va suferi distrugeri în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, datorită "caracterului religios anticatolic". Cea mai bine organizată şi cea mai mare bibliotecă şcolară transilvană, aceea a Universităţii Iezuite din Cluj, înfiinţată în anul 1581, va fi complet devastată în anul 1603 din aceleaşi motive. [141]

Indiferenţa şi delăsarea succesorilor, coroborate cu apatia factorilor culturali decizionali au făcut ca multe colecţii particulare provenite din biblioteci domneşti sau boiereşti să se distrugă complet ori să se dissemineze aiurea, pierzându-li-se urma pentru totdeauna. Din biblioteca de la Hurezi a voievodului martir Constantin Brâncoveanu, bogată în tipărituri şi manuscrise preţioase, cronici bizantine şi cărţi tipărite, au mai rămas numai câteva, cea mai mare parte luând drumul Vienei. Din colecţia domnului şi savantului Dimitrie Cantemir [142] a rămas o singură carte cu menţiunea: "Ex libris Ioannis Demetrii Cantemiri Vaivoadae Principis terrarum Moldaviae, 1696".

"O bibliotecă cum n-a avut nimeni în tot Orientul" (N. Iorga) a fost aceea a domnului muntean Nicolae Mavrocordat.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Pasiunea acestuia pentru cărți și investițiile sale în achiziția de carte erau atât de mari încât "e imposibil să se țină concurența cu dânsul" – era de părere abatele francez Sévin. După moartea sa, survenită în anul 1730, încercările agenților francezi de a o cumpăra au eșuat. Fiul domnului decedat, Constantin – despre care tot un străin a constatat în glumă că "e chior la ochi, clar nu și la minte" – a continuat să întrețină și să dezvolte uriașa colecție adăpostită într-o mare sală a mănăstirii Văcărești și, mai ales, să reziste ofertelor financiare tentante făcute de împăratul german, de regele Angliei și chiar de papă, care urmăreau să o cumpere. Dar, fiind mazilit de către turci, în anul 1758, Constantin Mavrocordat s-a văzut silit să vândă biblioteca pentru a se elibera din închisoarea Edikule și a-și recupera tronul. Destinul bibliotecii este astfel descris de istoricul austriac Sulzer: "În privința stocului de cărți, care a fost prețuit la 600.000 de taleri..., exemplarele cele mai prețioase și îndeosebi manuscrisele, între care era și o biblie coptică din secolul al III-lea, au fost transportate la Constantinopol, pentru a se plăti datoriile și acolo s-au împrăștiat. Se mai află încă 6 – 7 cară la mitropolia din București, sub acoperiș, hrană șoarecilor și cloțanilor, care se distrează cât se poate de bine cu ele. Multe cărți italienești, văzute la mănăstirea Sfântul Ioan și în alte părți din București, tipărituri foarte scumpe, cu gravuri, vor fi fără îndoială resturi din acel stoc de cărți ale lui Mavrocordat, pe care le vor fi strâns, probabil, călugării acolo. (...) Raritățile care au mai rămas se zice că le-au luat rușii în războiul din urmă și le-au trimis la Petersburg. Celelalte cărți cari se mai aflau sub acoperiș sunt din cele mai bune ediții din Oxford, însă o parte e într-atât de ruptă și răvășită de ruși, iar cealaltă distrusă de șoareci, încât în scurtă vreme nu va mai fi nici una de folos. Rar se pot citi cuvinte atât de crude despre soarta unei biblioteci de valoarea celei de mai sus, din care au rămas abia câteva exemplare, unul singur, azi, în biblioteca dlui Nicolae Iorga; un Boileau, ediția din 1716, și acesta numai volumul doi, legat în marochin roșu, cu stema Țării Românești și cu inițialele lui Constantin Mavrocordat" – conchide Ioachim Crăciun în studiul citat. [143] Aceeași soartă a avut și biblioteca lui Grigore Ureche, pierdută integral, iar din colecția cronicarului Miron Costin n-au mai rămas decât două manuscrise latine "pline cu notițe și cercări de condei, care se află acum la Academia Română". Multe alte biblioteci ale unor mari cărturari români se vor fi mistuit sub colbul indiferenței și uitării în absența stăpânilor. În anul 1879, Nicolae Densușianu [144] publica un text în care descria starea incredibilă a marii biblioteci a episcopului orădean Samuil Vulcan (1760 – 1839): [145] "manuscrisele și cărțile, deteriorate și aruncate sub dulapuri și prin diverse camere ca urmare a nepăsării succesorilor". Nu mai stăruim cu exemplele, fiind numeroase bibliotecile care s-au pierdut total ori parțial din neglijență și iresponsabilitate, doar puține fiind salvate și introduse în patrimoniul Bibliotecii Naționale a României sau în cel al Bibliotecii Academiei Române.

Dar cei mai aprigi și permanenți inamici ai cărților românești rămân spațiile parcimonioase de expunere și conservare, improprii, deseori insalubre și inadecvate din punct de vedere microclimatic. Deși în anul 1984, sistemul național de biblioteci reunea maximum de unități din mai multe rețele (20.575), puține dintre acestea ocupau edificii special construite pentru o asemenea utilitate publică de amploare și importanță pentru viitorul unui popor. Un ambient oarecum optimizat oferă doar marile biblioteci din învățământ și puținele biblioteci publice de rang județean ridicate cu sisifice eforturi după anul 1990 (Constanța, Pitești, Cluj, Baia Mare etc.). Ar fi inoportun să întocmim liste cu exemple. E de ajuns să descriem starea Bibliotecii Naționale a României, care ar fi trebuit să fie unitatea etalon, nava amiral a sistemului național de structuri infodocumentare.

Biblioteca Națională a României se originează în biblioteca școlară a Colegiului Național Sfântul Sava, înființată în 1836 și deschisă publicului abia în anul 1838. Aceasta, la rândul ei, era un avatar al vechii biblioteci a "Academiei domnești", școală întemeiată la anul 1678 de Stolnicul Constantin Cantacuzino, fratele domnului muntean Șerban Cantacuzino. Un secol mai târziu, ea încă mai exista de vreme ce un "pitac domnesc" (semnat Mihai Șuțu) menționa existența unui "vivliotecar". Fondurile noii biblioteci proveneau de la Mitropolie (circa 7.000 de lucrări) și din numeroase donații particulare. Încă din start fusese acreditată ca o instituție serioasă, cu un "Regulament de organizare și funcționare" și un catalog definitivat de bibliotecarul Iosif Genilie. Însă condițiile de conservare și ambientul de lectură erau destul de precare dacă la 1857 bibliotecarul Costache Aristia se lamenta într-un raport către oficialități: "biblioteca este foarte întunecată de atmosferica umiditate mai ales pe unde nu sunt nici sobe, și de va sta cineva numai o oră, neapărat îl poate ataca pleripleumonia". [146]

În structura primului sistem național de biblioteci, alcătuit pe baza Regulamentului pentru bibliotecile publice din anul 1864, Biblioteca Colegiului Național de la Sfântul Sava devine Biblioteca Centrală a Statului, îndeplinind astfel funcțiile și atribuțiile unei biblioteci naționale. Timp de patru decenii ea nu se poate dezvolta din lipsă de fonduri și local. Este de mai multe ori mutată în clădiri aproape ruinate și insalubre. În anul 1895, Grigore Tocilescu descria astfel starea ei: "Biblioteca centrală, după ce a fost scoasă din Palatul Universității și așezată în casa de pe bulevard (...) de abia a stat acolo mai puțin de doi ani și acum, de la iulie trecut, este îngrămădită într-o altă casă în ruină, umedă și putredă. Cărțile în curs de degradare nu puteau fi folosite, iar mobilierul era depozitat în niște foste grajduri". În același an, marele dramaturg I.L. Cargiale punea sare pe rană: "Statul nostru avea odată (...) o mare magazie de cărți, pe care o numea Bibliotecă națională" care se muta dintr-un local în altul, în condiții în care "o mutare face cât o inundație și două cât un foc". [147] Pentru a scăpa de un asemenea subiect de dispută între politicieni, în anul 1901, printr-un proiect de lege propus de Ion Bianu și aprobat de Parlament, Biblioteca Națională este desființată și colecțiile ei sunt transferate la Biblioteca Academiei Române, care va prelua și rolul de bibliotecă națională.

Un secol mai târziu, în plină explozie informațională și civilizația Internet-ului, pentru a demonstra sintagma că prostia este eternă și istoria se repetă, în Parlamentul României politicienii discută pe marginea unui proiect de act normativ privind locația BNR, punându-se la îndoială chiar utilitatea unei asemenea instituții. Este vorba de a doua Bibliotecă Națională, înființată în anul 1955 sub denumirea de Biblioteca Centrală de Stat și deschisă publicului în anul următor, în fostul Palat de Justiție. După numai 2 ani însă, va fi mutată în Palatul fostei Camere de Comerț și Industrie, total nepotrivit pentru o asemenea destinație, cu spații improprii pentru depozite și săli de lectură. Un nou început pe fondul unor vechi năravuri. Biblioteca Națională a României va fi iar disipată prin diverse colțuri ale Bucureștilor și silită să funcționeze sub semnul provizoratului și sub apăsarea indiferenței factorilor de decizie. "Ca și vechea Bibliotecă Centrală a Statului, de dinainte de 1900 – ne spune Gheorghe Buluță – și cea nouă a fost și este nevoită să-și păstreze colecțiile în spații inadecvate răspândite în oraș. I s-au atribuit și i s-au retras mereu depozitele, istoria ei fiind o suită de contradicții. După 1968, biblioteca a trebuit să elibereze subsolurile Casei Scânteii, unde se păstrau circa 200.000 de volume de o valoare deosebită. Cărate de colo-colo, stivuite după cum se găseau, ori se cedau spații – toate improprii – colecțiile bibliotecii au suferit deteriorări și nu au putut fi prelucrate și restaurate cum s-ar fi cuvenit". [148] Între timp, de la 49.959 unități bibliografice, câte avea în anul 1956, fondul se amplifică, ajungând la 8 milioane în anii '80 ai secolului trecut, fapt ce determină factorii politici de decizie să ia inițiativa edificării unui local special amenajat pentru o bibliotecă de asemenea rang. Șantierul, început în anul 1984, este stopat în anul 1990, în urma evenimentelor decembriste, și apoi continuat cu finanțări frivole și

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

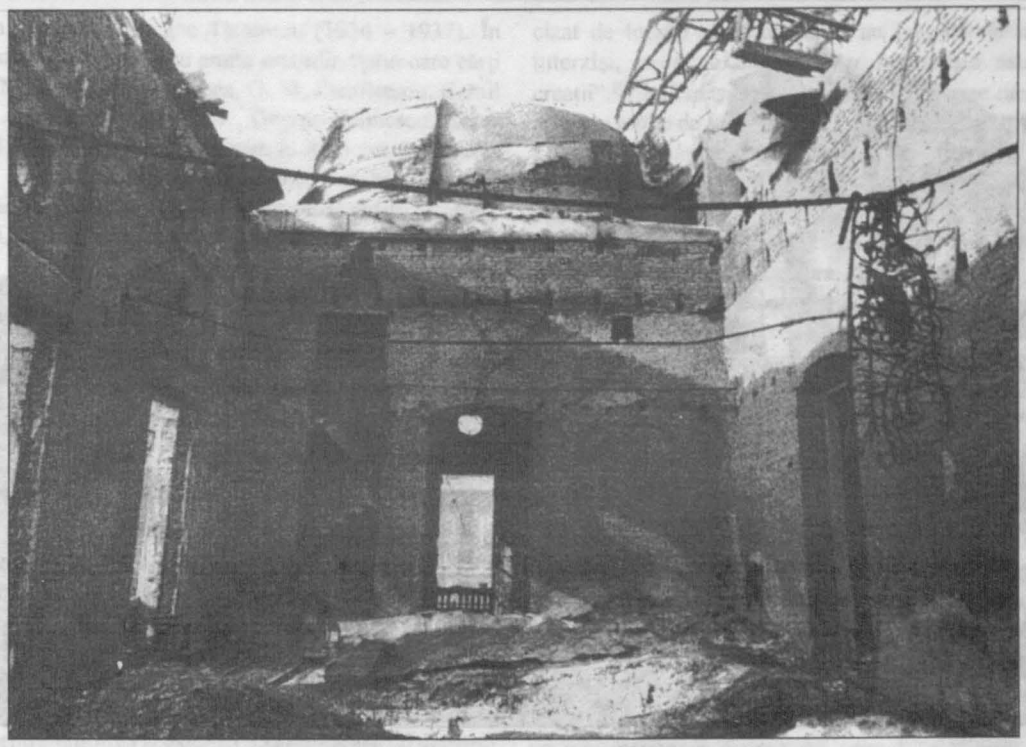

Biblioteca Centrală Universitară – Sala profesorilor, după incendiu, ianuarie 1990

intermitente până în anul 2002, când apare alternativa finalizării construcției cu o destinație deturnată: palat guvernamental. Mai trece astfel un an până când Parlamentul redă clădirea destinației inițiale – bibliotecă națională (august 2003). În curând se vor împlini exact două decenii de gestație a unei clădiri, în timp ce fondurile Bibliotecii Naționale au ajuns la circa 11 milioane de unități bibliografice diseminate în localuri meschine și total improprii pentru conservare. Nu vrem să facem comentarii pamfletarde pe marginea calității castei politice românești și a deciziilor aberante ale acesteia. Vom sublinia doar faptul că acolo unde există patriotism și responsabilitate unanimă pentru posteritatea culturală a unui popor nici un obstacol nu este insurmontabil. Exemplul Franței este elocvent: în numai 7 ani (1987 – 1995) s-a construit cea mai mare și mai modernă bibliotecă națională din lume.

Grave consecințe a adus vieții spirituale românești exhibarea bibliofobiei de factură viscerală, rudimentară, emanație a oficialităților fie religioase, fie laice, dornice de a-și conserva puterea bazată pe dogmă sau pe ideologie totalitară. Cenzura, expresie a urii față de spiritul liber, se insinuează la noi cu câteva secole mai târziu față de Occident, decalaj explicat și de precaritatea formelor și mijloacelor de exprimare. Însă, în timp, pe măsură ce acestea se dezvoltă, și imixtiunile, ca și reglementările puterii, se îndesesc și represiunea se accentuează până la forme aberante și absurde. Comparativ cu Occidentul, însă, cenzura religioasă nu a cunoscut aceleași rigori, biserica ortodoxă dovedindu-se mai permisivă. Cenzura laică se dezvoltă progresiv și capătă forme paroxistice în secvențele de istorie controlată de stăpâniri străine (rusească și austriacă) ori de regimuri autohtone autoritare. Primul act normativ care marchează debutul cenzurii pare a fi un uric domnesc ce interzicea importul catehismului și al cărților calvine (1560 – 1580) [149]. Documentele care evidențiază clar existența cenzurii în Țara Românească și Moldova sunt niște indexuri de cărți prohibite, ostracizate, unul de la începutul secolului al XVII-lea, semnalizat de Florian Dudaș, *Cuvânt de învățătură despre cărțile bune și cărțile cele rele sau eretice* și un altul, datând din 1667 – 1669, *Cărțile cele mincinoase pe care nu se cade a le ținea și a le citi drept credincioșii Hristianii*, bazat pe un index slav (Moscova, 1646). Ambele erau ostile scrierilor eretice, atee și rivale (catolice).

În Transilvania, cenzura are o formă dominant laicizată și birocratică, fiind interzise prin indexuri scrierile licențioase, magico-păgâne, anticreștine și periculoase politic. Cenzura ecleziastică este fisurată de primele legiuiri laice: *Pravila lui Vasile Lupu*, 1646 (Moldova) și *Pravila lui Matei Basarab*, 1652 (Țara Românească), care avertizau sever cu pedeapsa cu moartea "pentru cei ce suduiesc și ocărăsc pre știne cu scrisoarea". [150] În secolul al XVIII-lea, în Țara Românească și Moldova, biserica, deținătoare de la început a tipografiilor, cedează monopolul cenzurii, spre a împărți cu autoritățile civile dictarea de interdicții. Așa se face că la 25 iulie 1784, domnitorul Mihai Șuțu dă un pitac prin care instituia cenzura domnească. În Transilvania, sub domnia absolutismului luminat a lui Iosif al II-lea, se instaurează cenzura centralizată care controla activitatea editorială și circulația cărților printr-o "Commisio Regia Librorum Censoria" (1787), în a cărei competență intra "editarea de cataloage cu cărți periculoase" – "libri recensiti et prohibiti". Numărul titlurilor interzise se redusese, în 1781, de la 5.000 la 900, dar printre acestea figurau lucrări apărute între anii 1120 – 1770, precum și ale unor autori celebri ai iluminismului francez ca: Montesquieu, Voltaire etc., epurați și din Biblioteca Bathyaneum din Alba Iulia.

În secolul al XIX-lea, cenzura transilvăneană devine mai brutală, vădește intoleranțe malefice și vigilență sporită până într-acolo încât "spiritul critic liber al culturii române se manifestă doar prin aluzii, interpolări în unele traduceri, referințe străine tolerate la limită". [151] Petru Maior, el însuși "crăiesc al cărților revizor", deci cenzor, intră în conflict cu cenzura religioasă datorită lucrării *Istoria pentru începutul Românilor în Dacia*, apărută în 1812 la Buda, din care a trebuit să scoată fragmente cu "erori ce ar fi putut tulbura liniștea publică". *Istoria Bisericii Românești* a lui Samuel Vulcan a avut o soartă și mai vitregă: "tipărirea ei s-a oprit la pagina 393; din volum s-au scos zeci de pagini, iar cele 900 de exemplare necenzurate au fost confiscate și scoase la vânzare după 35 de ani (1848)". [152] Pe fondul războiului ruso-turc, la 7 mai 1828 trupele țariste trec Prutul și ocupă, în numai câteva zile teritoriile

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Piața Palatului în preajma Anului Nou, 1990

Moldovei și Țării Românești. Trupele de ocupație instituie imediat o administrație militară condusă de contele Pahlen și apoi de generalul guvernator Kiseleff. Ocupația țaristă oficializează prin Regulamentul Organic, în ambele principate, instituția cenzurii după model țarist și instituie o "Comisie de priveghere asupra cărților de cetit", prin care se urmărea ruperea țărilor românești de influențele occidentale. Mișcările protestatare, cum au fost conjurația lui Radu Leonte din 1839 în Moldova și apoi Revoluția de la 1848, vor avea ca urmare desființarea oficială, dar temporară a cenzurii, pentru ca din septembrie 1848 trupele de ocupație ruso-turce să pună capăt euforiei libertății de exprimare, instaurând cel mai sever regim restrictiv, în ciuda generozității domnului Grigore Alexandru Ghica de a suprima cenzura vremelnic, în anul 1856.

Este cunoscut acum (anul 1850) cazul bibliotecii Colegiului Național Sfântul Sava "care a fost supusă unei verificări minuțioase ce a relevat prezența în colecții a mai multor lucrări ce treceau atunci drept imorale și periculoase. O comisie specială, din care făcea parte și Directorul Departamentului Treburilor Dinăuntru, a selectat volumele care trebuiau – și au fost – distruse". [153] După Unirea de la 1859, cenzura se îndulcește odată cu promulgarea, în anul 1862, a Legii presei, care decretează desființarea restricțiilor. Am spus "îndulcește" pentru că totuși presa și activitatea editorială se vor afla permanent sub privirea vigilentă a ocârmuirii. A. I. Cuza va semna, la 4 octombrie 1859, o ordonanță "prin care, între altele, ziarele erau avertizate că vor fi interzise dacă vor mai ataca nejustificat conducerea statului – domnitorul și membrii guvernului". Pe această bază juridică se înregistrează și primele procese de presă (Aricescu, N. T. Orășanu, Macedonski pentru pamflet și B. P. Hașdeu pentru *Duduca Mamuca*, taxată drept proză licențioasă). Constituția liberală din anul 1866 consacră libertatea și desființarea cenzurii, dar libertatea de exprimare este sancționată dur atunci când e vorba de atacarea în presă a monarhiei, așa cum a fost cazul lui G. Panu, condamnat, în 1887, pentru articolul *Omul periculos*. Autorul este condamnat la 2 ani și 5.000 de lei amendă. În Transilvania, problemele ridicate de cenzură au o coloratură aparte din cauza rolului pe care îl deține presa aici, de afirmare a drepturilor națiunii române. Prigonite, arse ori interzise, victimele cenzurii sunt mai ales periodicele românești, iar prudența autorităților față de activitatea editorială a românilor sporește odată cu creșterea numărului publicațiilor din principate ce promovau ideea unității tuturor românilor. De aceea sunt și numeroase procesele de presă. Printre inculpați: George Barițiu (1877), Vasile Lucaciu (1887), iar Ioan Slavici se laudă cu 3 procese de presă, fiind și închis timp de un an (1888 – 1889). [154] În prima parte a secolului XX, vigilența cenzurii se manifestă circumstanțial, în funcție de evenimente, ca în timpul răscoalei din 1907, când o anumită parte a presei este denunțată că instigă la nesupunere și revoltă sau în timpul Primului război mondial, când cenzura presei este impusă printr-o avalanșă de "decrete regale prin care se declara stare de asediu și se reactivau măsurile excepționale". Dincolo de arcul carpatic se continuă controlul școlilor și confiscarea publicațiilor venite de la București. Un caz deosebit este cel al lui "Badea" Gheorghe Cârțan, care "se specializase" în colectarea și trecerea prin "vama cucului" a cărților și revistelor românești, spre marele scandal al poliției din Brașov. Se foloseau uneori și coperte false, pagini cu titluri schimbate etc. Până la urmă, exasperate, autoritățile trec la măsuri energice și definitive. În 1903, întreg "depozitul" este confiscat și încărcat în 4 căruțe: 4.858 de titluri, 76.621 exemplare. Este cea mai mare confiscare de cărți din întreaga istorie a cenzurii române precomuniste". [155] Toate au fost arse, într-o fabrică de cărămizi, în anul 1907. Procesele politice continuă: cazul lui Octavian Goga, închis la Debrețin, în 1909. În 1912, apare o listă cu lucrări românești interzise de 8 pagini, cu 230 de titluri. După marea Unire din 1918 funcționează așa-zisele birouri de cenzură din teritoriu (în Transilvania sunt evidențiate 22 asemenea oficii cu 553 de funcționari), urmărind în special reprimarea jurnalelor care nu aderau la politica oficială a statului român. Delictele de presă sunt aspru sancționate. În anul 1919 avem de-a face cu primul mare proces al gazetarilor de la "Bukarester Tageblat", acuzați de colaborationism cu inamicul ocupant. Printre aceștia: A. de Herz, Dem.Teodorescu, Tudor Arghezi (scos din temniță de Nicolae Iorga) și Ioan Slavici. Deși Constituția României întregite din anul 1923 avea să garanteze libertatea expresiei orale și scrise, nu puține vor fi interdicțiile și procesele de presă, documentele de arhivă relevând faptul "că numai între anii 1919 – 1934 au fost judecați 701 ziariști din Transilvania (607 maghiari și 94 germani)". [156]

După evenimentele din 1933, încheiate cu asasinarea primministrului I. G. Duca, cenzura e reintrodusă și rămâne valabilă în

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

toată guvernarea liberală Gheorghe Tătărescu (1934 – 1937). În anul 1934, ministrul C. Anghelescu emite un ordin "prin care cărți semnate de Gib Mihăescu, N. D. Cocea, G. M. Zamfirescu, Camil Petrescu, Tudor Arghezi, Mircea Eliade, George Călinescu, Cezar Petrescu și Ionel Teodoreanu erau interzise în bibliotecile școlare. Această măsură, care privea și toate lucrările lui Ion Minulescu, a fost inspirată de Nicolae Iorga, cel care le-a calificat drept pornografice și, în consecință, de nedorit în spațiile de învățământ".[157] Urmând aceeași decizie pentru scrieri zise "licențioase", în anii 1936 – 1937 sunt deferiți justiției scriitori precum: Geo Bogza, Felix Aderca, H. Bonciu, Mircea Eliade, într-o campanie inițiată de același Nicolae Iorga și de academicianul Brătescu-Voinești. Anul 1938 inițiază în România cenzura totalitară, tranșată în 3 segmente: regalistă (1938 – 1940), antonesciană (1940 – 1944) și comunistă (1944 – 1989), ultima fiind cea mai dură. În primele 2 etape, pe fondul celui de-al doilea război mondial, cenzura se exercită prin numeroase decrete care au avut drept consecințe suprimarea presei democratice (ziarele "Adevărul", "Dimineața", "Dreptatea"), arderea jurnalelor în stradă, stoparea difuzării și molestarea și chiar arestarea ziariștilor (cazul lui Tudor Arghezi internat în lagărul de la Târgu Jiu, în urma pamfletului *Baroane*, la 30 septembrie 1943). În Transilvania de Nord, cedată Ungariei prin odiosul Diktat de la Viena, "noile autorități au acționat nu numai în sensul limitării stricte a libertății de expresie a românilor, ci și pentru umilirea acestora. (...) Din librării au dispărut ca la comandă toate cărțile în limba română". Un caz de o absurditate extremă este condamnarea publicistului Gheorghe Dăncuș la 2 ani și 6 luni închisoare pentru reproducerea poeziei *Decebal către popor* de George Coșbuc în "Tribuna Ardealului", în anul 1941. Ascensiunea legionarismului la putere introduce în cenzură accente antisemite, urmate de "eliminarea din librării și biblioteci a cărților scrise de autorii evrei" și încercarea de interzicere a lui George Călinescu, care pentru *Istoria literaturii române* era acuzat "de a fi scris un talmud". De asemenea atacuri vor avea parte și Alexandru Rosetti și Eugen Lovinescu, ultimul culpabilizat pentru "că și-a transformat căminul în cenaclu ovreiesc pentru învățătura preșcolarilor literaturii iudaice și iudaizante".[158] Dar nici dictatura regală, nici cea antonesciană nu dovedește și nu egalează duritatea și perfecționarea cenzurii ca regimul de ocupație sovietică, instalat după 23 august 1944, și culminând cu naționalismul ceaușist. Prin Convenția de Armistițiu între guvernul român și guvernele Națiunilor Unite, semnată la 12 septembrie 1944, se instituie Comisia aliată de control. Articolul 16 al acestei Convenții introduce cenzura asupra tuturor mass-media. Apoi, cenzura este perpetuată prin Tratatul de pace de la Paris (18 februarie 1947) și de Constituțiile din 1948, 1952 și 1965. Din anul 1945, ocupația sovietică trece la materializarea unui amplu proces de comunizare a presei și a vieții artistice și de ideologizare a cenzurii. Presa democratică este mai întâi sabotată economic, prin cota de hârtie derizorie, apoi reprimată și suprimată; articolele și cărțile nonconforme ideologic sunt schilodite ori interzise; "dezinfectarea" și "defascizarea" culturii românești prin epurări și eliminări din circuitul public și privat, într-o primă fază, a nu mai puțin de 910 titluri și revizuirea masivă a manualelor școlare; exercitarea abjectă a prezenteismului, prin mutilarea istoriei naționale și interzicerea autorilor și lucrărilor burgheze sau "decadente și antimarxiste" ori care răspândesc "teoriile otrăvitoare ale imperialismului"; impunerea unei iconografii oficiale etc.

În anul 1948 se instituie controlul deplin al statului asupra întregii activități editoriale prin naționalizarea editurilor, tipografiilor și fabricilor de hârtie la care se adaugă o nouă lege pentru editarea și difuzarea cărții. În același an, un nou index, "Publicațiile interzise până la 1 mai 1948", ridică numărul titlurilor prohibite la 8.000. În total, reiese că între anii 1944 – 1948, "au fost scoase din circulație 8.779 de lucrări, la care se adaugă un număr nepre-cizat de lucrări ai căror autori au fost numai nominalizați între interzișii, ceea ce echivala cu interdicție asupra întregii lor creații".[159] În Transilvania, mii de manuscrise rare și vechi au fost arse sau topite de la bibliotecile din Blaj, Oradea, Beiuș, Baia Mare, Lugoj, aparținând cultului greco-catolic (interzis în anul 1948) ori bibliotecilor ASTREI (suprimate în 1949, odată cu instituția patronatoare).[160] Aceste măsuri nu sunt de ajuns. Lor li se adaugă "Instrucțiunile cu privire la selectarea cărților din fondul bibliotecilor" și împărțirea acestora în: Biblioteca interzisă, Biblioteca documentară și Biblioteca liberă. Nomenclatura internă a bibliotecilor variază astfel: în 1960, întregul fond de carte este clasificat în 3 categorii: uzuale, documentare și speciale; în 1967, nu mai există decât 2 fonduri: de circulație curentă și specială.[161] De precizat faptul că fondul special cuprindea, de fapt, ceea ce s-a numit anterior "biblioteca interzisă". Până în anul 1977, regimul cenzurii cunoaște puseuri isteroide, dar și relaxări temporare (între 1957 – 1962 dispar din circulație numele lui Stalin și Hrușciov), iar pe fondul unei independențe formale față de URSS, până în 1971, sunt repuse în circulație nu mai puțin de 5.861 de volume aflate în fondul secret. Tezele din iulie 1971 înăspresc din nou cenzura, până în 1977 când, ca rezultat al spiritului Genevei, aceasta este desființată *de jure*, dar *de facto* ea supraviețuiește sub o mască blajină și discretă, meticulos organizată și rigidă, chiar mai restrictivă și mai dăunătoare decât formele anterioare. Comportamentul cenzurii este tot mai insidios și se exercită prin: filtre ideologice și politice în redacții și edituri; sistemul referatelor de evaluare a manuscriselor; suprimarea din texte a acelor cuvinte, fraze sau fragmente "nocive" și înlocuite cu "croșete" – paranteze pătrate; eliminarea din discursul public a cuvintelor și expresiilor aluzive la situația generală ori la cuplul dictatorial (nu erau permise cuvinte ca: frig, foame, moși, babă, cruce, preot etc.); supravegherea de către securitate a ziariștilor și scriitorilor "cu concepții retrograde" sau ostile regimului comunist (în 1978 se aflau în evidențele securității 833 de persoane cu activități literare); actualizarea permanentă a listelor cu scriitori interziși, autoexilați sau refugiați politic (de la 36 de nume în 1983, la 152 în 1988); urmărirea și interzicerea autorilor cu rude transfuge. Este notoriu cazul lui Eugen Lovinescu căruia i s-a confiscat biblioteca și a fost supusă cremațiunii după plecarea în Franța a fiicei sale, Monica Lovinescu. Soția sa, Ecaterina Bălăcioiu Lovinescu, a reușit să salveze romanul *Mălurenii* și *Jurnalul*, îmbrăcându-se pur și simplu cu manuscrisele și transportându-le la o ambasadă străină; procese de demascări publice (cazul Norman Manea – 1986 și Octavian Paler – 1988); anularea dreptului de semnătură după publicarea unui text indezirabil (Mihail Șora după afacerea "meditației transcendentale", Ana Blandiana, Mircea Dinescu etc.); excluderea de la editare a autorilor care au publicat clandestin în străinătate (Paul Goma, Dorin Tudoran, Bujor Nedelcovici etc.); înregistrarea la poliție, caz unic în lagărul socialist, a mașinilor de scris și multiplicat; micșorarea tirajelor ori interzicerea difuzării unor lucrări străine cu conținut religios sectar și în afara cultelor admise (exemplul celor 20.000 de biblii donate de Alianța Mondială Reformată din SUA Bisericii Reformate din România, care au fost transformate în hârtie igienică – 1985); reducerea importului de cărți originale din alte arii de cultură și controlul discret al traducerilor (cenzura devenise sensibilă chiar și la cărțile maghiare și sovietice).

Pe lângă cenzura oficială acționa precenzura (presiuni exterioare asupra unui autor), postcenzura (conștiința vinovată a unui autor care a înșelat vigilența cenzurii) și, mai ales, autocenzura, în mod voluntar, pentru a salva restul operei. Însă inteligența auctorială s-a adaptat, inventând forme de rezistență antitotalitară și de subversiune mascată ca: aluzia (șopârlismul), eufemismul argotizat, esopismul, utilizarea unui limbaj polisemic și codificat ontologic, atemporalizarea metafizică etc., încercări izbutite de a configura un model de viață normală în condiții anormale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

4.3. Biblioteca Centrală Universitară – rugul dictaturii ceaușiste

BCU a devenit, pe fondul insurecției antitotalitare din decembrie 1989, ceea ce pentru antichitate, în general, și pentru istoria culturii scrise, în special, a fost Biblioteca din Alexandria: simbolul bibliocidului românesc. O terifiantă crimă culturală, un autodafeu-spectacol, cu efecte speciale, transmis în direct de toate marile televiziuni ale lumii. Incendierea prin mitraliere a reginei bibliotecilor din învățământul românesc a fost o cinică reprezentație neroniană, spectaculară, în care figuranții au murit de-adevăratelea, iar actorii principali s-au exorcizat spiritual de satanismul tiraniei. Iraționalul și incultura laicei inchiziții, care a condamnat dictatura ceaușistă, n-a găsit mai bun combustibil pentru rug decât sutele de mii de cărți ale BCU. În câteva ore acest minunat sanctuar al spiritului a fost digerat de cremațiune, în urmă rămânând doar pagini de cenușă, moloz, lacrimi de vitralii topite, mâhnire și stupoare debordante. Un sacrificiu inutil. O bibliotecă martir. Un martir de care istoria nu avea nevoie. Mai avea puțin și împlinea un veac de când Carol I, Regele care inaugurase monarhia românească (1881), adresa Președintelui Consiliului de Coroană o scrisoare prin care cerea înființarea unei fundații universitare care să îi poarte numele și să contribuie la "frăția printre tinerimea universitară și a hrăni simțământul patriotic care înalță sufletul ei". Înălțarea edificiului se finalizează în anul 1893, dar inaugurarea va avea loc doi ani mai târziu (1895). "Fundația Universitară Carol I", cum avea să fie declarată prin lege, dispunea inițial de un nucleu bibliografic de circa 4.000 de volume donate de rege și de regină și îndeplinea și rolul de Bibliotecă Centrală a Universității, întrucât Universitatea din București nu avea o bibliotecă proprie, folosinduse de serviciile Bibliotecii Centrale a Statului. Clădirea, stil Louis XVI, operă a arhitectului Paul Gottereau, sobră și fără redundanță ornamentală, a fost de la început înzestrată cu rafturi metalice aduse de la casa Kunscherf din Dresda și cu mobilier, cu piele verde, comandat la casa T. Held din Londra. Vitraliile, reprezentând voievozi români, fuseseră executate la München. Lecomte du Nouy, arhitect francez stabilit în România, a donat cópii colorate ale frescelor din biserica episcopală a Curții de Argeș. Toate detaliile arhitecturale și de artă ambientală făceau din edificiul Fundației o unitate sincronă cu cele similare din Occident. În anul 1914, clădirea Fundației a fost extinsă, noua construcție fiind de 4 ori mai mare decât cea veche. Acum avea 180 de locuri în sălile de lectură, iar cărțile erau aranjate în noile depozite "în dulapuri deschise de fier, cu rafturi mobile, după ultimul model admis în străinătate". Fondurile bibliotecii ajunseseră la 43.014 volume și broșuri.

În consistenta ei biografie, cu suișuri și coborâșuri, mai trecuse prin grele cumpene existențiale (extinderi, tentative de demolare în contextul sistematizării Pieței Palatului Regal, avarii grave ale imobilului în urma bombardamentelor din aprilie – august 1944, precum și ale seismului din 4 martie 1977, cutremur care a afectat structura de rezistență și lucrările interioare de finisaj etc.), dar nu fatale, așa cum s-a dovedit a fi marele incendiu declanșat în ziua de 23 decembrie 1989 pe fondul insurecției de înlăturare a regimului dictatorial ceaușist. "Odată cu plecarea elicopterului lui Ceaușescu de pe acoperișul palatului învecinat – ne spune Dan Mateescu – nu ne-am despărțit doar de jumătatea de veac a domniei terorii, obscurantismului și analfabetismului; soarta a vrut, în tragica sa ironie, ca perechea de analfabeți cu titluri academice să ducă după ei, în lumea umbrelor, amintirea unui secol de cultură păstrată cu pioșenie în sanctuarul fostelor ziduri ale bibliotecii".[162]

Ceea ce cândva constituise hrana spirituală a unor cugetători de valoare universală ca Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu etc. a fost transformat, în doar câteva ore, în cenușă. Imagine terifiantă: "rafturile de fier pe care stăteau cele peste 350.000 de volume dau impresia de fluiditate, timp scurs aberant, ca în Dali. Ceea ce a mai rămas din cărți, ici-colo (...) sunt niște mănunchiuri de lamele fragile, pe care orice atingere le pulberuiește: fostele pagini sunt calcinate, de un alb bolnav, de pe care orice urmă de literă s-a șters. Delicate la pipăit, prag tulburător între ființă și neființă. În Templul Cărții toate cărțile au ars". [163]

Bilanțul bibliocaustului înregistrat de BCU: 500.000 de volume, din care 12.000 de carte bibliofilă, circa 3.700 de manuscrise și scrisori, aparținând unor mari nume ale culturii românești – Eminescu, Caragiale, Coșbuc, Blaga, Eliade etc. – peste 6.000 de ex-librisuri și numeroase hărți vechi. Postfactum, valurile de solidaritate și generozitate umană, internă și internațională, asociate cu managementul activ și cu stăruința și spiritul de sacrificiu ale întregului colectiv, au făcut ca fosta Fundație Universitară Carol I să renască, precum pasărea Phoenix, din propria-i cenușă, dar nimeni niciodată nu va putea înlocui valorile unice mistuite de flăcări în acea nefastă zi de iarnă a anului 1989.

Bibliografie și note:

106. Alexandru cel Bun, domn al Moldovei (1400 – 1432). A consolidat și a dezvoltat organizarea instituțională, a sprijinit dezvoltarea comerțului și a aplanat conflictul dintre biserica moldoveană și Patriarhia din Constantinopol, care a recunoscut mitropolia de la Suceava; i-a ajutat pe poloni cu oaste în luptele cu cavalerii teutoni (1410 și 1422). A respins primul atac turcesc împotriva Moldovei în anul 1420.

107. Radu cel Mare, domn al Țării Românești (1495 – 1508). A luat măsuri de centralizare a statului; a acordat o mare atenție vieții culturale (a înființat o tipografie și l-a adus în țară pe Macarie, care a tipărit *Liturghierul*, 1508, *Octoihul*, 1510 și *Evangheliarul*, 1512) și religioase, pentru reorganizarea căreia l-a adus în Țara Românească pe Nifon. A reconstruit mănăstirea Dealul (1499 – 1501).

108. Macarie (sec. XV – XVI), ieromonah și tipograf sârb. Adus din Muntenegru în Țara Românească de domnul Radu cel Mare, a tipărit în vechea slavă, de redacție medio-bulgară, trei cărți de cult – primele tipărituri apărute pe teritoriul românesc.

109. Barbu Theodorescu – postfață la: Flocon, Albert, *Universul cărților*, p. 407.

110. Carol cel Mare – rege al francilor (768 – 814) și împărat al Occidentului (800 – 814). Cel mai de seamă reprezentant al dinastiei Carolingienilor. A purtat războaie cu saxonii, bavarezii, arabii, avarii, slavii și alții, lărgind considerabil hotarele statului său pentru apărarea căruia a înființat mărci de graniță; a reformat administrația, justiția, armata și a sprijinit cultura și biserica.

111. Ovidiu (Publius Ovidius Naso) (43 î.Hr. – 17 d.Hr.), poet latin, exilat de împăratul August la Tomis, unde a și murit. A scris: elegii erotice (*Amoruri*), poeme didactice (*Arta iubirii*), epistole în versuri, dominate de nostalgia Romei (*Tristele*, *Ponticele*) etc.

112. Buluță, Gheorghe – *Scurtă istorie a bibliotecilor din România*, București, Editura Enciclopedică, 2000.

113. Brad, T. – *Lectura și biblioteca publică la Cluj*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2001.

114. Nicodim (? – 1406), călugăr grec sau greco-sârb, venit în Țara Românească, probabil în anul 1359. A întemeiat, cu ajutorul lui Vladislav voievod, mănăstirea Vodița (1370 – 1372) și apoi, sprijinit de Radu I și Dan I, mănăstirea Tismana (1377 – 1378). A copiat (1404 – 1405) un *Tetraevanghel* slavon miniat (cel mai vechi manuscris din Țara Românească).

115. Mircea cel Bătrân, domn al Țării Românești (1386 – 1418). S-a îngrijit de dezvoltarea economică a țării. A întărit sistemul de cetăți de la Dunăre, a reorganizat bănia Severinului și și-a extins stăpânirea asupra Dobrogei. A purtat lupte cu armatele otomane la Rovine (1394) și Nicopole (1396). Din 1415 a acceptat să plătească turcilor haraci, în schimbul neamestecului acestora în treburile interne ale țării. Ctitor al mănăstirilor Cozia și Brădet.

116. Despot Vodă (Ioan Iacob Heraclid), domn al

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Moldovei (1561 – 1563), de origine grec; plănuia să unească Țara Românească cu Moldova. A favorizat pătrunderea protestantismului în Moldova și a întemeiat școala de la Cotnari (1562) condusă de umanistul Ioan Sommer. Este ucis în urma unui complot al boierilor.

117. Petru Șchiopul – domn al Moldovei (1574 – 1577, 1578 – 1579, 1582 – 1591, din 1589 asociat la domnie cu fiul său Ștefan). Supus marii boierimi. Politica sa a nemulțumit masele populare care au susținut pe diverși competitori la domnie.

118. Constantin Brâncoveanu – domn al Țării Românești (1688 – 1714). A efectuat o reformă fiscală (1701), prin care dările au fost împărțite în patru sferturi; a înfăptuit pe plan extern o politică de echilibru și a reușit astfel să mențină poziția autonomă a Țării Românești între cele trei mari imperii (Otoman, Țarist și Habsburgic). Domnia sa se caracterizează printr-o înflorire a culturii și artelor. În timpul său se creează și se cultivă stilul brâncovenesc în arhitectură. Este ucis de turci împreună cu cei patru fii ai săi (1714).

119. Dimitrie Cantemir (1673 – 1723), cărturar umanist, domn al Moldovei (1693, 1710 – 1711); din 1714 membru al Academiei din Berlin. Dintre lucrări: *Descriptio Moldaviae*, *Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea*, *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor* etc.

120. Mavrocordat – familie de fanarioți, originară din insula Chios, cu important rol politic și cultural în secolele XVII – XVIII și cu reforme în justiție, armată, învățământ și activitate tipografică.

121. Grigore Ureche (1590 – 1647), cronicar, mare spătar, mare vornic. Poliglot. A scris: *Letopisețul Țării Moldovei* (cea mai veche scriere din Moldova în limba română) în care se prezintă istoria Moldovei de la 1359 până la 1595. Afirmă, pentru prima dată în istoriografia noastră, ideea originii române, precum și ideea unității românilor din Moldova, Țara Românească și Transilvania.

122. Miron Costin (1633 – 1691), cronicar de orientare umanistă, mare logofăt al Moldovei, partizan al alianței cu Polonia, ucis împreună cu fratele său, hatmanul Velicico, din porunca domnului Constantin Cantemir. A scris: *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron-vodă încoace* (1595 – 1661), poemul filosofic *Viața lumii*, *De neamul moldovenilor*, precum și două cronici în limba polonă.

123. Udriște Năsturel (1596 – 1658), boier cărturar. Însemnat rol cultural și politic în timpul domniei lui Matei Basarab, cumnatul său, pentru care a îndeplinit unele misiuni diplomatice. A tradus din slavonă romanul popular: *Varlaam și Ioasaf* (1648 – 1649). Posesorul unei valoroase biblioteci.

124. Samuel Bruckenthal (1721 – 1803), om politic german din Transilvania, guvernator (1777 – 1787). A inițiat un șir de măsuri care vizau reformarea administrației, fiscalității, jurisdicției, precum și viața economică și culturală din Transilvania. Colecționar de artă și valori bibliofile. Palatul său a devenit Muzeul Bruckenthal, inaugurat în 1817.

125. Ioan Honterus (1498 – 1549), umanist sas din Transilvania. Adept al luteranismului. A reformat biserica săsească din Brașov (1542) și a înființat o tipografie (1535) și un gimnaziu pe baze umaniste.

126. Ștefan Pascu – istoric român, academician (1974). Bogată și variată activitate științifică în domeniul istoriei medii și moderne a României.

127. Buluță, Gheorghe – *Scurtă istorie a bibliotecilor din România*, *ibidem*.

128. Alexandru Ipsilanti – domn fanariot al Țării Românești (1774 – 1782, 1796 – 1797) și al Moldovei (1786 – 1788). A reorganizat fiscalitatea, administrația și justiția și a promulgat un cod de legi, "Pravilniceasca condică" (1780).

129. Nicolae Bălcescu (1819 – 1852), om politic (fruntaș al revoluției de la 1848 în Țara Românească), istoric, economist, gânditor democrat-revoluționar și scriitor român. A scris mai multe lucrări din care cea mai importantă este *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*.

130. Ion Heliade Rădulescu (1802 – 1872), scriitor, lingvist, traducător, gânditor și om politic român, animator al culturii române prepașoptiste. Numeroase scrieri literare: poezii, eseuri, teorie literară, traduceri și imitații sau prelucrări.

131. Buluță, Gheorghe – *ibidem*, p. 97

132. Timotei Cipariu (1805 – 1887), filolog și lingvist român. Academician (1866). Participant la Revoluția de la 1848 – 1849 din Transilvania. Unul dintre președinții ASTREI. Reprezentant al curentului latinist. A editat prima culegere de texte vechi românești și a pus bazele gramaticii istorice a limbii române. A reușit să impună în cadrul Academiei Române ortografia etimologică. A publicat o gramatică a limbii române (1869 – 1877).

133. Brad, Ion – *La temeliile Blajului: cărțile*. În: "Biblioteca Bucureștilor", II, nr. 3, martie, 1999, p. 33.

134. Brad, T. – *ibidem*, p. 26.

135. Nicolae, Iorga (1871 – 1940), istoric, scriitor, publicist și om politic român. Academician (1910), profesor universitar la București. Autor a peste 1.000 de lucrări și mai mult de 16.000 de articole.

136. Buluță, Gheorghe – *ibidem*.

137. Buluță, Gheorghe – *Civilizația bibliotecilor*, București, Editura Enciclopedică, 1998.

138. Sturzeștii – veche familie de boieri români din Moldova, cu rol politic important în secolul XIX.

139. Buluță, Gheorghe – *Civilizația bibliotecilor*, p. 68.

140. Crăciun, Ioachim – *Biblioteci și cititori români în trecut și azi*, Sibiu, 1940. În: Corbu, G., Mătușoiu, C. – *Pagini despre bibliotecă*, București, Editura Bibliotecii Pedagogice Naționale "I. C. Petrescu", 2002.

141. Buluță, Gheorghe – *Scurtă istorie a bibliotecilor din România*, p. 32.

142. Buluță, Gheorghe – *ibidem*.

143. Crăciun, Ioachim – *ibidem*.

144. Nicolae, Densușianu (1846 – 1911), istoric român. A elaborat valoroase lucrări, bazate pe o largă informare documentară (*Revoluțiunea lui Horia în Transilvania și Ungaria 1784 – 1785*), a publicat șase volume de documente externe privitoare la istoria românilor, iar ultima parte a vieții a consacrat-o *Daciei preistorice*.

145. Buluță, Gheorghe – *Scurtă istorie a bibliotecilor din România – ibidem*.

146. Buluță, Gheorghe – *ibidem*.

147. Buluță, Gheorghe – *ibidem*, p. 117.

148. Buluță, Gheorghe – *ibidem*.

149. Petcu, Marian – *Puterea și cultura*, Iași, Editura Polirom, 1999.

150. Petcu, M. – *ibidem*.

151. Marino, Adrian – *Cenzura în România. Schiță istorică introductivă*, Craiova, Editura Aius, 2000.

152. Petcu, M. – *ibidem*, p. 84.

153. Buluță, Gheorghe – *Civilizația bibliotecilor*, București, Editura Enciclopedică, 1998.

154. Marino, A. – *ibidem*.

155. Marino, A. – *ibidem*.

156. Petcu, M. – *ibidem*, p. 131.

157. Petcu, M. – *ibidem*, p. 137.

158. Petcu, M. – *ibidem*, pp. 151 – 152.

159. Petcu, M. – *ibidem*, p. 167.

160. Brad, T. – *ibidem*.

161. Marino, A. – *ibidem*, p. 67.

162. *** *BCU – o biografie a existenței*, București, 2001, p. 58.

163. *** *BCU – o biografie a existenței*, p. 164.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

DIMITRIE CANTEMIR ȘI EPOCA SA

Dialoguri culturale intercomunitare

Vineri 3 octombrie a.c., la Biblioteca "I.L. Caragiale" s-a desfăşurat simpozionul aniversar *Dimitrie Cantemir şi epoca sa*. Prilejuită de aniversarea a 330 de ani de la naşterea marelui savant de formaţie umanistă, manifestarea s-a dorit o rememorare a locului pe care Dimitrie Cantemir îl ocupă în cultura noastră, dar şi în istoria politică şi militară a poporului român.

Organizată de Serviciul Memorie Comunitară al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, aniversarea a fost deschisă de vizionarea unui film documentar despre Mănăstirea Mera, ctitorie a Cantemireştilor. A urmat expunerea doamnei Ana Maria Orăşanu despre civilizaţia românească în jurul anului 1700, o introducere în istoria contemporană lui Dimitrie Cantemir.

Reperele bio-bibliografice prezentate de Diana Macarie au fost în mod substanţial întregite şi îmbogăţite de cele două intervenţii ale doamnelor Mariana Jaklovszky (*Dimitrie Cantemir, între Orient şi Occident*) şi Antoaneta Pfeiller (*Dimitrie Cantemir, înnoitor al limbii filosofice prin creaţii originale*), intervenţii care au accentuat locul cărturarului moldav în comunitatea ştiinţifică europeană a vremii.

O altă faţetă a personalităţii lui Dimitrie Cantemir a fost definită de domnul profesor Alexandru Varona (*Dimitrie Cantemir şi Petru cel Mare*), lucrarea relevând convingerile politice şi personale care l-au condus pe Cantemir la alianţa cu ţarul Petru cel Mare. Relaţiile încordate avute cu Constantin Brâncoveanu ca şi reverberaţiile acestora din literatura cantemireană au fost evidenţiate de Florin Preda în expozeul *Interferenţe valahe în literatura cantemireană*.

Manifestarea a fost onorată de prezenţa domnului Ion Mazur, ataşat cultural al Amabasadei Moldovei la Bucureşti, a reprezentanţilor Comunităţii Ruşilor Lipoveni din România, ai Comunităţii "Bratsvo" a Bulgarilor din România, precum şi de elevii Colegiului Naţional "Cantemir-Vodă".

Cu aceeaşi ocazie au fost prezentate ediţii ale operelor lui Dimitrie Cantemir cuprinse în Biblioteca "Nicolae Iorga" şi expoziţia fotodocumentară *Dimitrie Cantemir şi epoca sa*.

Manifestarea s-a desfăşurat în cadrul proiectului "Dialoguri culturale intercomunitare" care face parte din programul "Cultură şi Cartier" iniţiat de Serviciul de Memorie Comunitară al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti.

(*F. P.*)

DIMITRIE CANTEMIR - 330

"Văd... frumuseţile şi podoaba ta ca iarba şi ca floarea ierbei, bunurile tale – pulbere şi fum, carile cu mare grosime în aer se înalţă şi, îndată răschirîndu-se, ca cînd n-ar fi fost, se fac"...

"Eu poftesc avuţiă... O, lume! Eu poftesc mai mult: ca vestit şi cu nume mare să mă fac... O, lume! Eu poftesc târguri şi cetăţi... O, lume! Eu, după acestea după toate, şi cinste politicească cer şi poftesc... O, lume! Eu decît aceasta şi mai mare cinste îmi poftesc: şi între stăpîniri să mă învrednicesc"...

"Unde este Kyros şi Cresos? Unde este Xerxes şi Artaxerxes?"...

"Să ştii, că numai cu o feleagă de pînze învăliţi, ca cum ar fi în cămeaşa cea de mătasă învăscuţi; şi într-un sicriu aşezaţi, ca în haina cea de purpură mohorîtă îmbrăcaţi; şi în gropniţă aruncaţi, ca în saraiurile şi palaturile cele mari şi desfătate aşezaţi, s-au dusu-se; iară altă nemică, nici în sin, nici în spate n-au rădicat, cu sine să ducă".

(*Divanul seau gîlceava înţeleptului cu lumea sau judeţul sufletului cu trupul*)

Lucian BLAGA

Dacă mi s-ar cere să caracterizez prin anticipaţie şi în chip fabulos figura lui Dimitrie Cantemir, nu aş alege ca simbol nici îngerul din alte tărîmuri, nici leul, nici vulturul din lumea noastră, ci o fiinţă pe jumătate reală, pe jumătate de poveste şi legendă: unicornul. Simbolul ar fi desigur cel mai potrivit să lege la un loc contururile pămînteşti şi cele nepămînteşti ale apariţiei ce ne preocupă. Interesant e că în *Istoria ieroglifică*, operă în care Cantemir povesteşte în formă alegorică întîmplările, printre cari viaţa pînă la o anume vîrstă, cu atîtea fundături şi ieşiri, l-a amestecat sau l-a încurcat, boierii moldoveni şi munteni figurează sub numiri, unii de dobitoace, alţii de păsări, şi iarăşi alţii sub numiri de corcituri ornitologice. Ni se vorbeşte aici despre corb şi vidră, despre struţo-cămilă, leopard şi elefant. Sub aceste numiri se ascund personaje istorice precum Constantin Brâncoveanu, cutare Duca, cutare Racoviţă... În fabulos deghizata *Istorie ieroglifică* Dimitrie Cantemir însuşi îşi joacă rolul sub înfăţişarea Inorogului, numele slav, adoptat de cronicarii noştri, al Unicornului. Inorogul, animal cu copite nedespicate, avînd un fantastic corn lung, ce izbucneşte drept înainte din mijlocul frunţii, reprezintă una din plăsmuirile cele mai sugestive ale imaginaţiei mitologice. Inorogul, animal de o sălbăticie de nedomesticit, dar superlativ sublimat totodată, unealtă a miraculosului adesea, era în literatura medievală un simbol al castităţii, şi prin derivaţie apoi şi un animal al puterii spirituale.

În prezentarea lui Dimitrie Cantemir voi îndrăzni unele conturări şi situări, ce nu sunt totdeauna în acord cu opiniile curente, cu toate că în evocarea ce-o fac, nu mă găsesc îndrumat decît de materialul informativ şi documentar la îndemîna oricui.

Viaţa lui Dimitrie Cantemir e o viaţă trăită la răscruce de vremuri, şi rezumă, prin profilul ei abrupt, prin peripeţiile ce o înalţă şi o sfîşie, un ansamblu de situaţii dintre cele mai dramatice ale istoriei noastre.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Născut în 1673 [în orig. 1674], Dimitrie, fiu de domn, își petrece partea cea mai mare a vieții dincolo de hotarele țării sale. Astfel de la 1688 începînd, timp de trei ani, el va fi ostatec la Constantinopol, revine la curtea tatălui său, voievodul Constantin Cantemir, unde la un moment dat va lua parte la tragice evenimente politice interne; în 1693, după moartea tatălui său, Dimitrie este ales Domn pentru foarte scurt timp, adică pentru cîteva săptămîni, este înlăturat, pleacă în surghiun iarăși la Constantinopol. În țară nu se mai întoarce decît sub domnia fratelui său, Antioh, care la rîndul său va fi mazilit în 1700. De la mazilirea acestuia pe urmă, Dimitrie rămîne necurmat la Constantinopol, chiar și sub a doua domnie a lui Antioh, și nu se mai întoarce în Moldova decît pentru cele cîteva luni de domnie a sa din noiemvrie 1710 pînă în iulie 1711. Dimpreună cu familia sa, își va petrece restul vieții în Rusia pînă în anul morții, 1723. Din cei 49 de ani cît avea să dăinuiască linia sa pe pămînt, Dimitrie a trăit răstimp de 25 pînă la 30 de ani în afară de hotarele țării. Socoteala e simplă și puterea cifrelor ne-ar putea face să credem că existența lui Cantemir e pecetluită de înstrăinare. Față de consecințele obișnuite pe cari anii petrecuți în "străinătate" le au asupra oamenilor, e de mirat cum Dimitrie și-a mai putut păstra pînă la urmă sufletul de moldovean, căci acest suflet, în ciuda culturii cosmopolite ce și-a însușit, nu l-a părăsit niciodată. Ținîndu-se seama de viața negrăit de agitată, întreruptă de atîtea schimbări pînă în temelii, e de mirat apoi cum Dimitrie Cantemir a putut să lase în urma sa o operă literară, filosofică și științifică atît de bogată, o operă ce presupune o stăruitoare continuitate de preocupări și, oricum, răgaz, liniște, contemplare, cercetare. În condițiile ce i-au fost hărăzite, și cari au putut în mare parte să fie reconstituite de către biografi, apariția spirituală a lui Dimitrie Cantemir rămîne aproape improbabilă.

Spre a ne da întru cîtva seama de atmosfera generală, de felul curentelor și aspirațiilor, dar și de diversitatea orientărilor proprii timpului, în care a viețuit și din care s-a împărtășit Dimitrie Cantemir, e suficient să amintim că el a fost contimporan mai tînăr al lui Ludovic XIV. Mare nu atît prin sine, cît ca reprezentant al epocii. Regele Soare, cu strălucirea fără pereche a curții sale, cu orgoliul său debordant, cu ideea demăsurată ce-o avea despre puterea ce i s-a conferit din superioară grație, a devenit un fel de model, pe care toate conștiințele domnești din acea vreme l-au găsit vrednic de imitat. Contimporan a fost Dimitrie Cantemir și cu Carol XII, cu acel straniu, meteoric Alexandru Machedon al Nordului, sub ale cărui porunci de peste granițe Suedia și-a ajuns apogeul de nimenea visat al expansiunii sale în Europa și care prin cutezanța și încăpățînarea, prin faptele geniului său militar, prin răsturnarea rînduielilor din preajma Balticei pînă la Marea Neagră, a ținut răstimp de două decenii cu respirația oprită tot spațiul continental.

Dimitrie Cantemir este contimporan cu Petru cel Mare, țarul tuturor rușilor, înnoitor prin atîtea al vieții poporului său, că poate fi numit cel mai mare reformator, pînă la Lenin, din toată istoria Rusiei. O natură, la puterea a doua, izbucnită nu se știe prin ce generație spontanee în mijlocul naturii ruseşti – așa ar putea să fie caracterizat Petru cel Mare; prin el, Rusia se ridică la rangul de mare putere, substituindu-se în jocul de forțe ale Europei puterii suedeze; cu el începe europenizarea conștientă a Rusiei. Dimitrie Cantemir mai este contimporan și cu descreșterea rapidă a imperiului otoman. El vede crescînd puternică steaua prințului Eugen de Savoia, a "nobilului cavaler", care a dat lovituri decisive puterii turcești în atîtea istorice bătălii. Înșirînd aceste cîteva nume, dăm punctele de reper, cari ne îngăduie să apreciem cît de învolburată a fost epoca în care a trăit Dimitrie Cantemir. Citesc într-un important studiu despre *Epoca absolutismului* următoarele: "... Timpul de la 1660 pînă la 1720 alcătuiește un lanț de războaie aproape fără con-

***Divanul înțeleptului cu lumea*, Iași, 1698**

tenire, cari numai rareori sunt întrerupte de scurte pauze de pace" (Valter Götz: *Das Zeitalter des Absolutismus*, pag. 7. Propyläen Verlag). Această constatare, făcută de-un eminent specialist în materie, dintr-o largă perspectivă istorică, ni se pare deosebit de grăitoare cînd e vorba să evocăm frămîntările europene din timpul vieții lui Dimitrie Cantemir. Într-adevăr, istoriograful la care ne referim face această remarcă în marginea unei epoci, care aproape coincide cu viața lui Cantemir (1673 – 1723). Este vorba așadar despre timpul absolutismelor radicale, în care voința de dominație a domnitorilor se dezlănțuie fără frîu, urnind din loc hotarele tuturor statelor europene. Este vorba despre timpul în care toate statele ajung într-o stare de agregare lichidă. Este vorba despre timpul tuturor competițiunilor teritoriale și al tuturor poftelor de mărire, al exploziilor lesnicioase, întru cît ele nu depind de legea și de interesele maselor, ci de capriciile și ambițiile domnitorilor. Rare sunt desigur vremurile cari să se reliefeze prin tot atîtea personalități creatoare de istorie în spirit aproape de aventură, cum este tocmai aceea ce ne reține atenția. Dar epoca lui Cantemir a fost o epocă foarte mișcată nu numai din punct de vedere politic. Sub raport spiritual, Occidentul, Peninsula Italică și Iberică, precum și popoarele Europei centrale se găsesc în zenitul barocului. Barocul este epoca viziunii dinamice despre lume și viață. Barocul este epoca formelor debordante, a pasiunilor larg dezlănțuite, a perspectivelor vaste. Arta și gîndirea timpului sunt deopotrivă susținute de aceste tendințe, și nu mai puțin, și pretutindeni în Europa, viața concretă în cadrul statului. Notăm că de aceste tendințe se resimte în acel timp, pînă la un punct, și *bizantinismul*, cu toate că acesta este prin definiție static și ieratic încremenit. Pe vremea lui Cantemir însă bizantinismul însuși este cuprins de-o neprevăzută efervescență, contaminîndu-se întrucîtva de dinamica și de perspectivele mai largi ale barocului occidental. Cantemir se integrează acestui bizantinism mai mișcat, devenind unul din principalii săi exponenți spirituali. Cu cît avansează în vîrstă – cu atît mai mult. [...]

(*Isvoade*. Eseuri, Conferințe, Articole,
ediție îngrijită de Dorli Blaga și Petre Nicolau,
Editura Minerva, 1972)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

G. CĂLINESCU, *Cultură și națiune*
Antologie, studiu introductiv și note de Constantin Schifirneț, Editura Albatros, București, 2002, 512 p.

Publicăm în colecția "Ethnos" a Editurii Albatros antologia Cultură și națiune, *alcătuită din scrieri despre problematica națională ale marelui istoric literar și estetician G. Călinescu. Volumul include capitole din primele ediții ale operelor călinesciene sau articole și studii apărute în publicațiile vremii, acestea din urmă fiind republicate în volum acum pentru prima oară, precum și texte preluate din antologiile reeditate...*

Am căutat să integrez în această antologie toate scrierile sale despre literatura și arta națională, națiune, patriotism, specific național, psihologie etnică etc., oferind în acest fel o imagine asupra viziunii călinesciene în domeniul etnologic și antropologic. În alcătuirea acestei antologii am beneficiat de lucrarea lui Ion Bălu, G. Călinescu. Bibliografie, *București, Editura Cartea Românească, 1975, instrument fundamental în cunoașterea operei călinesciene...* (Constantin Schifirneț)

***Veniți de luați lumină*. Antologie aniversară a generației de la 1948**
Editura ASTRA, Blaj, 2003, 160 p.

... Se vor împlini, azi-mâine, 250 de ani de când episcopul cu chip de mucenic, cel încins cu un brâu de fier, dar având o inimă înflăcărată, Petru Pavel Aron (urmașul în scaun al marelui ctitor al Blajului, Inocențiu Micu Clain) a făcut un semn binecuvântat și s-a deschis izvorul nesecat al acelor adevărate "Fântâni ale darurilor" – școlile!...

Așa cum am mai scris și altădată: tradiția acestor generoase "Fântâni ale darurilor" s-a dovedit cu mult mai puternică decât încercările unor forțe diabolice, antiromânești, de a face din ele tabula rasa. Putem găsi cu toții o singură explicație majoră: fluxul tainic al credinței în rosturile permanente ale școlii, ale harului de-a transmite și de-a ști să primești învățătura. La care mă grăbesc să adaug celălalt har, cel suprem, al Proniei Cerești, și al tuturor arhiereilor și cărturarilor Blajului, care au ars, timp de trei veacuri, ca niște lumânări în sfeșnice înalte, uniți în aceeași credință și în chemarea mântuitoare:

"VENIȚI DE LUAȚI LUMINĂ!"

Închinarea mea, închinarea colegilor din generația 1948, numelui și memoriei tuturor! (Ion Brad)

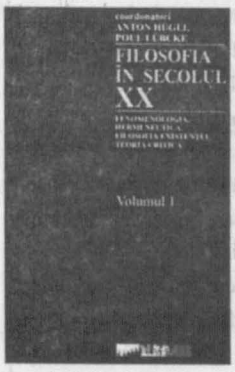

Anton HÜGLI / Poul LÜBCKE (coordonatori), *Filosofia în secolul XX*, 2 vol.
Vol. 1 – ***Fenomenologia, Hermeneutica, Filosofia existenței, Teoria critică***
Traducere de Gheorghe Pascu, Andrei Apostol, Cristian Lupu, Editura ALL EDUCATIONAL, București, 2003, 544 p.

Filosofia în secolul XX *este noua versiune germană a operei în două volume apărută inițial în limba daneză și mai apoi în suedeză, operă ce ne oferă o privire de ansamblu asupra celor mai importante curente ale filosofiei europene și americane din secolul XX. Sunt tratați pe larg toți filosofii semnificativi în contextul curentelor în care se situează și la a căror formare au contribuit.*

Nu este însă vorba de expuneri cuprinzătoare, unitare din punct de vedere istoric. Scopul lucrării este mai degrabă acela ca, pe baza unor reflecții exemplare, alese cu grijă, să ofere o înțelegere a felului în care filosofii secolului nostru și-au abordat problemele... (Anton Hügli / Poul Lübcke)

Umberto ECO, *O teorie a semioticii*
Traducere din engleză de Cezar Radu și Costin Popescu, Editura Meridiane, București, 2003, 384 p.

O versiune preliminară, de probă, a acestui text (tratând semiotica semnelor vizuale și arhitecturale) a fost scrisă și publicată în 1967 cu titlul Appunti per una semiologia delle comunicazioni visive. *O versiune mai teoretică – oferind o privire de ansamblu asupra semioticii și conținând o lungă discuție epistemologică despre structuralism – a fost publicată în 1968 cu titlul* La struttura assente. *Am lucrat timp de doi ani la traducerile în franceză, germană, spaniolă și suedeză (doar edițiile iugoslavă, polonă și braziliană au apărut suficient de rapid pentru a reproduce ediția originală italiană fără nici o altă modificare), reorganizând și extinzând cartea – și corectând multe părți ale ei, pentru a include revizuirile primei ediții italiene. Rezultatul a fost o carte situată la jumătatea distanței dintre* La struttura assente *și altceva. Acest altceva a apărut în italiană ca o colecție de eseuri,* Le forme del contenuto, *1971...*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

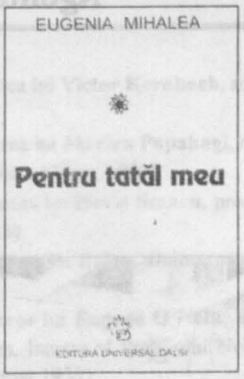

Eugenia MIHALEA, *Pentru tatăl meu.* Poezii
Editura Universal Dalsi, Bucureşti, 2002, 82 p.

Cine a spus că sunt cel mai bun? / Nu există clasamente pentru cei care scriu / poezie şi cei care le fac sunt nedrepţi. / Eu pot vorbi despre mine: / Dumnezeu m-a vrut Poet şi eu creez / ştiind că El mă priveşte: chiar credeţi / că l-aş putea dezamăgi? // Sunt în plutonul celor care scriu / fără gând la recompensă şi titluri. / Nu mă tem de critici, nici chiar de acuzele / fără acoperire: mărturie stă faptul că / Dumnezeu m-a vrut POET şi nu prea aveţi / ce face pentru a schimba acest lucru. / Şi-atâta vreme cât există Dumnezeu va / exista şi poezia mea. (*Dumnezeu m-a vrut poet... şi-atât*)

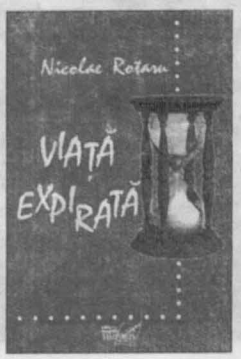

Nicolae ROTARU, *Viaţă expirată*
Editura TIMPOLIS, Timişoara, 2003, 210 p.

O stafie bântuie tranziţia (câtă şi spre unde?) a României euro-atlantice: ***Cine mai citeşte azi poezie ca să se mai dedea scriitorii la escapade lirice, la "visătorii" în versuri?***

Acestui adevăr aproape dogmatic, eu (şi alţi "frumoşi nebuni" ai metaforei!) îi opunem "fantasma reală" a ritmului şi înfiorării sublime. Iar dacă eu (şi alţi destui creduli de profesie!) ştim că mai există destinatari ai colecţiilor de stanţe, căutători de fantezii ludice, pasionaţi ai acestui tip de recreaţie / osândă, jind / refugiu, dietă / balsam (cum pot fi socotite cărţile de poeme), cutezăm a spera că oferta de utile şi dulci iluzii sau netrebuincioase statui de aer poate fi ostoitoare de asemenea hobby-uri... (Autorul)

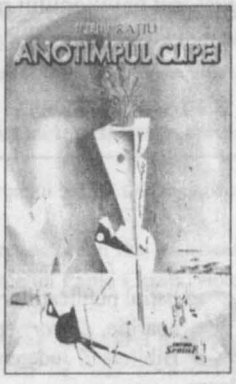

Iuliu RAŢIU, *Anotimpul clipei (1949 – 1989)*
Editura Semne, Bucureşti, 2003, 200 p.

Să scrii pe cer, ca norii, amintirea, / În valul mării să despici statui, / Pe orizont să-ţi arcuieşti menirea, / Melancolia,-n toamna din gutui; // Să reconstitui viaţa din mireasmă / Şi spaţiul să-l învălui în culori, / Trecutului să-i pui catapeteasmă / De rouă-dor; în vers s-arunci cu flori. (*Ars poetica*)

***Un alfabet al poeziei albaneze.* Antologie – 101 autori**
Prezentare, traducere, aparat critic de Ardian-Christian Kuciuk, Editura Privirea, Bucureşti, 2003, 182 p.

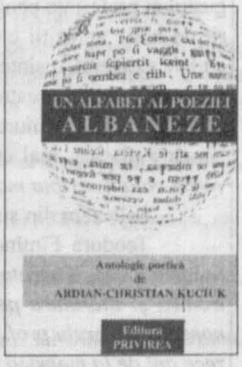

... Cred că fiecare antologie este de sine stătătoare şi exclude orice fel de comentarii postume. Deşi în limba albaneză se scrie enorm de multă poezie, se citeşte din ce în ce mai puţină, iar volumele de obicei iau drumul cartonului sau se dau gratuit, pe post de bonus-uri, mi-a fost foarte greu să adun toate textele care mă fascinaseră şi pe care am început să le traduc din anul 1991. Nu intenţionam în nici un caz să adun într-o patrie textuală – care este o antologie – nume de autori, ci frânturi din harul manifestat al cât mai multor autori... Acolo unde poate am exagerat fără să-mi dau seama, se află, de fapt, cealaltă dimensiune a unei antologii poetice: crezul antologatorului în curentele sau stilurile ce par să aibă mai multe şanse de izbândă faţă de "vămile" Timpului...

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Dezvoltarea Colecţiilor al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Agenda culturală

Vâlcea editorială în standul românesc, la Târgul Internațional de Carte de la Frankfurt

La 11 octombrie 2003, în cadrul standului românesc de la Târgul Internațional de Carte – Frankfurt-am-Main, au fost lansate cărțile-colecții *O floare cu 21 de petale* de Ioan Barbu, director al editurii Antim Ivireanul și *Tezaur literar românesc* de Emil Catrinoiu, director al editurii Fortuna, ambele din Râmnicu-Vâlcea.

La această manifestare au fost de față din partea Bisericii Ortodoxe Române: IPS Serafim, mitropolit pentru Germania și Europa centrală, și PS dr. Sofronie Drincec, episcop al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, care au exprimat cuvinte de laudă inițiativei editoriale precum și proiectelor anunțate de Ioan Barbu, dedicate Bisericii Ortodoxe. Colecția *Tezaur literar românesc* coordonată de Emil Catrinoiu, cu seturi de cărți în format mic, a făcut o deosebită impresie vizitatorilor standului 927.

În cadrul prezentărilor acestor cărți am anunțat și eu pregătirea lucrării *România: Capitală... Paris*, prevăzută să fie lansată cu ocazia vizitei președintelui Ion Iliescu. Momentul festiv al deschiderii standului românesc a fost încheiat de poetul Andrei Zanca, stabilit în Germania, care a recitat din poeziile sale în limbile română și germană. Cei prezenți s-au întreținut apoi la un pahar de vin de Drăgașani oferit de editurile vâlcene, cu amfitrionii standului, dl. Mihai Oroveanu, directorul Muzeului Național de Artă Contemporană, organizatorul pavilionului românesc, împreună cu d-na Mihaela Ionescu, precum și Ana Andreescu, reprezentanta Ministerului Culturii și Cultelor.

Jean-Yves CONRAD

Lector

Spațiul publicațiilor cu profil biblioteconomic s-a îmbogățit, din iulie 2003, cu o nouă apariție, *Lector*, "periodic de informare bibliologică și atitudine culturală", revista Bibliotecii Județene "Duiliu Zamfirescu" Focșani – Vrancea. Director, Teodora Fîntînaru.

După cum se precizează în cuvântul *Pentru început*:

"... ideea princeps de la care plecăm este aceea de a antrena, cît ne stă în putință, gustul și preferința pentru lectură... Ceea ce nu înseamnă că refuzăm sprijinul logistic oferit de noile achiziții electronice. Dorința noastră intimă este de a realiza, dacă nu pare cumva exagerat, o sinteză de tip renascentist în care umanismul tradițional să fie profitabil valorificat grație acestor facilități tehnologice... Într-o vreme în care informația dominată de imagine ia o turnură halucinantă prin cantitate și ritmul distribuției, noi, cu un pic de simetrie clasică, mai credem în înțelepciunea fertilă, deopotrivă nootropă, a dictonului: *verba volant scripta manent*".

Selectăm din sumar:

Teodora Fîntînaru, *Biblioteca Duiliu Zamfirescu, un bildungsroman neîncheiat*; Sultana Craia, *Literatura pentru copii – un gen minor?*; Silvia Chițimia, *Seducția electronică și literatura pentru copii și tineret*; Veronica Crăciun, *Retrospective biblioteconomice – interviu prof. Anca Sîrghie*; Marin Simionescu-Râmniceanu, *La comemorarea a zece ani de la moartea lui Duiliu Zamfirescu, în numele Academiei Române*; Ioan D. Denciu, *Cunoaștere și iubire – un asalt metafizic al lui Duiliu Zamfirescu*; *Localia – Repere bibliografice*.

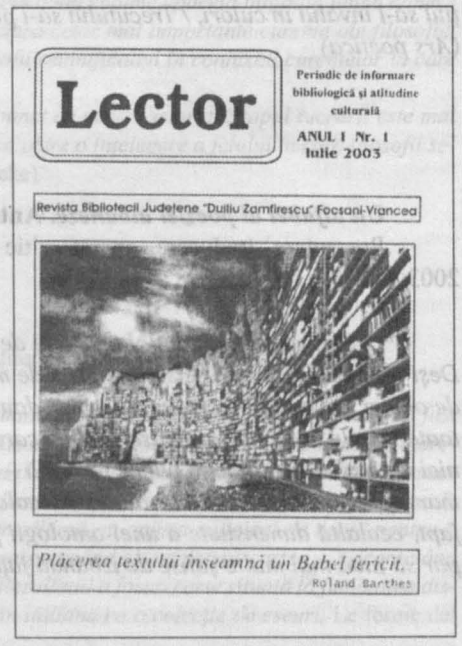

Salutăm apariția "Lector"-ului în spațiul cultural vrâncean și îl însoțim cu sentimentele noastre colegiale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

octombrie 2003

♦ 1 octombrie 1878. 125 de ani de la naşterea lui **Vasile Demetrius**, poet, prozator, editor şi traducător (1 oct. 1878 – 15 mart. 1942)

♦ 2 octombrie 1853. 150 de ani de la naşterea lui **Ciprian Porumbescu**, compozitor (2 oct. 1853 – 25 mai 1883)

♦ 2 octombrie 1968. 35 de ani de la moartea lui **Marcel Duchamp**, artist plastic francez (28 iul. 1887 – 2 oct. 1968)

♦ 2 octombrie 1978. 25 de ani de la moartea lui **Ştefan Odobleja**, medic, creatorul ciberneticii (13 oct. 1902 – 2 oct. 1978)

♦ 3 octombrie 1938. 65 de ani de la moartea mareşalului **Alexandru Averescu** (9 mart. 1859 – 3 oct. 1938)

♦ 4 octombrie 1873. 130 de ani de la naşterea lui **Gheorghe Ţiţeica**, matematician şi academician (4 oct. 1873 – 5 feb. 1939)

♦ 4 octombrie 1933. 70 de ani de la naşterea lui **Gheorghe Astaloş**, poet şi dramaturg

♦ 4 octombrie 1943. 60 de ani de la naşterea actorului **Florian Pittiş**

♦ 5 octombrie 1993. 10 ani de la moartea lui **Dumitru Stăniloae**, preot şi teolog (16 nov. 1903 – 5 oct. 1993)

♦ 6 octombrie 1923. 80 de ani de la naşterea lui **Dragoş Morărescu**, poet, arhitect şi artist plastic

♦ 6 octombrie 1933. 70 de ani de la naşterea lui **Febus Viorel Ştefănescu**, artist plastic şi scenograf

♦ 6 octombrie 1933. 70 de ani de la naşterea actriţei **Vasilica Tastaman** (6 oct. 1933 – 2003)

♦ 7 octombrie 1408. 595 de ani de la prima atestare documentară a **oraşului Cernăuţi**, făcută printr-un hrisov domnesc emis de Alexandru cel Bun, această zi devenind în timp ziua oraşului Cernăuţi

♦ 7 octombrie 1918. 85 de ani de la moartea lui **Raymond Duchamp-Villon**, sculptor francez (5 nov. 1876 – 7 oct. 1918)

♦ 7 octombrie 1923. 80 de ani de la naşterea lui **Alexandru Jebeleanu**, poet (7 oct. 1923 – 28 apr. 1996)

♦ 7 octombrie 1933. 70 de ani de la naşterea pictoriţei **Paula Ribariu**

♦ 7 octombrie 1968. 35 de ani de la moartea lui **Emil Petrovici**, lingvist, filolog, folclorist şi profesor, rector al Universităţii din Cluj-Napoca între 1945 – 1949 (4 ian. 1899 – 7 oct. 1968)

♦ 8 octombrie 1803. 200 de ani de la moartea lui **Vittorio Alfieri**, poet şi dramaturg italian (16 ian. 1749 – 8 oct. 1803)

♦ 8 octombrie 1908. 95 de ani de la naşterea acad. **N. I. Barbu**, filolog, traducător şi publicist

♦ 8 octombrie 1923. 80 de ani de la naşterea violonistului **Ion Voicu** (8 oct. 1923 – 1996)

♦ 8 octombrie 1933. 70 de ani de la naşterea lui **Vasile Gorduz**, sculptor

♦ 10 octombrie 1813. 190 de ani de la naşterea lui **Giuseppe Verdi**, compozitor italian (10 oct. 1813 – 27 ian. 1901)

♦ 10 octombrie 1923. 80 de ani de la naşterea lui **Nicolae Crişan**, prozator şi sculptor (10 oct. 1923 – 13 iunie 1999)

♦ 10 octombrie 1928. 75 de ani de la naşterea lui **Mircea Neagu**, compozitor

♦ 11 octombrie 1888. 115 ani de la naşterea lui **Iorgu Iordan**, lingvist, filolog şi istoric literar (11 oct. 1888 – 20 sept. 1986)

♦ 11 octombrie 1983. 20 de ani de la moartea lui **Elie Carafoli**, profesor de aviaţie şi inginer (15 sept. 1901 – 11 oct. 1983)

♦ 13 octombrie 1843. 160 de ani de la naşterea lui **Ştefan G. Vârgolici**, publicist, academician, critic literar şi traducător (13 oct. 1843 – 20 iul. 1897)

♦ 13 octombrie 1858. 145 de ani de la naşterea lui **Take Ionescu**, avocat, om politic şi prim-ministru între 1921 – 1922 (13 oct. 1858 – 22 iun. 1922)

♦ 13 octombrie 1898. 105 ani de la naşterea lui **George Mihail Zamfirescu**, scriitor (13 oct. 1898 – 8 aug. 1939)

♦ 14 octombrie 1838. 165 de ani de la deschiderea **Spitalului Brâncovenesc** din Bucureşti, întemeiat de băneasa Safta Brâncoveanu

♦ 14 octombrie 1903. 100 de ani de la naşterea lui **Ion Musceleanu**, pictor (14 oct. 1903 – 1996)

♦ 14 octombrie 1923. 80 de ani de la naşterea lui **Victor Kernbach**, scriitor (14 oct. 1923 – 1995)

♦ 14 octombrie 1948. 55 de ani de la naşterea lui **Marian Papahagi**, critic literar, publicist şi romanist (14 oct. 1948 – 17 ian. 1999)

♦ 14 octombrie 1983. 20 de ani de la moartea lui **Horia Stancu**, prozator şi traducător (8 aug. 1926 – 14 oct. 1983)

♦ 15 octombrie 1923. 80 de ani de la naşterea lui **Italo Calvino**, prozator italian (15 oct. 1923 – 19 sept. 1985)

♦ 16 octombrie 1888. 115 ani de la naşterea lui **Eugene O'Neill**, dramaturg, publicist, regizor şi actor american, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1936 (16 oct. 1888 – 23 mai 1953)

♦ 16 octombrie 1993. 10 ani de la moartea actriţei **Irina Răchiţeanu-Şirianu** (2 sept. 1920 – 16 oct. 1993)

♦ 16 octombrie 1998. 5 ani de la moartea actriţei **Leopoldina Bălănuţă** (10 dec. 1934 – 16 oct. 1998)

♦ 17 octombrie 1858. 145 de ani de la naşterea lui **Andrei Bârseanu**, poet şi folclorist (17 oct. 1858 – 19 aug. 1922)

♦ 17 octombrie 1973. 30 de ani de la moartea lui **Nicolae Dunăreanu**, prozator (29 aug. 1881 – 17 oct. 1973)

♦ 18 octombrie 1903. 100 de ani de la naşterea lui **Sandu Al. Tzigara-Samurcaş**, avocat, publicist, poet şi critic literar (18 oct. 1903 – 1987)

♦ 18 octombrie 1918. 85 de ani de la constituirea **Consiliului Naţional Român Central**, organism ce va conduce pregătirea Marii Adunări Naţionale de la Alba-Iulia de la 1 Decembrie 1918

♦ 19 octombrie 1903. 100 de ani de la moartea lui **Theodor Mommsen**, istoric şi filolog german, membru de onoare al Academiei Române din 3 iulie 1903 (1817 – 19 oct. 1903)

♦ 19 octombrie 1913. 90 de ani de la naşterea lui **Vasco Pratolini**, scriitor italian (19 oct. 1913 – 12 ian. 1991)

♦ 19 octombrie 1943. 60 de ani de la moartea sculptoriţei franceze **Camille Claudel** (8 dec. 1864 – 19 oct. 1943)

♦ 20 octombrie 1828. 175 de ani de la naşterea lui **Gheorghe Baronzi**, poet, prozator, dramaturg şi ziarist (20 oct. 1828 – 28 mai 1896)

♦ 20 octombrie 1893. 110 ani de la naşterea lui **Ion Creţu**, istoric literar (20 oct. 1893 – 18 ian. 1970)

♦ 21 octombrie 1918. 85 de ani de la naşterea lui **Dan Duţescu**, profesor şi traducător (21 oct. 1918 – 26 sept. 1992)

♦ 21 octombrie 1923. 80 de ani de la naşterea lui **Mihai Gafiţa**, critic şi istoric literar (21 oct. 1923 – 4 mart. 1977)

♦ 21 octombrie 1933. 70 de ani de la naşterea actorului **Ion Dichiseanu**

♦ 22 octombrie 1973. 30 de ani de la moartea lui **Pablo Casals**, violoncelist spaniol (29 dec. 1876 – 22 oct. 1973)

♦ 24 octombrie 1863. 140 de ani de la moartea lui **Andrei Mureşanu**, autorul poeziei *Un răsunet*, devenită imnul naţional al României, "Deşteaptă-te, române!" (16 nov. 1816 – 24 oct. 1863)

♦ 24 octombrie 1933. 70 de ani de la naşterea actriţei **Draga Olteanu-Matei**

♦ 25 octombrie 1923. 80 de ani de la naşterea poetului **Toth István**

♦ 26 octombrie 1673. 330 de ani de la naşterea lui **Dimitrie Cantemir**, istoric, filosof, cărturar umanist şi scriitor, domnitor al Moldovei între 1710 – 1711 şi membru al Academiei din Berlin din 1714 (26 oct. 1673 – 21 aug. 1723)

♦ 28 octombrie 1918. 85 de ani de la moartea lui **Constantin Giurescu**, istoric (20 aug. 1875 – 28 oct. 1918)

♦ 28 octombrie 1923. 80 de ani de la naşterea lui **Mihai Petroveanu**, critic şi istoric literar (28 oct. 1923 – 4 mart. 1977)

♦ 29 octombrie 1918. 85 de ani de la naşterea lui **Ştefan Baciu**, poet, eseist şi traducător (29 oct. 1918 – 7 ian. 1993)

♦ 30 octombrie 1858. 145 de ani de la naşterea lui **Duiliu Zamfirescu**, poet, prozator şi diplomat (30 oct. 1858 – 3 iun. 1922)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Victor EFTIMIU – Bucharest. 1935 2

Bucharest History in 1942 'Gazeta Municipală' 8

Patrimony 13

Pleiad. XVIth Century French Poets 14

Contemporary Autographs – *Radu LUPAN* 16

Victor RUSU – 'I. G. Bibicescu' County Library in Mehedinți 18

Aurelia ALBU – New Chalenge for Librarian Profession 21

EBLIDA – Library and Information Society Issues 22

Liviu BUTUC – The Lost Paradise of Book (IV) 24

Anniversary – Dimitrie Cantemir – 330 34

Catalogue 36

Jean-Yves CONRAD – Vâlcea Publishing Houses at Frankfurt International Book Fair 38

'Lector' – Journal of 'Duiliu Zamfirescu' County Library in Focșani 38

Calendar 39

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4
sector 1, cod poștal 79711
Tel/Fax: 211.36.25; 212.83.11
E-mail: abidob@email.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor șef: Ion HOREA
Secretar de redacție și Culegere text: Iulia MACARIE
Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI
Marian TĂNASE

CUPON

ABONAMENT LA
"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **"Biblioteca Bucureștilor"** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 79711.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. 2511.1-3771.1/ROL BCR sector 1.

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"**. Costul unui număr este de 20.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicației. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Țările Arabe) – 8 $ per exemplar.

Tipărit la Tipografia "SEMNE '94"

Redacția revistei "BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR" respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

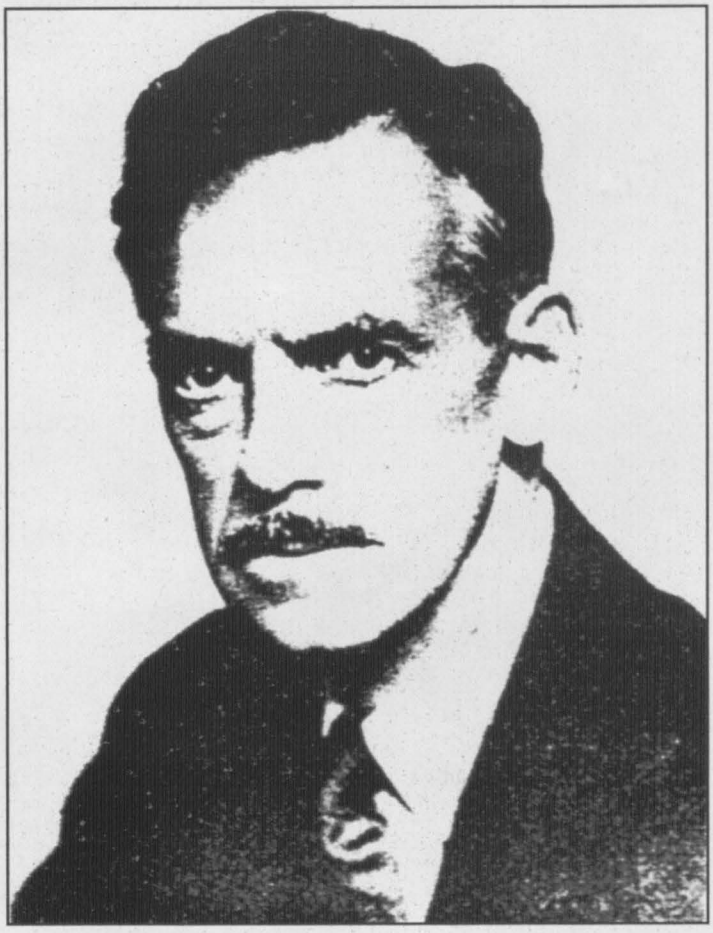

EUGENE O'NEILL

1888 – 1953

115 ani de la naştere

"... A trăit atît de intens şi de viu încît, odată cu optarea pentru cariera de scriitor, s-a retras dintre oameni şi trăieşte viaţa re-creînd-o în opera sa. Beţiile aparţin trecutului de trăire directă şi brutală, cînd viaţa era atît de întunecoasă încît avea nevoie de uitare şi ameţeală. Dar, îndată ce forma şi conştiinţa intervin, viaţa devine ininteligibilă şi raţiunea descoperă frumuseţea. Devenind scriitor, O'Neill a ajuns la acea virtute care nu înseamnă altceva decît stăpînirea materiei şi cunoaşterea vieţii. Astfel, a scăpat el de urîţenie, căci, precum de veacuri a înţeles Plotin, «urîţenia este materia nestăpînită de formă». Şi pentru că, din ce în ce, forma va stăpîni la O'Neill, din ce în ce fostul aventurier, golan şi vagabond, fostul marinar, student şi reporter se va depărta de viaţă şi de oameni pentru a-i adînci şi cuprinde estetic prin inteligenţa şi memoria afectivă, prin imaginaţia şi sensibilitatea sa fără limite, aşa cum este sensibilitatea geniului".

Petru Comarnescu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CIPRIAN PORUMBESCU

1853 – 1883

150 de ani de la naştere

"... Stelele din bolta senină, măreaţă şi încîntătoare se oglindeau aşa de frumos în adîncul mării, de mi se părea că am un cer deasupra mea şi altul la picioarele mele. Întreaga fire pare că dormea un somn dulce şi liniştit. Atunci, scoţînd vioara din cutie şi cercîndu-i strunele, am gîndit, oare ce să cînt? M-am răzimat cu spatele de un pisc de stîncă ce străbătea din fundul mării la ţărm şi, tot gîndind, mi-am zis, în sfîrşit:

«Ah! ştiu să cînt, voi cînta acestei Mări Mediterane ce e mai drag şi mai scump românului, ca marea să ducă acel cîntec oceanului şi oceanul să spună lumii, care cîntec e mai scump şi mai drag neamului meu...»"

21 decembrie 1882

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro